

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra ekonomie

**Komparace státních rozpočtů České a Slovenské republiky se
zaměřením na výdaje na důchody**

Diplomová práce

Autor: Bc. Kateřina Šubrtová
Studijní obor: Informační management (IM-2-P)

Vedoucí práce: Ing. Martina Hedvičáková, Ph.D.

Hradec Králové

Srpen 2022

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 12.8.2022

.....

Bc. Kateřina Šubrtová

Poděkování:

Děkuji vedoucí diplomové práce Ing. Martině Hedvičákové, Ph.D. za metodické a odborné vedení mé diplomové práce. Tato diplomová práce mohla vzniknout pouze díky jejím cenným radám a konzultacím. Chci také poděkovat své rodině a svým nejbližším, kteří mě ve studiu vždy podporovali.

Anotace

V důsledku stárnutí populace dochází k neustálému růstu výdajů na obsluhu důchodového systému. V případě apatie vlády k tomuto problému a latence k nalézání a realizování řešení, by se stal systém dlouhodobě neudržitelným.

Cílem této práce je komparace státních rozpočtů České a Slovenské republiky se zaměřením na výdaje na důchody. Práce se věnuje příjmům a výdajům státního rozpočtu České i Slovenské republiky po jednotlivých letech 2006 až 2021. V práci je komentován hospodářský vývoj obou zemí v tomto období. Dílčím cílem je srovnání důchodových systémů České a Slovenské republiky.

Dalším cílem je výzkum možností úspor výdajů na důchody. Autorka se v práci zaměřila na dodatečné zdanění důchodů realizované pomocí modelů v programu Stella Professional. Tato možnost byla vybrána z důvodu potenciálních vysokých úspor pro státní rozpočet. Na základě modelů je vyvozen závěr a doporučení typu dodatečného zdanění.

Annotation

Title: Comparison of the state budgets of the Czech and Slovak Republics with a focus on pension expenditures

As a result of the aging population, there is a constant increase in expenses for managing the pension system. In case of government apathy towards this issue and latency in finding and implementing solutions, the system would become unsustainable in the long term.

The aim of this thesis is to compare the state budgets of the Czech and Slovak Republics with a focus on pension expenditures. The thesis deals with the income and expenditure of the state budget of the Czech and Slovak Republics for the individual years 2006 to 2021. The thesis comments on the economic development of both countries during this period. A partial goal is a comparison of the pension systems of the Czech and Slovak Republics.

Another goal of this thesis is to research the possibilities of saving expenses for pensions. In this work, the author uses the additional taxation of pensions implemented using models in the Stella Professional program. This option was chosen due to significant potential savings for the state budget. Based on the models, a conclusion and recommendation of the type of additional taxation is drawn.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Teoretická východiska	2
2.1	Veřejné finance.....	2
2.1.1	Funkce veřejných financí.....	3
2.1.2	Alokační funkce	3
2.1.3	Redistribuční funkce	4
2.1.4	Stabilizační funkce	5
2.2	Veřejné rozpočty.....	7
2.2.1	Soustava veřejných rozpočtů	7
2.3	Státní rozpočet	8
2.3.1	Příjmy státního rozpočtu.....	11
2.3.2	Výdaje státního rozpočtu.....	20
2.3.3	Přebytek a schodek státního rozpočtu.....	23
2.3.4	Státní dluh	23
2.4	Hrubý domácí produkt.....	24
2.5	Inflace.....	25
2.6	Valorizace	25
3	Cíl a metodika práce.....	26
3.1	Stella Professional.....	26
4	Státní rozpočet	28
4.1	Státní rozpočet České republiky mezi lety 2006 a 2021.....	28
4.1.1	Rok 2006.....	28
4.1.2	Rok 2007.....	29
4.1.3	Rok 2008.....	29
4.1.4	Rok 2009.....	30

4.1.5	Rok 2010	30
4.1.6	Rok 2011	31
4.1.7	Rok 2012	31
4.1.8	Rok 2013	32
4.1.9	Rok 2014	32
4.1.10	Rok 2015.....	32
4.1.11	Rok 2016.....	33
4.1.12	Rok 2017	33
4.1.13	Rok 2018.....	34
4.1.14	Rok 2019.....	34
4.1.15	Rok 2020.....	34
4.1.16	Rok 2021.....	35
4.2	Hospodářský vývoj České republiky v letech 2006 až 2021	36
4.2.1	Období před krizí.....	36
4.2.2	Období po krizi	38
4.2.3	Covid-19	41
4.3	Důchodová politika České republiky	42
4.3.1	Věková struktura obyvatelstva	43
4.3.2	Důchodový věk	45
4.4	Státní rozpočet Slovenské republiky	47
4.4.1	Rok 2006	47
4.4.2	Rok 2007	48
4.4.3	Rok 2008	48
4.4.4	Rok 2009	48
4.4.5	Rok 2010	49
4.4.6	Rok 2011	49

4.4.7	Rok 2012	50
4.4.8	Rok 2013	50
4.4.9	Rok 2014	51
4.4.10	Rok 2015	51
4.4.11	Rok 2016	51
4.4.12	Rok 2017	52
4.4.13	Rok 2018	52
4.4.14	Rok 2019	52
4.4.15	Rok 2020	53
4.4.16	Rok 2021	53
4.5	Hospodářský vývoj Slovenské republiky v letech 2006 až 2021	54
4.5.1	Období před krizí	54
4.5.2	Období po krizi	56
4.5.3	Covid-19	60
4.6	Důchodová politika Slovenské republiky	61
4.6.1	Věková struktura obyvatelstva	64
4.6.2	Důchodový věk	65
5	Modely v programu Stella	68
5.1	Data modelu zdanění důchodů pro Českou republiku	68
5.2	Data modelu zdanění důchodů pro Slovenskou republiku	71
5.3	Funkce modelu zdanění důchodů	73
6	Srovnání důchodových systémů České a Slovenské republiky se zaměřením na modely zdanění důchodů	74
6.1	Srovnání úspor při dodatečném zdanění	75
6.1.1	Česká republika	75
6.1.2	Slovenská republika	80

7	Shrnutí výsledků a predikce.....	84
7.1	Vývoj výdajů na důchody	84
7.2	Predikce úspor při dodatečném zdanění	85
7.3	Další možné rozšíření modelů.....	86
8	Závěry a doporučení	88
9	Bibliografie.....	91
10	Přílohy.....	104

Seznam obrázků

<i>Obrázek 2 Vyobrazení modelu zdanění důchodů pro Českou republiku, vlastní zpracování, zdroj: www.cssz.cz.....</i>	<i>69</i>
<i>Obrázek 3 Vyobrazení modelu zdanění důchodů pro Slovenskou republiku, vlastní zpracování, zdroj: www.socpoist.sk.....</i>	<i>71</i>

Seznam tabulek

<i>Tabulka 1 Vybrané skupiny osob v důchodovém věku – 18násobek, vlastní zpracování, zdroj: www.cssz.cz.....</i>	<i>70</i>
<i>Tabulka 2 Vybrané skupiny osob v důchodovém věku – Od 265,1, vlastní zpracování, zdroj: www.socpoist.sk.....</i>	<i>72</i>
<i>Tabulka 3 Srovnání údajů spojených s důchodovými systémy, vlastní zpracování, zdroj: www.czso.cz, www.cssz.cz, www.ec.europa.eu/eurostat, www.mpsv.cz, www.slovak.statistics.sk, www.statdat.statistics.sk, www.employment.gov.sk, www.mfcr.cz, www.mfsr.sk.....</i>	<i>74</i>
<i>Tabulka 4 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 18násobkem minimální mzdy, vlastní zpracování</i>	<i>75</i>
<i>Tabulka 5 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 24násobkem minimální mzdy, vlastní zpracování</i>	<i>77</i>
<i>Tabulka 6 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 36násobkem minimální mzdy, vlastní zpracování</i>	<i>78</i>
<i>Tabulka 7 Srovnání predikovaných úspor jednotlivých typů dodatečného zdanění – Česká republika, vlastní zpracování.....</i>	<i>79</i>
<i>Tabulka 8 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 265,1; vlastní zpracování</i>	<i>80</i>
<i>Tabulka 9 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 425,1; vlastní zpracování</i>	<i>81</i>
<i>Tabulka 10 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 530,1; vlastní zpracování</i>	<i>82</i>
<i>Tabulka 11 Srovnání predikovaných úspor jednotlivých typů dodatečného zdanění – Slovenská republika, vlastní zpracování.....</i>	<i>83</i>

Seznam grafů

<i>Graf 1 Saldo státního rozpočtu v letech 2006 až 2021</i>	<i>28</i>
<i>Graf 2 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2006 až 2008 – Česká republika, vlastní zpracování, zdroje: www.vdb.czso.cz, www.cssz.cz ..</i>	<i>36</i>
<i>Graf 3 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2009 až 2019 – Česká republika, vlastní zpracování, zdroje: www.vdb.czso.cz, www.cssz.cz ..</i>	<i>38</i>
<i>Graf 4 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2020 až 2021 – Česká republika, vlastní zpracování, zdroje: www.vdb.czso.cz, www.cssz.cz ..</i>	<i>41</i>
<i>Graf 5 Věková struktura mužů v České republice mezi lety 2006 a 2020, vlastní zpracování, zdroj: https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz ..</i>	<i>44</i>
<i>Graf 6 Věková struktura žen v České republice mezi lety 2006 a 2020, vlastní zpracování, zdroj: https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz ..</i>	<i>45</i>
<i>Graf 7 Saldo státního rozpočtu Slovenské republiky v letech 2006 až 2021, vlastní zpracování, zdroj: www.mfsr.sk.....</i>	<i>47</i>
<i>Graf 8 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2006 až 2008 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroje: www.minimalnamzda.sk, www.socpoist.sk</i>	<i>54</i>
<i>Graf 9 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2009 až 2019 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroje: www.minimalnamzda.sk, www.socpoist.sk</i>	<i>56</i>
<i>Graf 10 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2020 až 2021 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroje: www.minimalnamzda.sk, www.socpoist.sk</i>	<i>60</i>
<i>Graf 11 Věková struktura mužů mezi lety 2006 a 2020 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroj: www.slovak.statistics.sk.....</i>	<i>64</i>
<i>Graf 12 Věková struktura žen mezi lety 2006 a 2020 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroj: www.slovak.statistics.sk.....</i>	<i>65</i>
<i>Graf 13 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 18násobkem minimální mzdy – grafické znázornění, vlastní zpracování.....</i>	<i>76</i>

<i>Graf 14 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 24násobkem minimální mzdy – grafické znázornění, vlastní zpracování</i>	<i>77</i>
<i>Graf 15 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 36násobkem minimální mzdy – grafické znázornění, vlastní zpracování</i>	<i>79</i>
<i>Graf 16 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 265,1 – grafické znázornění, vlastní zpracování</i>	<i>81</i>
<i>Graf 17 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 425,1 – grafické vyjádření, vlastní zpracování</i>	<i>82</i>
<i>Graf 18 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 530,1 – grafické vyjádření, vlastní zpracování</i>	<i>83</i>

1 Úvod

Veřejné finance jsou aktuálně probíraným tématem ať už z důvodu covidové krize nebo současného konfliktu na Ukrajině. Vzhledem k tomu, že svět je stále více propojený, současná krize se dotýká mnoha vyspělých i méně vyspělých ekonomik. Je proto přínosné srovnávat schopnosti jednotlivých států při řešení krize a jejich zavedené systémy.

Důchodové systémy ve vyspělých jsou dlouhodobou výzvou. Většina evropských států má regresivní typ populace. Což znamená, že ve vyspělých zemích stoupá index ekonomického zatížení. Z toho důvodu existuje všeobecná snaha, aby byly důchodové systémy udržitelné.

Výdaje státu na důchody jsou nejvýznamnější složkou výdajů státního rozpočtu. Vzhledem k tomu, že populace stárne a porodnost klesá, se dá předpokládat, že výdaje na důchodový systém budou stoupat. Z tohoto důvodu je nutné hledat způsoby, kterými lze regulovat výdaje státního rozpočtu na důchodový systém.

Existují různé možnosti řešení problému neudržitelnosti důchodových systémů. Jedním z těchto řešení může být dodatečné zdanění. To představuje velké úspory pro důchodový systém, proto je vybráno pro tuto práci. V případě, že důchod příjemce přesáhne určitou částku, bude mu dodatečně zdaněn daní z příjmu. V současné době je v České republice zavedeno dodatečné zdanění starobního důchodu v případě, že jeho výše přesáhne 36násobek roční minimální mzdy.

2 Teoretická východiska

V této kapitole budou definovány pojmy, které budou v této práci použity.

2.1 Veřejné finance

Pro správné uchopení problematiky je nutné vysvětlit termín *veřejné finance*. Peková (Peková, 2008) uvádí, že veřejné finance se zaměřují na možnosti získání potřebných finančních prostředků a jejich efektivní využití k financování jednotlivých druhů státních zásahů do ekonomiky. Autorka dále zdůrazňuje fakt, že základem efektivního rozhodování při využití veřejné volby jako kolektivního rozhodování musí být důkladná znalost veřejných financí a jejich důsledků.

„Veřejné finance jsou částí klasické, neoklasické a keynesiánské ekonomie.“ (Peková, 2008 str. 68) Lze tedy konstatovat, že veřejné finance jsou z pohledu ekonomie stále aktuálním tématem již od 18. století. Autorka dále uvádí, že veřejné finance byly také důležitou součástí institucionální ekonomie, která byla aktuální ve 20. století, přestože se tomuto hnutí nedostalo stejné množství pozornosti jako ostatním ekonomickým směrům tohoto století.

Tento ekonomický směr vnímá rozpočtovou soustavu jako soustavu skládající se z mnoha jednotlivých článků, kterými se typicky myslí různé odlišné fiskální instituce. Dle tohoto směru všechny tyto instituce využívají svých specifických dílčích nástrojů jako jsou daně, nebo například veřejné výdaje k ovlivnění chování nebo také rozhodování dílčích účastníků ekonomie. Může se jednat o ovlivňování chování jedinců, domácností, ale také například i soukromých firem, ziskových či neziskových organizací, a všech ostatních subjektů, které jsou nedílnou součástí ekonomiky dané země (Peková, 2008). Peková (Peková, 2008) dále uvádí, že někteří ekonomové institucionálním pojetím rozumí především samotný mechanismus financování potřeb veřejných organizací a institucí, jelikož hospodaření těchto institucí se nutně řídí rozpočtem, který jim je přidělen.

Kromě institucionálního pojetí také existuje pojetí vztahové. *„Pojetí vztahové je založeno na tom, že veřejné finance jsou vztahy tvorby, rozdělení a užití různých peněžních fondů, přičemž pro tyto vztahy je typické primární využití principů:“* (Peková, 2008 str. 68)

- **Princip nenávratnosti** – tento princip předpokládá, že u finančních fondů vynaložených pro funkci veřejných organizací se nepředpokládá jejich přímý návrat. Tím se tato transakce odlišuje od typických finančních transakcí a vztahů, kde je zpravidla očekávána finanční návratnost investice, popřípadě také zisk. Peková (Peková, 2008) ale zároveň uvádí, že tento princip není nutné za všech okolností respektovat. Existují specifické situace, ve kterých jsou pro vynaložení finančních fondů využité i návratné finanční zdroje. Jedná se ale o výjimku potvrzující pravidlo; návratnost finančních fondů se typicky nepředpokládá.
- **Princip neekvivalentnosti** – základem tohoto principu je neexistence přímé souvislosti mezi příjmy plynoucími do veřejných peněžních fondů a jejich výdaji na veřejné organizace, statky nebo transfery.
- **Princip nedobrovolnosti** – základem tohoto principu je fakt, že některé veřejné finanční vztahy jsou zahrnuté v legislativě a jsou tedy povinné, což znamená, že se jich subjekty musí nedobrovolně účastnit i v případě, že s nimi nesouhlasí. Typickým příkladem je povinnost placení daní.

2.1.1 Funkce veřejných financí

Existují tři různé funkce, které veřejné finance plní a které se od nich očekávají. Některé zdroje mohou nepřesně mluvit o funkcích veřejných financí jako o fiskálních financích (Peková, 2008). Tento pojem je ale nepřesný a neměl by se využívat. Dle (Peková, 2008) jsou tři očekávané funkce veřejných financí následující:

- Alokační funkce,
- Redistribuční funkce,
- Stabilizační funkce.

2.1.2 Alokační funkce

Jako první je uvedena funkce alokační. U této funkce Peková (Peková, 2008) uvádí, že její existence je udána existencí externalit způsobených selháním trhu. Tato funkce dbá na zabezpečení veřejných statků i v případě existence takovýchto externalit.

Následně také uvádí, že podstatou této funkce je zajistit efektivní alokaci peněžních prostředků, které jsou státem v posledních desítkách let stále více také územní samosprávou od různých subjektů vybírány do peněžních fondů spadajících do veřejných financí, resp. rozpočtové soustavy (z čehož je nejpodstatnější státní rozpočet).

To znamená, že se jedná také o rozhodnutí o správném podílu produkce statků soukromých a veřejných (Peková, 2008). Peková (Peková, 2008) uvádí, že vybrané finanční prostředky svým množstvím zároveň stanovují rozpočtové omezení, které je nutné danými subjekty respektovat.

2.1.3 Redistribuční funkce

Kromě alokační funkce mají veřejné rozpočty také funkci redistribuční. Jedním z cílů vyspělých států, které jsou ekonomy mnohdy označovány jako sociálně-tržní, je mimo jiné také růst životní úrovně, všeobecného blahobytu a snaha o dosažení větší ekonomické rovnosti mezi lidmi (Peková, 2008). Pro tento cíl jsou využívány nástroje redistribuční funkce (Peková, 2008). Autorka dále uvádí, že těchto nástrojů je využíváno na straně veřejných příjmů, ale také zároveň i na straně veřejných výdajů. Jedná se tedy o oboustranné nástroje.

Cílem redistribuce je zmírnění nerovností mezi subjekty a dosažení distribuční spravedlnosti (Peková, 2008). Zároveň je redistribuční funkce zásadní pro zmírnění rozdílného sociálně-ekonomického vývoje mezi různými veřejnými subjekty (Peková, 2008). Redistribuce je mimo jiné také významným nástrojem regionální úrovně – mezi obcemi, regiony, ale i dalších oblastech, jako je například strukturálně regionální politika EU (Peková, 2008).

Dle (Peková, 2008) se při redistribuci používají především tyto nástroje:

- **Progresivní daně** – tento nástroj je nepřímý. Svůj počátek mají ve 20. století, ve kterém se ale především jednalo o progresivní důchodové a majtkové daně. Přestože jsou progresivní, mají podstatně nižší daňový výnos. Je dále také nutno pamatovat, že redistribuční efekt mají i proporcionální daně (Peková, 2008);

- **Vyšší zdanění vybraného zboží** – zde se jedná o zdanění luxusního zboží, které je spotřebováváno především vyššími příjmovými vrstvami. Dá se tedy hovorově označit jako „daň z luxusu.“ V současné době je místo zdaňování vybraného zboží používána zpravidla daň z přidané hodnoty. Opakem zdanění vybraného luxusního zboží je dotování ceny určitého zboží, které si pořizují především nízkopříjmové skupiny lidí. Tímto se zboží pro nízkopříjmovou skupinu stává dostupnějším (Peková, 2008);
- **Přímá redistribuce** – v tomto případě se jedná o přímý transfer, a to jak jedincům nebo mezi státní správou a územní samosprávou. Typickým příkladem přímé redistribuce jsou sociální dávky, přídatky na děti, přídatky na bydlení a další podobné formy finanční pomoci (Peková, 2008).

2.1.4 Stabilizační funkce

Jako poslední je uvedena funkce stabilizační. *„Stabilizační funkce veřejných financí využívá tvorby, rozdělení a použití peněžních fondů ke stabilizaci ekonomiky, makroekonomických veličin, a to zejména hospodářského růstu a zaměstnanosti.“* (Peková, 2008 str. 71) Peková (Peková, 2008) uvádí, že účel této funkce je především stabilizace ekonomiky a makroekonomických veličin, které jsou s ní přímo spojeny. Mezi tyto makroekonomické veličiny se především řadí hospodářský růst a obecná míra nezaměstnanosti v zemi. Pro dosažení těchto cílů se peněžní fondy tvoří, následně rozdělují a po jejich rozdělení jsou upotřebeny cílovými subjekty (Peková, 2008).

Od 30. let 20. století se využívají:

- Na příjmové straně státního rozpočtu především progresivní důchodové daně coby automatické vestavěné stabilizátory;
- Na výdajové straně státního rozpočtu obzvláště výdaje určené k nákupu zboží a služeb (jedná se o takzvanou vládní poptávku), které pomocí vládní poptávky ovlivňují růst celkové agregátní poptávky. I transfery však mohou mít částečně stabilizující účinek, protože rozpočtové omezení je jimi

příjemcům transferů navyšováno, a tím do určité míry napomáhají růstu soukromé poptávky.

Peková (Peková, 2008) uvádí, že i v nejvyspělejších zemích veřejné finance naráží na problém deficitního hospodaření a také veřejného dluhu. Dále uvádí, že teorie se zabývá tím, jaká je únosná míra zásahů státu, pro které je vhodné využití finančních prostředků z rozpočtových soustav. Studuje také příjmovou a výdajovou stránku státního hospodaření i hospodaření územní samosprávy (Peková, 2008).

Reformy veřejných financí jsou v různé intenzitě implementovány v praxi (Peková, 2008). Peková (Peková, 2008) uvádí, že to platí také v České republice.

Cíle reformy veřejných financí v České republice dle (Peková, 2008) jsou:

- Snížení míry zásahů do ekonomiky,
- Posílení adresnosti sociálního systému,
- Zvýšení efektivnosti výdajů,
- Snížení mandatorních výdajů,

Dle výše uvedeného seznamu je zřejmé, že Peková přikládá vysokou důležitost struktuře a objemu rozpočtových výdajů, a také zvýšení efektivity a hospodárnosti (Peková, 2008). Jako další důležité reformy Peková (Peková, 2008) pokládá reformu důchodového systému a reformu zdravotnictví, která je dle autorky v České republice nezbytná.

Jako další cíle autorka uvádí, že současným zaměřením reformy jsou mimo jiné také rozpočtové příjmy, se zaměřením na daňové. Reformy s takovým zaměřením mají za cíl především snížení daňové zátěže a zjednodušení daňového systému. Jako poslední cíl reformy veřejných financí je udáváno zlepšení dodržování fiskálních pravidel, včetně zaměření se na rozpočtové plánování, a v neposlední řadě také využití střednědobého výdajového rámce a tzv. fiskálního cílení (Peková, 2008).

2.2 Veřejné rozpočty

Lajtkepová (Lajtkepová, 2013) uvádí, že veřejný rozpočet je peněžní fond spjatý s činností veřejných institucí. Dále uvádí, že tyto fondy jsou v rámci veřejných financí tvořeny, rozdělovány a využívány. „*Veřejný rozpočet je obecné označení rozpočtu bez ohledu na to, která z veřejných institucí ho sestavuje.*“ (Lajtkepová, 2013 str. 17).

Na veřejný rozpočet je možné dívat se z více úhlů pohledu:

- Peněžní fond – je s ním nakládáno na základě principů nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti (viz kapitola 2.1)
- Bilance – vyrovnávání příjmové a výdajové strany rozpočtu
- Finanční plán – sestavený na rozpočtové období, následně schválen
- Nástroj řízení a nástroj veřejné politiky

„Veřejné rozpočty se sestavují na rozpočtové období, které je shodné pro celou rozpočtovou soustavu.“ (Lajtkepová, 2013 str. 18)

2.2.1 Soustava veřejných rozpočtů

Peková (Peková, 2008) uvádí, že soustava veřejných rozpočtů je důležitý prostředek státu i dalších úrovní na základě uspořádání státu v dané zemi. Dále uvádí, že její využití spočívá v zabezpečení funkcí státu a ostatních úrovní.

Dle (Peková, 2008) do soustavy veřejných rozpočtů zařazujeme:

- nadnárodní rozpočet (v případě České a Slovenské republiky rozpočet Evropské unie)
- ústřední rozpočet (státní)
- rozpočty územní samosprávy
- rozpočty veřejných podniků a veřejnoprávních neziskových organizací

2.3 Státní rozpočet

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že státní rozpočet je hlavní účetní bilance státu a zároveň stěžejní finanční plán příjmů a výdajů. V České republice má podobu zákona (Peníze.cz, 2021). Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) dále uvádí, že u tohoto zákona chybí sankce za jeho porušení. Státní rozpočet jakožto nástroj hospodářské politiky plní stabilizační úlohu. K regulaci výše salda státního rozpočtu slouží nástroje fiskální politiky státu. Stát využívá dva typy nástrojů fiskální politiky.

Prvním typem nástrojů fiskální politiky jsou dle (Hamerníková, a další, 2010) vestavěné stabilizátory. Vestavěné stabilizátory působí v ekonomice automaticky a nevyžadují žádný další aktivní zásah. Díky svému automatickému působení tedy nevyžadují žádná dodatečná rozhodnutí orgánů.

Cílem vestavěných stabilizátorů je zajištění efektivního využití výrobních zdrojů na trhu. Efektivní využití zdrojů přispívá k minimalizaci odchylky skutečně vyrobeného produktu od produktu, který lze potenciálně vyrobit. Vestavěnými stabilizátory jsou například progresivní daně z příjmu nebo také přímá redistribuce ve formě pojištění v nezaměstnanosti, popřípadě další různé přímé sociální transfery (Hamerníková, a další, 2010).

Druhým typem nástrojů finální politiky jsou dle (Hamerníková, a další, 2010) záměrná opatření, která se také označují jako diskreční politika. Diskreční politikou se rozumí konkrétní jednorázová či krátkodobá opatření, která vyžadují schválení parlamentem. Narozdíl od vestavěných stabilizátorů tedy nepůsobí automaticky. Mezi tato opatření se řadí například změna daňových sazeb konkrétního specifického zboží, změny ve výši položek státního rozpočtu, popřípadě také změny ve struktuře státních výdajů. Tyto změny přímo ovlivňují agregátní nabídku a poptávku způsobením změny ve velikosti reálného hrubého národního produktu. Záměrná opatření představují především doplněk vestavěných stabilizátorů (Hamerníková, a další, 2010).

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) dále uvádí, že mezi další příklady záměrných opatření mohou patřit například i veřejné práce a výdajové programy, popřípadě konkrétní změny míry zdanění fyzických a právnických osob. Kromě těchto zmíněných opatření se může také jednat i o konkrétní změny v rychlosti amortizace (odpisů).

Fiskální politika může být expanzivní a restriktivní (Hamerníková, a další, 2010). Cílem expanzivní fiskální politiky je především podpora agregátní poptávky. Takovouto fiskální politikou může být například snížení čistých daní, anebo skokové zvýšení vládních výdajů. Takováto opatření se aplikují zpravidla pro krátká období (Hamerníková, a další, 2010). Vládní výdaje se zvyšují typicky zvýšením státních nákupů, což pozitivně stimuluje agregátní poptávku. Cílem těchto opatření je růst hrubého národního produktu, zaměstnanosti, ale mnohdy i růst cenové hladiny. V případě aplikace takovýchto opatření však v dlouhém období dojde většinou ke zvyšování cen, tím pádem i k vyšší inflaci. Toto opatření se tedy dlouhodobě projevuje tak, že úroveň produktu ani zaměstnanosti se nezmění, ale zvýší se cenová úroveň (Hamerníková, a další, 2010).

Oproti expanzivní fiskální politice restriktivní fiskální politika agregátní poptávku naopak omezuje nebo snižuje (Finance.cz, 2017). Kroky jsou v případě této politiky opačné – vláda se může rozhodnout pro zvýšení čistých daní anebo pro snížení vládních nákupů. Toto se v krátkém období projeví snižováním produktu, zaměstnaností i úrovní celkové cenové hladiny. V dlouhém období tento typ fiskální politiky ale zvyšuje soukromé investice a zároveň snižuje cenovou hladinu. Dlouhodobě se toto opatření projevuje tak, že v úrovni reálného produktu a zaměstnanosti nedochází ke změnám, jestliže státní výdaje na nákup nejsou plně hrazeny soukromými investičními výdaji (Finance.cz, 2017).

Státní rozpočet je sestavován ministerstvem financí (Peníze.cz, 2021). Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že rozpočtový proces trvá přibližně dva roky a dělí se na čtyři fáze. První fází je sestavování rozpočtu, která běžně trvá čtyři měsíce. Návrh rozpočtu se může sestavovat buď nabídkovým nebo poptávkovým způsobem.

Nabídkový přístup se odvíjí od existence institucí a rozhodujícími jsou zde takzvaní správci kapitol (Hamerníková, a další, 2010). Poptávkový přístup je postaven na poslancích jakožto zástupcích voličů ve sněmovně.

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že druhou fází je schvalování rozpočtu. Tato fáze by měla trvat do tří měsíců. Fáze schvalování rozpočtu zahrnuje jeho trojí čtení ve sněmovně. U prvního čtení dochází k fixaci výše příjmů a výdajů státního rozpočtu. Dojde ke schválení rozpočtového salda. Zde se poslanci profilují jako příslušníci politické strany. U druhého čtení dochází k předkládání pozměňovacích návrhů.

Dále Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že v návrhu musí být uveden zdroj financování a objem salda státního rozpočtu nesmí být zvýšen. Předkládají se návrhy, které se zakládají na místní příslušnosti poslanců. Ve třetím čtení dochází k potvrzení rozpočtu jako zákona.

Dále uvádí, že se musí konat nejdříve čtyřicet osm hodin po druhém čtení a jedná se především o formální záležitost. V případě, že ke třetímu čtení do konce roku nedorazí, je ustanoveno rozpočtové provizorium, které je však nákladnější.

Třetí fází je plnění státního rozpočtu. Tato fáze trvá dvanáct měsíců. Dochází k oddělení výdajových a příjmových účtů a sledují se odděleně. Plnění státního rozpočtu je nerovnoměrné. Nerovnoměrné na příjmové straně je z důvodu závislosti na daňovém kalendáři, svátků jako Vánoce nebo Velikonoce. Výdajový kalendář je ovlivněn nemožností převodu do dalších let, proto je plnění státního rozpočtu na výdajové straně nerovnoměrné (Hamerníková, a další, 2010).

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) dále konstatuje, že čtvrtou fází je kontrola. Trvá čtyři měsíce. Končí obvykle v dubnu vydáním Státního závěrečného účtu. Poslanecká sněmovna se vyjádří ke Státnímu závěrečnému účtu. Tento účet zahrnuje i hospodaření státních fondů. Mezi tyto fondy patří například fond dopravní infrastruktury, což je účelový fond a finanční prostředky v něm jsou převoditelné do dalších let, nebo fond rozvoje bydlení, což je také účelový fond, který poskytuje pomoc mladým rodinám v podobě státní půjčky.

Při této fázi musí také dojít ke stanovení řešení neočekávaného deficitu. Mezi možnosti řešení takového problému může patřit například výnos privatizace nebo kalendář emise státních dluhopisů. Dalšími způsoby řešení tohoto problému mohou být případné fiskální restrikce, které se projevují zvyšováním daní anebo omezováním zbytných výdajů (Hamerníková, a další, 2010).

2.3.1 Příjmy státního rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu jsou z převážné části tvořeny příjmem z různých daní, které stát přijímá od daňových poplatníků. Daňové příjmy se na příjmech státního rozpočtu podílí více než polovinou v porovnání s celkovými příjmy. Další výraznou položkou příjmů státního rozpočtu představuje vybrané pojistné pocházející ze sociálního pojištění. Zbytek státního rozpočtu je tvořen nedaňovými příjmy (Peníze.cz, 2021).

2.3.1.1 Daňové příjmy

Daňové příjmy se skládají z několika různých položek. Mezi ty patří příjmy z povinného pojistného z příjmu (typicky ze mzdy nebo platu), daní ze zboží a služeb, jako je daň z přidané hodnoty, daní z příjmů, zisku a kapitálových výnosů nebo například majetkových daní (Ministerstvo financí České republiky, 2021).

Daňové příjmy výrazně převyšují ostatní typy příjmů státního rozpočtu. Příjmy daňové povahy představují téměř 90 % ze všech příjmů veřejných rozpočtů. Jako daň se označuje každá platba, která je zákonem stanovená, a tudíž pro plátce daně povinná. Zároveň také o dani platí, že je to nenávratná a neekvivalentní transakce. Tato platba zpravidla představuje neúčelovou platbu do veřejného rozpočtu (Hamerníková, a další, 2010).

Dle (Hamerníková, a další, 2010) je daň považována za nenávratnou, protože daná poskytnutá částka daně není po její úhradě veřejným rozpočtem vrácena. Tento princip nenávratnosti daň diferencuje od úvěrových příjmů veřejných rozpočtů. U úvěrových příjmů na rozdíl od daňových příjmů existuje předpoklad, že po čase dojde k navrácení finančních zdrojů, a to nejen samotné jistiny, ale i příslušného úroku. Daň tedy není možné brát jako přímou investici.

Těm, kdo platí daně, zpravidla stát poskytuje veřejné statky. Zároveň ale platí to, že nárok na veřejné statky nemá žádnou spojitost s placením daní. Z toho vyplývá, že není možné daně v tomto významu chápat jako přímou cenu za veřejné statky.

Neúčelovost daně vyjadřuje, že není předem nebo během transakce stanoveno, jaký určitý veřejný statek bude konkrétní platbou financován. Plátce daně tedy během její platby nemůže vědět, zdali se odvedená daň použije na financování kultury, dálniční sítě, školství nebo například armády.

K nenávratnosti daně se přímo vztahuje také princip neekvivalence daně. Neekvivalence daně znamená, že neexistuje úměra mezi výší daně, kterou jistá osoba uhradí, a množstvím veřejného statku, který daná osoba spotřebuje (Hamerníková, a další, 2010).

Osoba odvádějící vyšší množství daní tedy může konzumovat méně veřejných statků než osoba, která odvede proporčně méně daňových plateb.

Vzhledem k tomu, že občan nebo firma může v daný moment podléhat více daňovým povinnostem zároveň, sleduje se na makroekonomické úrovni ukazatel zvaný celková daňová (nebo někdy také označovaná jako odvodová) povinnost. Tento ukazatel prezentuje souhrn všech plateb, kterými má subjekt povinnost přispívat do veřejného rozpočtu na základě zvláštních zákonů. Je efektivní měřit tuto celkovou povinnost s využitím tzv. daňové kvóty (Hamerníková, a další, 2010).

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že na první úrovni se rozeznává čistá a složená daňová kvóta. Obsahem čisté daňové kvóty jsou výlučně daně v tzv. právním slova smyslu. Čisté daňové kvóty jsou tedy vše, co formálně obsahuje slovo „daň“ ve svém názvu. Na rozdíl od čisté daňové kvóty zahrnuje složená daňová kvóta i další povinné odvody adekvátní ekonomickému pojetí daně. Typickým příkladem složené daňové kvóty je pojistné sociálního pojištění.

Poté uvádí, že existence daňového systému, respektive soustavy daní spočívá v tom, že existuje mnoho menších daní, nikoliv pouze jedna „velká,“ která by zahrnovala vše. Definicí daňového systému je tedy souhrn a struktura všech daní, které se na daném území, obvykle státním, vybírají (Hamerníková, a další, 2010).

Prvně lze daně členit podle toho, jaký objekt zdanění je má povinnost platit. Objekty zdanění bývají důchody, spotřeba, majetek, ale v některých případech může být objektem zdanění dokonce i prostá fyzická existence. V takovém případě lze mluvit o takzvané paušální dani, nebo dani z hlavy.

Tato daň je specifická v tom, že daňový subjekt je zároveň i předmětem daně a každý jedinec je poplatníkem bez ohledu na majetkové poměry a příjem. Výše této daně je typicky pro všechny subjekty shodná. Tato daň se uplatňovala především ve vzdálenější historii; v současné době je používána zpravidla pouze sporadicky. V moderní době je jako daň z hlavy možné považovat například poplatek z komunálního odpadu (Hamerníková, a další, 2010).

Jako další kritérium Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí míru adresnosti, což znamená způsob, jakým daňové povinnosti zohledňují platební schopnosti poplatníka.

Dále je uvedeno, že v případě přihlížení k platebním schopnostem poplatníka, se jedná o daň osobní (příkladem je daň z příjmů fyzických osob, u které je při výpočtu přihlíženo k zdravotnímu stavu poplatníka, počtu dětí apod.). Míra adresnosti není zohledněna v případě daní „*na věc*,“ latinsky „*in rem*,“ které zahrnují většinu daní (Hamerníková, a další, 2010).

Dále uvádí, že také lze daně členit podle druhu použité sazby, což má význam z hlediska národního hospodářství. To by totiž výrazně ovlivňovalo výnos daně, pokud by nastal inflační vývoj společnosti, a také hospodářský cyklus. Pro zjednodušení lze daně rozdělit na daně „k hodnotě“, popřípadě „z hodnoty“, což je latinsky „*ad valorem*.“ Taková daň znamená, že se její hodnota v závislosti na vývoji ceny objektu (předmětu) mění. Typickým příkladem tohoto typu daně je daň z přidané hodnoty (DPH), která se mění v závislosti na ceně zboží nebo služby. Čím větší cenu má dané zboží nebo služba, tím větší je také odvedená daň.

Kromě daní z hodnoty existují také specifické daně, které jsou vyměřeny podle množství fyzických jednotek nakoupeného zboží nebo služby či vlastněného majetku. Na rozdíl od daní k ceně tyto daně nemají žádnou souvislost s cenou objektu zdanění (Hamerníková, a další, 2010).

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že dalším způsobem dělení daní je dělení na daně přímé a nepřímé. Daně se dělí na přímé a nepřímé na základě kritéria nutnosti využívání služeb prostředníka v podobě plátce daně v procesu výběru daně. Přímé daně se vyznačují tím, že poplatník platí daň bezprostředně konkrétnímu správci daně. Naproti tomu poplatník platí nepřímé daně tehdy, kdy plátce vybere daň od poplatníka buď už zahrnutou v ceně zboží či služby (typickým příkladem je DPH), nebo ji strhne při výplatě důchodu, například v případě daně ze závislé činnosti. Obvykle se uvádí, že na výběr přímých daní bývají administrativní náklady vyšší než na výběr nepřímých daní; z hlediska efektivnosti jsou proto méně efektivní než výběr daní nepřímých.

Od 1. ledna 2008 jsou v České republice zavedeny ekologické daně. Ekologické daně pokrývají různé segmenty ekonomiky. Mezi ekologické daně se řadí daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv a daň z elektřiny (Hamerníková, a další, 2010).

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) dále uvádí, že přímé daně se mohou také označovat jako adresné daně. Přímé daně jsou specifické tím, že je u nich známé, který konkrétní předmět daně dani podléhá. Z toho vyplývá také to, že se může stát zaměřit na určitou vybranou skupinu občanů, kterou může podpořit nebo zvýhodnit. Stát zpravidla podporuje nebo zvýhodňuje určité skupiny lidí; zpravidla jde o sociálně nebo jinak znevýhodněné skupiny občanů. Zároveň stát může některé skupiny lidí naopak znevýhodnit. Jedná se například o řidiče automobilů, které již nadále nevyhovují aktuálním ekologickým normám. U přímých daní platí, že nejsou jako nepřímé daně do jisté míry ukryté v cenách zboží. To je ale také jeden z důvodů, proč plátcí těchto daní tento typ daní pociťují intenzivněji než daně nepřímé.

Hamerníková dále uvádí, že přímé daně je možné pokládat za daňově spravedlivé. Přímé daně lze pokládat za daňově spravedlivé díky své adresnosti. To znamená, že mají schopnost se co nejlépe adaptovat různé platební způsobilosti jednotlivých občanů. Přímé daně mají však i své nevýhody. Typickou nevýhodou přímých daní je negativní ovlivňování nabídky práce. Platí totiž, že přímé dani je možné vyhnout se tím, že se sníží celková nabídka práce.

Zároveň také platí, že v případě, kdy bude poplatníkovi odebrána část důchodu v podobě daně, bude jeho ochota pracovat nižší a bude si raději užívat volného času, který díky tomu získá. Pokud se úspory zdaní, lidé nebudou tolik úspor tvořit, občan upřednostní okamžitou spotřebu. Pro zdravý ekonomický vývoj se však nezbytně předpokládá přiměřená míra úspor (Hamerníková, a další, 2010).

Další kategorií daní jsou daně z příjmů. V českém daňovém systému je vhodné daň z příjmů rozdělit na dvě, tedy daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob. U daně z příjmů právnických osob je název trochu zavádějící, protože je zdaňován spíše zisk než příjem. V souhrnu představují daně z příjmů stabilně přibližně 27 % veškerých daňových příjmů (Hamerníková, a další, 2010).

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že daň z příjmů fyzických osob je daň univerzální. Daň z příjmů fyzických osob se týká všech zdanitelných příjmů jednotlivců. Mezi zdanitelné příjmy se řadí všechny příjmy vzniklé po odečtení příjmů, které jsou osvobozené a vyňaté z daní.

U daně z příjmů fyzických osob platí, že by z ekonomického hlediska měla být dostatečně výnosná. Jedním z jejích cílů je tedy plnění fiskální funkce. Plnění fiskální funkce není ale jediný cíl – daň z příjmů fyzických osob by také měla být nástrojem redistribuce důchodů od movitějších k sociálně potřebným, což je redistribuční funkce. Kromě toho má také nasměrovat chování poplatníka požadovaným směrem, například k příspěvku humanitárním organizacím.

Autorka následně uvádí, že celkový základ daně z příjmů fyzických osob se větví do pěti dílčích daňových základů. Každý z těchto dílčích daňových základů se rovná hlavním druhům zdanitelných příjmů. Mezi příjmy s nejvyšší důležitostí se pokládají příjmy ze závislé činnosti. Příjmem ze závislé činnosti je typicky mzda, plat nebo analogické příjmy.

Celkový daňový základ je nutné rozvětlovat pro zajištění lepšího výpočtu skutečného zisku. U některých příjmů může být výše příjmů odlišná v závislosti na nákladech (popřípadě výdajích), které přímo souvisí s jeho dosažením. Příjem se pak počítá jako dosažený zisk, od kterého se odečtou náklady (nebo výdaje). Fyzické osoby mají zároveň také nárok na uplatnění standardních slev na dani, která celkovou placenou částku daně dodatečně sníží (Hamerníková, a další, 2010). Sazba daně z příjmů fyzických osob je stanovena ve výši 15 %.

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že daň z příjmů právnických osob se týká všech právnických osob působících v České republice. Jako důsledek vědomého úsilí o podporu podnikatelských aktivit, a také díky daňové konkurenci, se důležitost daně nejen v České republice, ale i v celé Evropské unii časem postupně snižuje.

Všechny příjmy z činností a ze zacházení s majetkem, u nepodnikatelských subjektů, a také především příjmy z činností, které jsou prováděny za účelem dosahování zisku. Základ daně se odvozuje od účetního hospodářského výsledku a před zdaněním se zmenšuje o několik nestandardních odpočtů.

Dále uvádí, že doplňkovým daňovým příjmem jsou také majetkové daně, které se však v České republice podílejí na celkových příjmech z daní pouze minimálně, jelikož čítají asi jen 1 % z celkového daňového příjmu.

Majetkové daně se dělí na všeobecné a výběrové. Využití všeobecných majetkových daní v současných daňových systémech je minimální. Daňové systémy využívají především výběrových majetkových daní. Typickým zástupcem výběrové majetkové daně je daň z nemovitostí, která se uplatňuje ve všech státech Evropské unie. Obecně lze říci, že daně z nemovitostí jsou typicky vybírány podle polohy nemovitosti. Vybírání dle polohy nemovitosti má své opodstatnění v tom, že výnos daně z nemovitostí patří mezi příjmy obcí, v jejichž katastru se nemovitost nachází. V tomto případě se tedy jedná o daň specifickou. Je zde diferencovaná sazba daně, hlavně podle typu pozemku a polohy (Hamerníková, a další, 2010).

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že dalším z případů výběrové majetkové daně je daň z pozemků a ze staveb. Daň z pozemků může být vybírána ze stavebních a podobných ostatních typů pozemků, ale mimo jiné také ze zemědělské půdy.

Základ daně z pozemků a ze staveb tvoří výměra těchto pozemků, která se určuje v metrech čtverečních. Pro daň ze staveb je jako základ využíván půdorys daněných staveb v metrech čtverečních. V případě daně ze staveb je sazba daně pevně určená a zároveň je také diferencovaná podle druhu konkrétní stavby. Dalším specifikem této daně je fakt, že ke zvyšování této daně vede každé další nadzemní podlaží.

Dalším typem daně je silniční daň. Silniční daň je hrazena zpravidla provozovatelem motorového vozidla, který toto motorové vozidlo používá ke svému podnikání a generování zisku. Lze tedy konstatovat, že u této daně jsou předmětem daně silniční motorová vozidla (Hamerníková, a další, 2010).

Hamerníková (Hamerníková, a další, 2010) uvádí, že existují také jednorázové daně. Mezi jednorázové daně patří daň dědická, darovací a daň z převodu nemovitostí. Dědická a darovací daň jsou typy daní, které se stanovují při bezúplatném převodu majetku v případě dědictví nebo darování. Jak je zřejmé z názvu daně z převodu nemovitostí, k výměře daně z převodu nemovitostí dochází při úplatném převodu nemovitostí, čímž se liší od daní dědické a darovací, u kterých je převod bezúplatný.

Existují také nepřímé daně. Mezi nepřímé daně se řadí především daň z přidané hodnoty neboli DPH. Daň z přidané hodnoty je aplikována na dodávky zboží, převody nemovitostí, poskytování různých služeb anebo také dovoz zboží ze zahraničí. Dalším typem nepřímé daně je spotřební daň, která pokrývá pět různých komodit zboží. Mezi takové komodity patří například daň z minerálních olejů, vína, piva, ale také daň z lihu a lihovin. Posledním typem nepřímé daně je clo, což je speciální povinná platba propojená s přechodem zahraničního zboží přes hranice (Hamerníková, a další, 2010).

Poslední typem daňových příjmů jsou ostatní daňové příjmy. Sem se řadí především pojistné ze sociálního zabezpečení. Je složeno z pojistného na důchodové pojištění, které slouží k financování starobních, pozůstalostních a invalidních důchodů, veřejného zdravotního pojištění, které financuje zdravotní péči a z nemocenského pojištění, z nějž jsou vypláceny nemocenské dávky. Dále sem patří místní daně nebo sdílené daně (Hamerníková, a další, 2010).

2.3.1.2 Nedaňové příjmy

Nedaňové příjmy se skládají z různých položek, mezi které řadí:

- příjmy z úroků,
- přijaté splátky půjčených prostředků,
- kapitálové příjmy,
- přijaté transfery/dotace.

Příjmy z úroků zahrnují přijaté úroky z bankovních účtů, poskytnutých půjčených prostředků, nakoupených cizích dluhopisů, úroky z diskontu inkasované při nákupu cizího dluhopisu a také úroky ze směnek (Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o., 2021).

Přijaté splátky půjčených prostředků obsahují pouze splátky půjčených prostředků, které jsou poskytnuté za účelem rozpočtové politiky. Mezi ty patří například prostředky, které jsou přijaté anebo vydané jako návratné peněžní výpomoci, popřípadě půjčky, úvěry anebo cena vlastních dluhopisů (Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o., 2021).

Může se jednat například o splátky půjčených prostředků od podnikatelských subjektů, mezi které mohou dle (Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o., 2021) patřit:

- fyzické osoby,
- právnické osoby,
- nefinanční subjekty právnických osob,
- finanční subjekty právnických osob,
- podniky ve vlastnictví státu.

Dále mezi splátky půjčených prostředků od obecně prospěšných společností a podobných subjektů, veřejných rozpočtů ústřední úrovně, veřejných rozpočtů územní úrovně, zřízených a podobných subjektů, obyvatelstva, ze zahraničí anebo splátky za úhradu dluhů nebo dodávek (Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o., 2021).

Nedaňové příjmy v roce 2020 dosahovaly 75 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2020).

2.3.1.3 Kapitálové příjmy

Mezi kapitálové příjmy se řadí dle (Peková, a další, 2008) například kapitálové zisky:

- z prodeje nemovitého majetku,
- z prodeje cenných papírů ve vlastnictví státu a majetkových podílů,
- příjmy z emise státních obligací,
- přijaté splátky z vládních úvěrů a půjček.

Kapitálové příjmy jsou zpravidla velice malou položkou příjmů státního rozpočtu (s podílem typicky kolem 0,1 %) (Peková, a další, 2008).

2.3.1.4 Přijaté transfery

Tato položka se rozděluje na dvě hlavní skupiny – neinvestiční přijaté transfery a investiční přijaté transfery (Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o., 2021).

Mezi hlavní skupiny neinvestičních transferů dle (Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o., 2021) patří:

- neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně,
- neinvestiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů územní úrovně,
- neinvestiční převody z vlastních fondů a ve vztahu k útvarům bez plné právní subjektivity,
- převody z vlastních fondů přes rok,
- neinvestiční přijaté transfery ze zahraničí.

Mezi hlavní skupiny investičních transferů dle (Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o., 2021) patří:

- investiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů ústřední úrovně,
- investiční přijaté transfery od veřejných rozpočtů územní úrovně,
- investiční přijaté transfery ze zahraničí,
- investiční přijaté transfery ze státních finančních aktiv,
- investiční převody z vlastních fondů a ve vztahu k útvarům bez plné právní subjektivity.

2.3.2 Výdaje státního rozpočtu

Peková, Jetmar a Pilný (Peková, a další, 2008) uvádějí, že výdaje státního rozpočtu se vyznačují tím, že se jejich prostřednictvím nenávratným způsobem přerozdělují prostředky. V České republice se na tyto prostředky přerozděluje více než 40 % HDP. Podobně jako u příjmů státního rozpočtu jsou zde rozhodující běžné výdaje. Kapitálové výdaje jsou podobně jako kapitálové příjmy velmi malé (Peková, a další, 2008).

Z výdajů státního rozpočtu se dle (Peková, a další, 2008) například financují:

- vládní nákupy pro zajištění veřejných statků,
- transfery na financování běžných i kapitálových potřeb vládních neziskových organizací,
- transfery obyvatelstvu – typicky výplata starobních důchodů nebo sociálních dávek,
- dotace na výrobu některých výrobků,
- dotace na krytí ztráty státních podniků,
- dotace do rozpočtů územní samosprávy,
- dotace do mimorozpočtových fondů.

Dotace lze označit za jeden z nepřímých nástrojů pro kontrolu a vliv státu na hospodaření územních samospráv.

2.3.2.1 Běžné výdaje

Z běžných výdajů (které bývají často také označovány jako neinvestiční nebo provozní výdaje) jsou financovány obvyklé, zpravidla každoročně se opakující potřeby na různých vládních úrovních v rozpočtovém roce (Čepičková, 2010). Tyto výdaje jsou dominantní položkou ve skladbě státního rozpočtu (Pucholt, 2020).

Významnou část běžných výdajů tvoří takzvané nárokové mandatorní výdaje. Tyto výdaje jsou mandatorní, protože jsou uzákoněny (např. zákonem o veřejné zdravotní péči nebo o povinné školní docházce atd.) a tudíž je jejich zabezpečení nutné. Kromě uzákoněných výdajů mohou být mandatorní výdaje také mimo jiné podloženy různými odlišnými smlouvami či obecnými závazky (Čepičková, 2010).

Výše mandatorních výdajů nemůže být ovlivněna (to je možné jedině změnou zákona), je především odrazem určité ekonomické situace, ve které se hospodářství nalézá. Mezi mandatorní výdaje zajišťované podle zákona se velkou částí podílí dávky sociálního charakteru. Jedná se především o dávky důchodového pojištění, kterými se zajišťuje finanční péče o osoby důchodového věku. Dále se jedná o výdaje na poskytování sociálních dávek, popřípadě dávek nemocenského pojištění. Další položkou jsou platby za podpory v nezaměstnanosti pro nezaměstnané občany, následně také platby státu do zdravotního pojištění (stát platí zdravotní pojištění za osoby, kterým pojištění nehradí zaměstnavatel, nehradí si ho samostatně jako OSVČ a zároveň se nejedná o osoby bez zdanitelných příjmů).

Dalšími mandatorními výdaji mohou být výdaje na volby nebo výdaje na dluhovou službu. Mezi mandatorní výdaje, které jsou podloženy smlouvami nebo obecnými závazky se mohou například řadit povinné odvody a příspěvky do rozpočtu Evropské unie a mezinárodních organizací, dotace na obnovitelné zdroje či státní záruky (Ministerstvo financí České republiky, 2021).

Kvazi mandatorní výdaje se řadí mezi další podstatné výdajové položky. Kvazi mandatorní výdaje nevyplývají bezprostředně ze zákonných norem, ale jsou umístěny ve smlouvách či obecných závazcích, eventuálně jsou jinak významné pro zajištění fungování státu (Pucholt, 2020). Mezi tyto výdaje se řadí platy státních zaměstnanců, výdaje na obranu nebo platy pracovníků organizačních složek státu a příspěvkových organizací (Ministerstvo financí České republiky, 2021).

Třetím druhem běžných výdajů jsou nemandatorní výdaje, díky nim je vláda schopná reagovat na hospodářský vývoj a usměrňovat pomocí nich rozvoj společnosti a ekonomiky (např. školství, dopravní infrastrukturu nebo sport) (Ministerstvo financí České republiky, 2021).

Mezi běžné výdaje dle (Ministerstvo financí České republiky, 2021) patří:

- platy a podobné a související výdaje,
- neinvestiční nákupy a související výdaje,
- neinvestiční transfery soukromoprávním subjektům,
- neinvestiční transfery veřejnoprávním subjektům a mezi peněžními fondy téhož subjektu a platby daní,
- neinvestiční transfery obyvatelstvu,
- neinvestiční transfery a související platby do zahraničí,
- neinvestiční půjčené prostředky,
- neinvestiční převody národnímu fondu,
- výdaje na náhrady za nezpůsobenou újmu,
- ostatní neinvestiční výdaje.

2.3.2.2 Kapitálové výdaje

Funkcí kapitálových výdajů je financování dlouhodobých, především investičních potřeb, které převyšují jedno rozpočtové období. Obvykle jsou jednorázové a jsou využívány dle (Čepičková, 2010) na:

- financování konkrétní investice v rámci veřejného sektoru, v tomto pojetí nedochází k jejich pravidelnému opakování
- splácení investičního úvěru či půjček z emise střednědobých a dlouhodobých cenných papírů, a to i v případech pořízení investice ve veřejném sektoru z návratných finančních prostředků.

Mezi kapitálové výdaje se dle (Ministerstvo financí České republiky, 2021) řadí:

- investiční nákupy a související výdaje,
- nákup akcií a majetkových podílů a vklady do fondů a ústavů,
- investiční transfery,
- investiční půjčené prostředky,
- ostatní kapitálové výdaje.

2.3.3 Přebytek a schodek státního rozpočtu

V případě, kdy jsou výdaje státního rozpočtu vyšší než jeho příjmy, vzniká schodek státního rozpočtu, který je taktéž nazýván slovem deficit. Pokud tomu je naopak, vzniká přebytek státního rozpočtu. Schodkový rozpočet je zpravidla kryt ještě větším zadlužením (Národní rozpočtová rada, 2021).

Rozpočet ČR od jejího vzniku byl až s výjimkou několika let (konkrétně 1993, 1994, 1995, 2016 a 2018) vždy ve schodku (Národní rozpočtová rada, 2021).

Holman (Holman, 2018) uvádí, že nicméně, tento trend je pozorovatelný obecně a je způsoben stále se zvětšujícím podílem veřejného sektoru na národním hospodářství. Veřejné výdaje začaly ve většině států růst po druhé světové válce, jelikož ekonomové i politici předpokládali, že vyšší podíl veřejných výdajů a s nimi související rozpočtové schodky pomohou vytvořit pracovní místa a díky tomu také sníží nezaměstnanost.

Jako příklad trendu postupně rostoucího podílu veřejných výdajů lze uvést Německo, ve kterém v roce 1993 představovaly veřejné výdaje 14 % HDP a v roce 1994 už 49 % (Holman, 2018).

2.3.4 Státní dluh

Jestliže vláda hospodaří schodkově, vzniká státní dluh, který představuje souhrn závazků vlády. Dle (Český statistický úřad, 2021) lze vypožorovat, že státní dluh má převážně rostoucí tendence, kdy státní dluh dosahoval hodnoty 158 miliard korun v roce 1993 a v roce 2020 činil 2,15 bilionu korun.

Státní dluh poklesl pouze v letech 1994 (na 157 miliard korun), 1995 (na 154 miliard korun), 2014 (na 1,66 bilionu z 1,68 bilionu z předchozího roku) a 2016 (na 1,61 bilionu korun z 1,67 bilionu v předchozím roce) (Český statistický úřad, 2021). Státní dluh v roce 2020 dosahoval nejvyšší hodnoty v historii České republiky a zároveň šlo o rekordní růst (v roce 2019 dosahoval státní dluh 1,6 bilionu korun, v roce 2020 2,15 bilionu, což znamená zvýšení zadlužení o 550 miliard korun za jeden rok) (Český statistický úřad, 2021).

Částečně se na rekordním zvýšení zadlužení podílí pandemie onemocnění Covid-19. Dle zprávy Nejvyššího kontrolního úřadu (Nejvyšší kontrolní úřad, 2021) ale protiepidemiologická opatření představovala pouze polovinu nárůstu státních výdajů; zbytek představovaly běžné výdaje, které s pandemií nesouvisely.

Zpráva z těchto výsledků dovozuje relativně vysokou nevykonnost státu a jeho veřejného sektoru, ze kterého viní přebujelou byrokracii, pomalé procesy a špatnou koordinaci (Nejvyšší kontrolní úřad, 2021).

Většina států si zajišťuje chybějící peníze vydáním dluhopisů, které ale následně musí splácet i s úroky. Úroky a další různé poplatky související se zadlužením státu tvoří obsluhu dluhu. V roce 2020 tvořily náklady na obsluhu dluhu 39,7 miliard korun (Národní rozpočtová rada, 2021).

V případě, že státní dluh dosáhne hodnoty 55 % HDP, dojde k aktivaci takzvané dluhové brzdy. Dluhová brzda se předkládá na základě zákona 23/2017 Sb., který vládě přikazuje předložit a následně schválit střednědobý výhled státního rozpočtu a také rozpočtů státních fondů, které povedou k dlouhodobě udržitelnému stavu veřejných financí (Národní rozpočtová rada, 2021).

2.4 Hrubý domácí produkt

Český statistický úřad (Český statistický úřad, 2015) uvádí, že hrubý domácí produkt je celková hodnota statků a služeb vytvořených na daném území v určitém období vyjádřená v penězích. Dále uvádí, že hrubý domácí produkt (zkráceně HDP) slouží jako ukazatel výkonnosti ekonomiky.

Dle (Český statistický úřad, 2015) se k výpočtu hrubého domácího produktu používají tři metody, jedná se o produkční metodu, výdajovou metodu a důchodovou metodu.

2.5 Inlace

Česká národní banka (Česká národní banka, 2022) uvádí, že inflace je snížení kupní síly určité měny vzhledem ke zboží a službám, které spotřebitelé kupují. Dále uvádí, že přítomnost inflace spotřebitelských cen v ekonomice znamená, že ke koupi téhož koše zboží a služeb je spotřebováváno stále více peněžních jednotek.

Inlace spotřebitelských cen se měří jako přírůstek tzv. indexu spotřebitelských cen (Česká národní banka, 2022). Česká národní banka (Česká národní banka, 2022) uvádí, že pokud inflace klesne, jedná se o dezinflaci. Pokles většiny cen v ekonomice se označuje jako deflace (Česká národní banka, 2022).

2.6 Valorizace

Výpočet.cz (Výpočet.cz) uvádí, že valorizace důchodů je povinné procentuální zvyšování důchodů, které se provádí každý rok. Výši valorizace stanovuje zákon a její průběh je automatický (Česká národní banka, 2022).

Vláda daného státu může provést i mimořádnou valorizaci důchodů.

3 Cíl a metodika práce

Cílem této práce je analýza státních rozpočtů se zaměřením na výdaje na důchody a predikce dalšího vývoje. V teoretické části budou popsány veřejné finance a jejich funkce. Dále budou rozebrány veřejné rozpočty a blíže bude analyzován státní rozpočet. Budou analyzovány příjmy, výdaje a saldo státního rozpočtu. Bude zmíněn také státní dluh.

Praktická část bude rozdělena na státní rozpočet České a Slovenské republiky. V praktické části budou nejprve analyzovány příjmy a výdaje státního rozpočtu v jednotlivých letech v období od roku 2006 do roku 2021. Návazně na to bude analyzován hospodářský vývoj mezi lety 2006 a 2021 rozdělený na tři období, období před hospodářskou krizí, období po ní a období covidové krize. Hospodářský vývoj bude zaměřen na ukazatele ovlivňující vývoj výdajů na důchody. Dále bude popsána důchodová politika státu. Toto bude provedeno pro oba státy návazně na sebe.

Dalším cílem je výzkum možností úspor výdajů na důchody. Z možností si autorka vybrala dodatečné zdanění důchodů. Důvodem jsou potenciální vysoké úspory státního rozpočtu. Dle (Budai, 2022) uvedl prezident Miloš Zeman ve svém projevu, že v případě zrušení daňových výjimek, tedy zdanění všech důchodů by došlo k úspoře 380 mld. Kč. Prostřednictvím programu Stella Professional budou vytvořeny modely zdanění důchodů pro Českou i Slovenskou republiku. Z nich budou také získány výstupy v podobě grafů a tabulek.

3.1 *Stella Professional*

Zanker (Zanker, 2016) uvádí, že Stella Professional 1.9 je software pro modelování dynamických systémů. Dále uvádí, že se v modelu využívají hladiny (Stock), které mají ikonu obdélníku, toky (Flow), které připomínají vodovodní tok, konvertory (Converter), které mají ikonu kolečka a propojovače akcí (Action Converter), které mají ikonu šipky.

Cílem modelu vytvořeného v systému Stella je predikce nárůstu počtu osob v určitých skupinách, které budou vymezeny rozpětími měsíčních důchodů. Model následně vypočte predikované výdaje státu na důchody, které budou následně dodatečně zdaněny. Dodatečným zdaněním se rozumí úspora, kterou stát nebude muset na důchodový systém vynaložit.

Model umožní uživateli nakonfigurovat, které skupiny budou dodatečně zdaněny a prezentovat následné výsledky přehlednou, vizuální formou. Uživateli bude také umožněno dynamicky měnit hodnotu daňového zatížení. Pro účely modelu bude využita aktuální hodnota zdanění a zkoumat se bude vliv zdaňování skupin, které v současné době zdaňované nejsou.

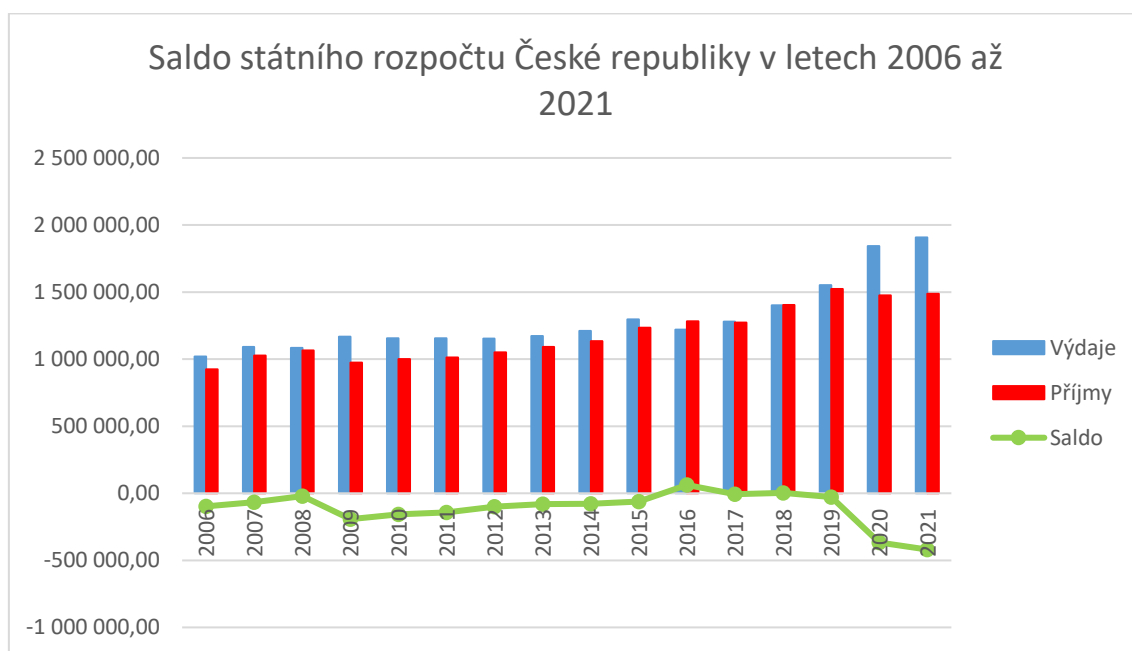
Pro výpočet některých proměnných bude také využít tabulkový procesor Microsoft Excel, ve kterém budou vypočteny koeficienty predikce růstu konkrétních skupin pro následující roky.

4 Státní rozpočet

V této části práce budou analyzovány státní rozpočty České a Slovenské republiky.

4.1 Státní rozpočet České republiky mezi lety 2006 a 2021

V této kapitole bude rozebrán státní rozpočet České republiky mezi lety 2006 a 2021 pro každý rok zvlášť. Graf níže zobrazuje vývoj salda státního rozpočtu mezi lety 2006 a 2021.

Graf 1 Saldo státního rozpočtu v letech 2006 až 2021

Zdroj: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/casove-rady>, vlastní zpracování

4.1.1 Rok 2006

Příjmy státního rozpočtu v roce 2006 dosahovaly 923,060 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2007). Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2007) uvádí, že výdaje státního rozpočtu činily 1 020,640 mld. Kč. Dále uvádí, že deficit státního rozpočtu byl tedy 97,580 mld. Kč.

Dosažený deficit státního rozpočtu pro tento rok převyšuje rozpočtovanou výši, což bylo ovlivněno nejen celkovými příjmy, které přesáhly rozpočet po změnách, ale i celkovými výdaji, jež rozpočet také převyšovaly (Ministerstvo financí České republiky, 2007). Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2007) uvádí, že samotný měsíc prosinec navýšil deficit státního rozpočtu zejména z důvodu převodu prostředků do rezervních fondů organizačních složek státu, a také úhradou závazku za státní záruku za konsolidaci a stabilizaci bankovního sektoru a finančních dopadů z dělení majetku České a Slovenské federativní republiky mezi oběma zeměmi ve prospěch České národní banky, dále také zvýšené čerpání kapitálových výdajů.

4.1.2 Rok 2007

Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2008) uvádí, že v roce 2007 se příjmy státního rozpočtu rovnaly 1 025 mld. Kč. A výdaje státního rozpočtu dosahovaly 1 092 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2008). Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2008) uvádí, že schodek státního rozpočtu činil tedy 66,392 mld. Kč. Dále uvádí, že celkový deficit státního rozpočtu za tento rok byl nižší než v roce 2006 a také nižší než rozpočtovaná výše. Poté uvádí, že vyšší čerpání kapitálových výdajů a převody nevyčerpaných prostředků do rezervních fondů OSS zapříčinily pokles hospodaření státního rozpočtu v prosinci oproti stavu v závěru listopadu. Inkaso daňových příjmů včetně příjmů z pojistného na sociální zabezpečení pozitivně ovlivnilo hospodaření státního rozpočtu (Ministerstvo financí České republiky, 2008).

4.1.3 Rok 2008

Příjmy státního rozpočtu pro rok 2008 činily 1 063,941 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2009). Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2009) uvádí, že výdaje státního rozpočtu pak dosahovaly 1 083,944 mld. Kč.

Dále uvádí, že deficit státního rozpočtu byl 20,003 mld. Kč. Dle (Ministerstvo financí České republiky, 2009) saldo státního rozpočtu znovu vykázalo nižší schodek než v předchozím roce, a také byl nižší než rozpočtovaná výše. Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2009) uvádí, že tento výsledek hospodaření je na nejvyšší úrovni od roku 1997. Tehdy deficit hospodaření státního rozpočtu nabyl výše 15,7 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2009).

4.1.4 Rok 2009

Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2010) uvádí, že za rok 2009 činily příjmy státního rozpočtu 974,615 mld. Kč. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce dosahovaly 1 167,009 mld. Kč. Schodek státního rozpočtu roku 2009 se rovnal 192,394 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2010).

Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2010) uvádí, že výsledek v tomto roce je výrazně horší nejen oproti roku 2008, ale také se jedná o nejhorší výsledek od vzniku samostatné České republiky. Dále uvádí, že v roce 2009 se na tomto výsledku projevil negativní dopad ekonomické krize. Podíl na výsledku měly také legislativní úpravy, umožňovaly totiž úlevy, zejména daňové, případně spojené s pojistným na sociální zabezpečení (Ministerstvo financí České republiky, 2010).

4.1.5 Rok 2010

Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2011) uvádí, že příjmy státního rozpočtu v roce 2010 dosahovaly 1000,38 mld. Kč. Dále uvádí, že výdaje tohoto roku činily 1 156,793 mld. Kč. Deficit státního rozpočtu pro tento rok byl 156,416 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2011).

Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2011) uvádí, že narozdíl od předchozího roku se podařilo splnit předpoklad schváleného rozpočtu, a navíc došlo i ke snížení schodku státního rozpočtu, a to i přes nižší plnění příjmů.

Dále uvádí, že nad rámec výdajového rozpočtu byly zařazeny také uspořené nároky OSS z minulých let. Přesto převládnu efekt úspory výdajů i jejich vázání (Ministerstvo financí České republiky, 2011). Dle (Ministerstvo financí České republiky, 2011) přispěly také snížené nároky OSS. Rozpočtovaná výše deficitu státního rozpočtu byla tedy přesažena (Ministerstvo financí České republiky, 2011).

4.1.6 Rok 2011

Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2012) uvádí, že v roce 2011 činily příjmy státního rozpočtu 1 012, 755 mld. Kč. A výdaje státního rozpočtu dosahovaly 1 155 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2012). Dle (Ministerstvo financí České republiky, 2012) se schodek státního rozpočtu rovnal 142,770 mld. Kč. Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2012) uvádí, že deficit státního rozpočtu vykázal lepší výsledky než v minulém roce. Dále uvádí, že negativní vliv na výši deficitu měly mimorozpočtové vlivy; především se jednalo o zrušení 50 % zdanění státních příspěvků a stavebního spoření Ústavním soudem.

Zpráva tvrdí, že bez těchto vlivů by se podařilo deficit daný rozpočtem splnit (Ministerstvo financí České republiky, 2012). Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2012) uvádí, že negativní vliv také mělo nízké plnění příjmové strany státního rozpočtu. Dále uvádí, že oproti tomu na výdajové straně se pozitivně odrazily úspory v kapitole VPS a Státní dluh.

4.1.7 Rok 2012

Dle (Haas, 2013) příjmy státního rozpočtu v roce 2012 dosahovaly 1 051,386 mld. Kč. A výdaje státního rozpočtu v tomto roce činily 1 152,386 mld. Kč (Haas, 2013). Haas (Haas, 2013) uvádí, že deficit státního rozpočtu byl tedy 100,999 mld. Kč. Dále uvádí, že efekt úspor výdajů měl větší váhu, přestože rozpočet nebyl naplněn. Přispěly k tomu vyšší příjmy v kapitole Státní dluh, VPS a sociální dávky (Haas, 2013).

4.1.8 Rok 2013

Šrámek (Šrámek, 2014) uvádí, že v roce 2013 činily příjmy státního rozpočtu 1 091,863 mld. Kč. Dále uvádí, že výdaje v tomto roce dosahovaly 1 173,127 mld. Kč. Schodek státního rozpočtu se rovnal 81,264 mld. Kč (Šrámek, 2014).

Oproti předchozímu roku je výsledný schodek lepší o 19,7 mld. Kč, a současně o 18,7 mld. Kč lepší než rozpočtovaný deficit (Šrámek, 2014). Dle (Šrámek, 2014) jsou úspory na výdajové straně hlavní příčinou toho, že i přes dodržení plnění příjmové strany rozpočtu, byl deficit nižší než očekávaný.

4.1.9 Rok 2014

Za rok 2014 činily příjmy státního rozpočtu 1 133,825 mld. Kč (Ležatka, 2015). Ležatka (Ležatka, 2015) uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce dosahovaly 1 211,608 mld. Kč. Dále uvádí, že deficit státního rozpočtu byl 77,782 mld. Kč.

Tento hospodářský výsledek je lepší ve srovnání s minulým rokem o 3,5 mld. Kč a vzhledem k výši dané rozpočtem navíc o 34,2 mld. Kč (Ležatka, 2015). Dle (Ležatka, 2015) participovalo na příjmové straně rozpočtu na nižším než plánovém deficitu především inkaso DPH a DPPO. Na výdajové straně se ušetřilo především u neinvestičních nákupů a souvisejících výdajů (Ležatka, 2015).

4.1.10 Rok 2015

Žurovec (Žurovec, 2016) uvádí, že příjmy státního rozpočtu v roce 2015 se rovnaly 1 234,517 mld. Kč. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu činily 1 297,321 mld. Kč. Poté uvádí, že schodek státního rozpočtu se rovnal 62,804 mld. Kč. Tento deficit je vzhledem k předchozímu roku lepším výsledkem o 15 mld. Kč a ve srovnání s plánovaným rozpočtem o 62,8 mld. Kč (Žurovec, 2016).

Na příjmové straně měly pozitivní vliv na nižší deficit, než bylo v plánu, rozpočet příjmů, který byl překročen o 21,6 mld. Kč, především daňové příjmy (Žurovec, 2016). Žurovec (Žurovec, 2016) uvádí, že z daňových příjmů, které k tomu přispěly nejvíce, se jednalo například o inkaso DPPO, pak DPH a pojistné na sociální zabezpečení. Dále uvádí, že na straně výdajů se uspořilo 15,6 mld. Kč a jednalo se především o neinvestiční výdaje.

4.1.11 Rok 2016

V roce 2016 činily příjmy státního rozpočtu 1 281,617 mld. Kč (Žurovec, 2017). Žurovec (Žurovec, 2017) uvádí, že výdaje státního rozpočtu dosahovaly v tomto roce 1 219,843 mld. Kč. Přebytek státního rozpočtu byl tedy 61,774 mld. Kč (Žurovec, 2017). Žurovec (Žurovec, 2017) uvádí, že tento přebytek byl první od vzniku samostatné České republiky mezi lety 1993 a 1995, takové výše salda státního rozpočtu jako v roce 2016 však ještě dosaženo nebylo.

Dále uvádí, že především úspory na straně výdajů se podílely na přebytkovém hospodaření. Poté uvádí, že šlo zejména o běžné výdaje. Úrokové sazby byly nízké (Žurovec, 2017). Díky tomu vznikla úspora 11,6 mld. Kč ve srovnání se schváleným rozpočtem na úrokových výdajích, které se vztahují k obsluze státního dluhu (Žurovec, 2017). Dle (Žurovec, 2017) přispělo na příjmové straně především vyšší než plánované inkaso daňových příjmů i s pojistným na sociální zabezpečení, daně se vybíraly efektivněji, pokračoval ekonomický růst, zaměstnanost byla na vysoké úrovni a platy rostly ve veřejném i podnikatelském sektoru.

4.1.12 Rok 2017

Žurovec (Žurovec, 2018) uvádí, že příjmy státního rozpočtu v roce 2017 dosahovaly 1 273,644 mld. Kč. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu činily 1 279,795 mld. Kč. Deficit státního rozpočtu se tedy rovnal 6,151 mld. Kč (Žurovec, 2018). Dle (Žurovec, 2018) je od roku 1997 toto saldo státního rozpočtu druhé nejlepší, vzhledem ke schválenému schodku státního rozpočtu je o 53,8 mld. Kč nižší. Žurovec (Žurovec, 2018) uvádí, že ke zlepšení výsledku oproti plánu přispěly především daňové příjmy i s pojistným na sociální zabezpečení.

Dále uvádí, že to zajistil efektivní výběr daní, další ekonomický růst spojený s vysokou zaměstnaností a nadále rostoucími platy v sektorech podnikatelském i veřejném. Pomalejší rozběhnutí financování programů společných EU a ČR měl souvislost s nedočerpáním kapitálových výdajů (Žurovec, 2018).

4.1.13 Rok 2018

V roce 2018 dosahovaly příjmy státního rozpočtu 1 403,918 mld. Kč (Vintrlík, 2019). Vintrlík (Vintrlík, 2019) uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce činily 1 400,974 mld. Kč. Dále uvádí, že přebytek státního rozpočtu byl 2,943 mld. Kč. Poté uvádí, že toto výsledné saldo je nejlepším výsledkem od roku 1996, oproti předchozímu roku je tento výsledek lepší, a to o 9,1 mld. Kč, vzhledem ke schválenému schodku o 52,9 mld. Kč.

Rozpočet překročily příjmy i výdaje, převážily však příjmy, a to veškeré jejich hlavní složky (Vintrlík, 2019). Rozpočet nejvíce ovlivnily daňové příjmy s pojistným na sociální zabezpečení a rozpočet ostatních příjmů, avšak mimo EU a FM (Vintrlík, 2019).

4.1.14 Rok 2019

Příjmy státního rozpočtu v roce 2019 dosahovaly 1 523,222 mld. Kč (Žurovec, 2020). Žurovec (Žurovec, 2020) uvádí, že výdaje státního rozpočtu činily 1 551,738 mld. Kč. Dále uvádí, že schodek státního rozpočtu se pak rovnal 28,515 mld. Kč. Poté uvádí, že tento výsledek představoval nižší než plánovaný deficit.

Rostly výdaje na důchody o 38 mld. Kč, dále také například investiční výdaje nebo výdaje na mzdy ve veřejném sektoru (Žurovec, 2020). Dle (Žurovec, 2020) došlo i k úspoře výdajů ve výši 6,9 mld. Kč oproti plánu.

4.1.15 Rok 2020

Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2021) uvádí, že za rok 2020 příjmy státního rozpočtu činily 1 475,479 mld. Kč. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu dosahovaly 1 842,929 mld. Kč. Deficit státního rozpočtu se tedy rovnal 367,449 mld. Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2021). Ministerstvo financí České republiky (Ministerstvo financí České republiky, 2021) uvádí, že výsledný schodek státního rozpočtu je o 338,9 mld. Kč vyšší oproti předchozímu roku. Dále uvádí, že plánovaný schodek 500 mld. Kč však nebyl naplněn.

Na začátku roku 2020 se vyskytla pandemie COVID-19 (Ministerstvo financí České republiky, 2021). Ke zmírnění jejích dopadů byla schválena opatření sloužících na pomoc jednotlivcům, firmám i částem veřejného sektoru. Ta měla za následek propad daňových příjmů a nárůst výdajů (Ministerstvo financí České republiky, 2021).

4.1.16 Rok 2021

Příjmy státního rozpočtu v roce 2021 dosahovaly 1 487,237 mld. Kč (Weiss, 2022). Weiss (Weiss, 2022) uvádí, že výdaje státního rozpočtu činily 1 906,925 mld. Kč. Dále uvádí, že schodek státního rozpočtu byl tedy 419,687 mld. Kč.

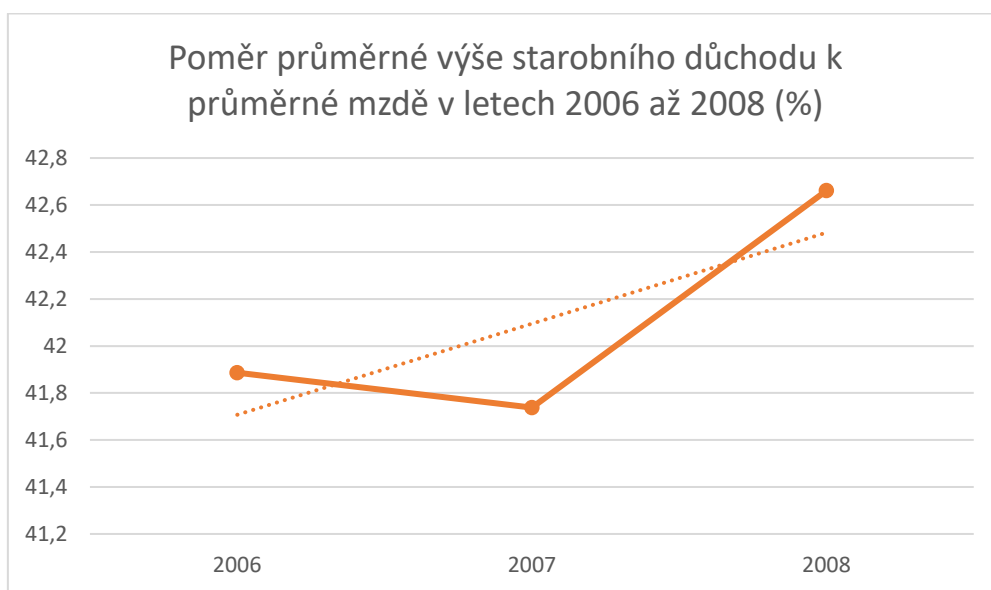
Poté uvádí, že podobně jako v roce 2020 se na sníženém ekonomickém výkonu podílela stále probíhající pandemie COVID-19 a s ní spojená podpůrná a stimulační opatření určená ke snížení dopadů na ekonomiku, zdravotní systém a na domácnosti.

4.2 Hospodářský vývoj České republiky v letech 2006 až 2021

V této kapitole bude analyzován hospodářský vývoj České republiky v letech 2006 až 2021 rozdělený na tři období. Bude se jednat o Období před krizí, Období po krizi a Covid-19.

4.2.1 Období před krizí

Jako období před krizí budou pojímány roky 2006 až 2008.

Graf 2 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2006 až 2008 – Česká republika, vlastní zpracování, zdroje: www.vdb.czso.cz, www.cssz.cz

V roce 2006 byl poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě 41,89 %. V roce 2007 se tento poměr snížil na 41,74 %. Avšak v roce 2008 dosáhl nejvyšší úrovně v tomto období, a to 42,66 %. I přes pokles v roce 2007 mělo toto období rostoucí trend.

Český statistický úřad (Český statistický úřad, 2007) uvádí, že v roce 2006 došlo poprvé v historii samostatné České republiky k převýšení počtu osob ve věku 65 let a více nad dětmi ve věku méně než 15 let (tzv. index stáří). Na což tehdejší vláda reagovala vynaložením zvýšeného množství prostředků na důchody, a také schválením novely zákona o státním rozpočtu na rok 2006, ve které došlo ke zvýšení schváleného rozpočtu důchodů, které mělo vliv na schodek státního rozpočtu (Ministerstvo financí České republiky, 2007).

V roce 2007 došlo opět ke zvýšení počtu osob ve věkové skupině 65+, nárůst byl však nižší vzhledem k zastoupení generací osob, které se narodily v době hospodářské krize a za první světové války (Český statistický úřad, 2008).

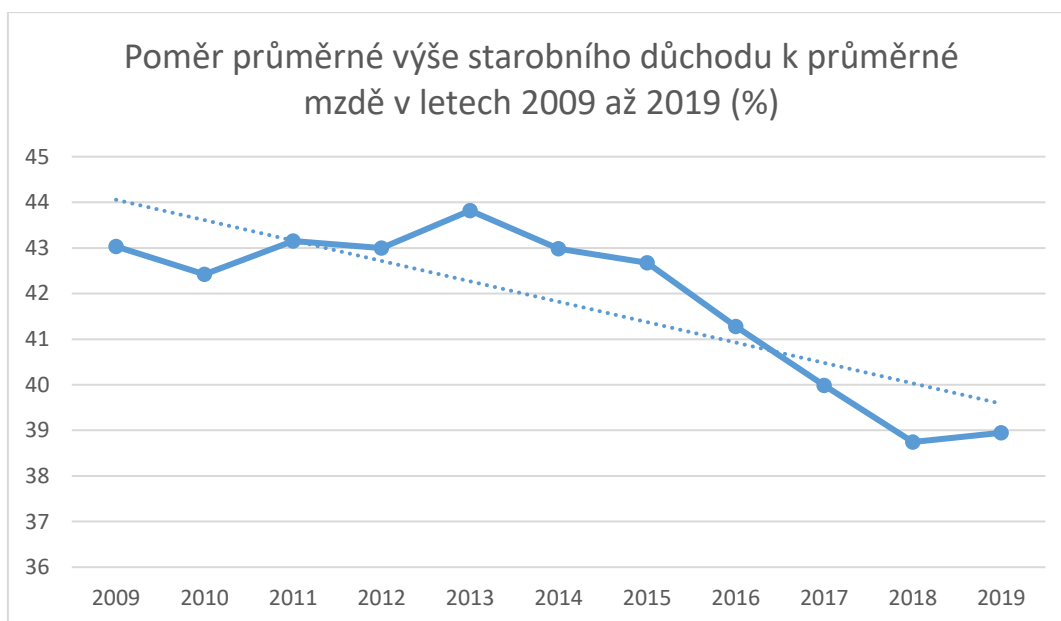
V roce 2007 byly výdaje na důchody vyšší než v roce 2006 vzhledem k nárůstu počtu osob ve věkové skupině 65 let a více. (Ministerstvo financí České republiky, 2008). V roce 2008 se věková skupina osob 65+ stala opět početnější, tohoto věku se totiž dožívaly generace posledních let druhé světové války (Český statistický úřad, 2009). Výdaje státního rozpočtu na důchody se v roce 2008 znovu zvýšily a meziročně vzrostly (Ministerstvo financí České republiky, 2009).

Dle (Český statistický úřad, 2022) byla v roce 2006 míra inflace 2,5 %. Důchody byly valorizovány nejméně, zvýšení dosahovalo nejméně 100 % růstu cen, a také alespoň jednu třetinu navýšení reálné mzdy (Český statistický úřad, 2014). V roce 2007 byla míra inflace 2,8 % (Český statistický úřad, 2022).

A zároveň proběhla valorizace důchodů podobně jako v roce 2006 (Beránková, 2006). V roce 2008 dosahovala inflace 6,3 % (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů v roce 2008 byla 820 Kč, uskutečnila se k 1.1. 2008, ale i v mimořádném termínu 1.8. 2008 (Ministerstvo financí České republiky, 2022).

4.2.2 Období po krizi

Roky 2009 až 2019 tvoří období po krizi.

Graf 3 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2009 až 2019 – Česká republika, vlastní zpracování, zdroje: www.vdb.czso.cz, www.cssz.cz

V roce 2009 dosahoval poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě 43,03 %. V roce 2010 následovalo mírné snížení tohoto poměru na 42,42 %. V následujícím roce 2011 došlo ke zvýšení tohoto poměru, a to i nad úroveň poměru z roku 2009. V roce 2012 se tento poměr velmi mírně snížil na 43 %. V roce 2013 dosáhl poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě svého vrcholu, kdy dosahoval 43,82 %. Následně v roce 2014 klesl na podobnou úroveň jako v roce 2012, činil tedy 42,98 %. V roce 2015 tento poměr mírně poklesl na 42,68 %. V následujícím roce 2016 klesl tento poměr výrazně na 41,28 %. V roce 2017 došlo k dalšímu výraznému poklesu na 39,98 %. Následující rok 2018 přinesl opět výrazný pokles na 38,74 %. V posledním roce tohoto období 2019 došlo k mírnému nárůstu na 38,95 %.

Český statistický úřad (Český statistický úřad, 2010) uvádí, že v roce 2009 počet osob ve věku 65 let a více vzrostl a překročil poprvé hranici 15 %. Tomuto odpovídalo i vynaložení prostředků státního rozpočtu na sociální dávky, z čehož výdaje na důchody meziročně vzrostly o 8,7 % (Ministerstvo financí České republiky, 2010).

Počet osob ve věku 65 let a více se v roce 2010 opět zvýšil, mírný nárůst zaznamenal i index stáří (Český statistický úřad, 2011). Výdaje na důchody v tomto roce také mírně vzrostly, tedy meziročně o 1,9 % (Ministerstvo financí České republiky, 2011). V roce 2011 se počet osob ve věku 65 let a více navýšil výrazněji než v minulém roce a index stáří se zvýšil také markantněji (Český statistický úřad, 2012). V tomto roce bylo na důchody vynaloženo 101,2 % rozpočtu po změnách, meziroční růst byl vyšší, dosahoval 6,3 % (Ministerstvo financí České republiky, 2012).

Dle (Český statistický úřad, 2013) se věková skupina osob 65+ v roce 2012 opět početně navýšila, nárůst indexu stáří měl pokračování i v roce 2012. V tomto roce se na důchody vynaložilo 99,9 % rozpočtu po změnách. Meziroční růst činil 3,8 % (Haas, 2013). V roce 2013 došlo k výraznějšímu přírůstku osob ve věku 65 let a více podobně jako v předchozích dvou letech (Český statistický úřad, 2014). Věku 65 let se totiž dožívaly početně silné generace, které se narodily po konci druhé světové války. Index stáří se nadále zvyšoval (Český statistický úřad, 2014). Meziroční růst důchodů činil 0,89 %. Došlo k úspoře na rozpočtu po změnách (Šrámek, 2014). V roce 2014 se počet osob ve věku 65 let a více opět zvýšil. Výrazněji se zvýšil také index stáří (Český statistický úřad, 2015). Výdaje na sociální dávky se v tomto roce opět navýšily, z toho výdaje na důchody zaznamenaly meziroční nárůst o 0,88 %. Došlo k úspoře na rozpočtu po změnách stejně jako v předchozím v roce (Ležatka, 2015).

Český statistický úřad (Český statistický úřad, 2016) uvádí, že v roce 2015 se počet osob ve věku 65 let a více velmi výrazně zvýšil, důchodového věku se totiž dožívaly generace narozené roku 1950, tedy velmi silné poválečné generace. Pokračovalo také zvyšování indexu stáří (Český statistický úřad, 2016). I v tomto roce vzrostly meziročně výdaje na důchody, konkrétně o 2,38 %. Podobně jako v předchozích dvou letech došlo k úspoře proti plánovanému rozpočtu (Žurovec, 2016). Růst počtu osob ve věkové skupině osob 65+ byl zaznamenán i v roce 2016. Mírný nárůst se v roce 2016 uskutečnil i u indexu stáří (Český statistický úřad, 2017). Meziroční růst výdajů na důchody dosahoval 0,95 %. V únoru tohoto roku byl také osobám s nárokem na důchody vyplacen jednorázový příspěvek k důchodům ve výši 1 200 Kč (Žurovec, 2017).

V roce 2017 věková skupina osob 65+ nadále rostla a poprvé v historii přesáhla hranici 2 milionů. Index stáří také zaznamenal nárůst (Český statistický úřad, 2018). Výdaje na důchody za rok 2017 na toto reflektovaly a meziročně vzrostly o 3,9 %. Došlo také k úspoře oproti schválenému rozpočtu, i když nepatrné (Žurovec, 2018). Počet osob ve věku 65 let a více se v roce 2018 opět zvýšil, došlo však ke snížení meziročního tempa růstu počtu osob v této věkové skupině. Index stáří také mírně vzrostl (Český statistický úřad, 2019). Výdaje na důchody zaznamenaly meziroční růst o 4,7 %. Jejich růst byl způsoben také zvýšením základní i procentní výměry důchodu, což znamená průměrně o 475 Kč za měsíc (Vintrlík, 2019). V roce 2019 došlo ke zvýšení počtu osob ve věku 65 let, meziroční tempo růstu zaznamenalo mírný pokles. Index stáří opět mírně vzrostl (Český statistický úřad, 2020). I v roce 2019 došlo k růstu výdajů na důchody, a to o 8,7 %. Uskutečnilo se také zvýšení základní i procentní výměry. Základní výměra důchodu vzrostla o 1 % z 9 % na 10 %, o 1000 Kč u příjemců důchodů nad 85 let (Žurovec, 2020).

Dle (Český statistický úřad, 2022) byla v roce 2009 míra inflace 1 %. Valorizace důchodů činila 333 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022). V následujícím roce 2010 míra inflace vzrostla na 1,5 % (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů v tomto roce neproběhla (Ministerstvo financí České republiky, 2022). Míra inflace v roce 2011 činila 1,9 % (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů se uskutečnila ve výši 377 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022). V roce 2012 se míra inflace výrazně zvýšila na 3,3 % (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů proběhla ve výši 178 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022).

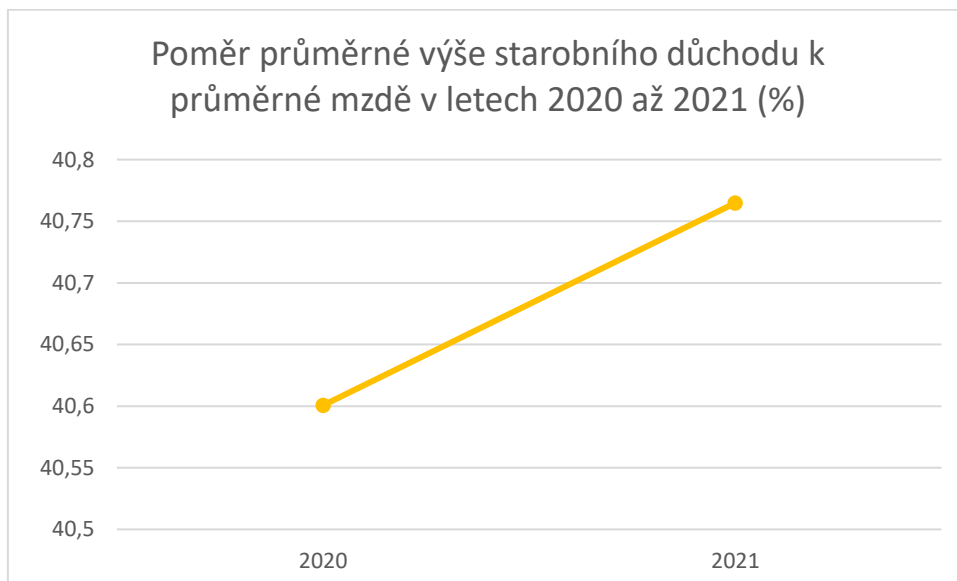
Český statistický úřad (Český statistický úřad, 2022) uvádí, že za rok 2013 činila míra inflace 1,4 %, což je oproti minulému roku výrazně lepší výsledek. Valorizace důchodů v roce 2013 dosahovala 141 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022). V roce 2014 činila míra inflace 0,4 %, což byl oproti předchozímu roku výrazný pokles (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů dosahovala 49 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022). Míra inflace v roce 2015 byla 0,3 % (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů v roce 2015 proběhla ve výši 205 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022).

V roce 2016 dosahovala míra inflace 0,7 %, což znamená, že vzrostla (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů v roce 2016 činila 41 Kč. K tomu byl však vyplacen jednorázový příspěvek k důchodu ve výši 1 200 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022).

Dle (Český statistický úřad, 2022) byla v roce 2017 míra inflace 2,5 %, došlo k nárůstu. Valorizace důchodů dosahovala 314 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022). V roce 2018 činila míra inflace 2,1 %, což značí její mírný pokles oproti předchozímu roku (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů v roce 2018 dosahovala 484 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022). Míra inflace v roce 2019 byla 2,8 %, takže v porovnání s minulým rokem došlo k mírnému vzrůstu (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů v roce 2019 činila 901 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022).

4.2.3 Covid-19

V období Covid-19 jsou zastoupeny roky 2020 a 2021.

Graf 4 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2020 až 2021 – Česká republika, vlastní zpracování, zdroje: www.vdb.czso.cz, www.cssz.cz

V roce 2020 dosahoval poměr průměrné výše starobního důchodu na průměrné mzdě 40,60 %. V roce 2021 mírně vzrostl na 40,76 %.

Český statistický úřad (Český statistický úřad, 2021) uvádí, že v roce 2020 věková skupina osob 65+ zaznamenala mírný nárůst. Meziroční tempo růstu bylo následkem dopadů pandemie Covid-19 na úmrtnost jen 1,3 %. Index stáří i přes pandemii Covid-19 vzrostl. Výdaje na důchody v roce 2020 výrazně vzrostly, a to o 9,24 % (Ministerstvo financí České republiky, 2021). V roce 2021 dále rostl počet osob ve věku 65 let a více. Každý pátý obyvatel České republiky byl v důchodovém věku. Do důchodového věku se dostávaly generace narozené v 70. letech, tzv. Husákovy děti. Index stáří také vzrostl (Český statistický úřad, 2022). Výdaje na důchody v roce 2021 výrazně vzrostly, konkrétně o 2,05 %. Zde se projevila i vysoká valorizace pro rok 2021 (Weiss, 2022).

Dle (Český statistický úřad, 2022) byla v roce 2020 míra inflace 3,2 %. Valorizace důchodů v roce 2020 se uskutečnila ve výši 900 Kč. Navíc proběhlo vyplacení jednorázového mimořádného příspěvku k důchodu ve výši 5 000 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022). Míra inflace v roce 2021 vzrostla na 3,8 % (Český statistický úřad, 2022). Valorizace důchodů proběhla ve výši 839 Kč (Ministerstvo financí České republiky, 2022).

4.3 Důchodová politika České republiky

Ministerstvo práce a sociálních věcí (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020) uvádí, že důchodový systém České republiky vychází z povinného základního důchodového pojištění na základě zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Dále uvádí, že na doplňkovém penzijním připojištění na základě zákona č. 427/2011 Sb., jež bylo roku 2013 nahrazeno penzijním připojištěním se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb. I produkty komerčních pojišťoven jsou jejich součástí, především životní pojištění.

Poté uvádí, že systém důchodového pojištění zahrnuje různé výdaje. Především se jedná o výdaje na dávky důchodového pojištění (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020). Ministerstvo práce a sociálních věcí (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020) uvádí, že dávky důchodového pojištění zahrnují starobní, pozůstalostní a invalidní důchody. Dále uvádí, že tyto dávky se odvíjí od výše mezd a jsou ovlivněny demografickým trendem stárnutí populace. Poté uvádí, že výdajem jsou však také náklady na jeho správu.

Tento systém má také saldo, což je rozdíl mezi příjmy z pojistného na důchodové pojištění na jedné straně a druhou stranou, kterou tvoří suma výdajů na dávky důchodového pojištění a výdajů na správu (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020). Ministerstvo práce a sociálních věcí (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020) uvádí, že jestliže je systém důchodového pojištění v deficitu, neznačí to neschopnost státu vyplatit starobní, invalidní a pozůstalostní důchody. Dále uvádí, že v rozpočtu však musí být využity jiné zdroje financování, které uspokojí potřebu vyšších důchodových výdajů. Poté uvádí, že pokud je deficit dlouhodobý a markantní, způsobuje negativní tlak na státní rozpočet a objevují se úvahy směřující k parametrickým nebo systémovým změnám ve sféře důchodového pojištění.

Když je systém důchodového vyrovnaný nebo i v mírném přebytku, značí to, že příjmy vybrané od zaměstnavatelů, osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců z pojistného na důchodové pojištění, pokryjí veškerý objem důchodových výdajů i s výdaji na jejich správu (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020).

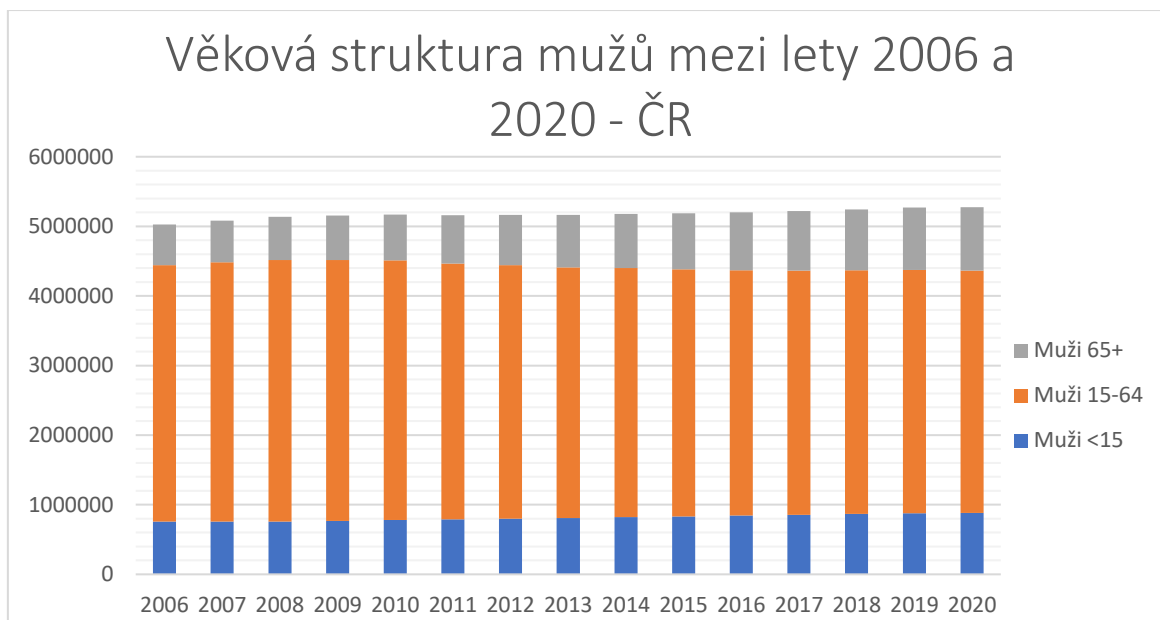
Dle (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2020) je ve vývoji hospodaření systému důchodového pojištění zjevná značná závislost na ekonomickém cyklu. Dále uvádí, že jestliže je míra nezaměstnanosti nízká a platy rostoucí, pak i příjmy z pojistného na důchodové pojištění státnímu rozpočtu jsou vysoké a jsou tedy schopny pokrýt veškeré výdaje na důchody. Poté uvádí, že v opačném případě, tedy v období ekonomického poklesu nebo stagnace má tento systém schodky, které mohou narůstat v důsledku negativního demografického vývoje, což je například rostoucí podíl osob v důchodovém věku vůči ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu.

4.3.1 Věková struktura obyvatelstva

V této části diplomové práce bude rozebrána věková struktura obyvatelstva České republiky mezi lety 2006 a 2020.

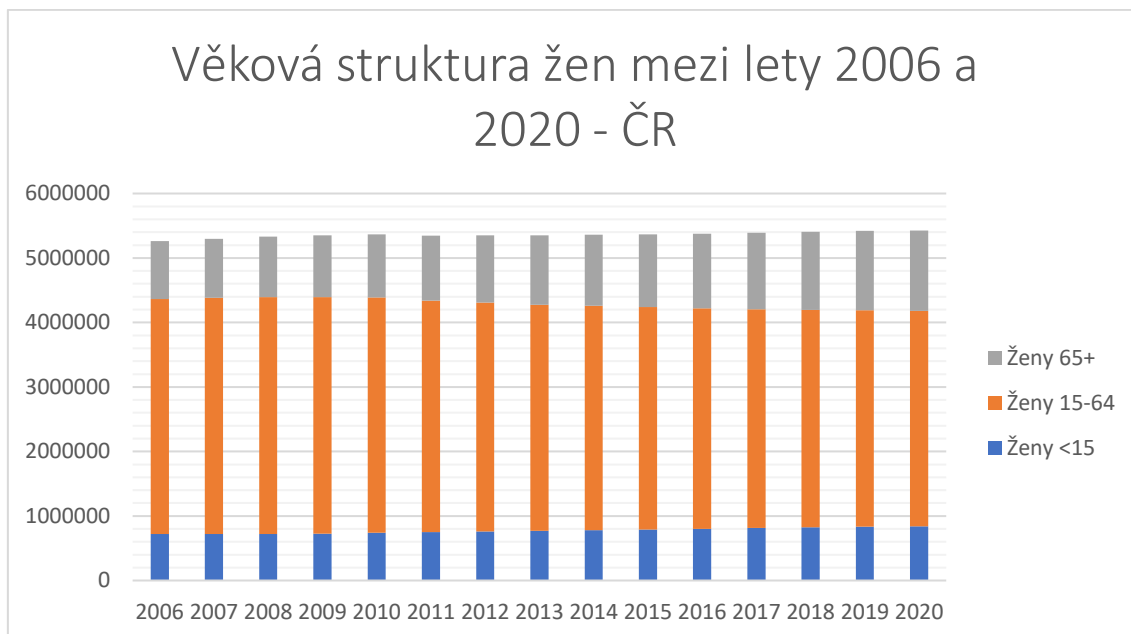
Z Grafu 5 je patrné, že věková skupina Muži pod 15 let se pohybuje v poměrně podobné výši po celé období. Věková skupina Muži 15–64 let je i vzhledem k počtu let nejrozsáhlejší. Také se pohybuje v přibližně podobné výši. Na věkové skupině Muži 65+ je patrný postupný růst od roku 2006 až do roku 2020.

V posledních letech časové řady, konkrétně mezi lety 2018 a 2020, je možné pozorovat mírný pokles věkové skupiny Muži 15-64 let způsobený především nárůstem věkové skupiny Muži 65+, ale také věkové skupiny Muži pod 15 let.

Graf 5 Věková struktura mužů v České republice mezi lety 2006 a 2020, vlastní zpracování, zdroj: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz>

Z grafu 6 vyplývá, že věková skupina Ženy pod 15 let se v průběhu časové řady pohybuje přibližně ve stejné výši. Věková skupina Ženy 15-64 let je vzhledem k počtu let nejvíce rozsáhlá a v průběhu časové řady se její výše mírně snižuje. U věkové skupiny Ženy 65+ je patrný výrazný nárůst v průběhu časové řady, přičemž v roce 2020 je počet žen v této věkové skupině nejvyšší.

Graf 6 Věková struktura žen v České republice mezi lety 2006 a 2020, vlastní zpracování, zdroj: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz>

Při porovnání obou grafů lze pozorovat, že věková skupina osob v produktivním věku, tedy 15-64 let je u mužů početnější. V případě věkové skupiny osob pod 15 let je její výše u mužů i žen podobná. U věkové skupiny osob 65+ je patrný výrazně vyšší počet žen v důchodovém věku.

4.3.2 Důchodový věk

Česká správa sociálního zabezpečení (Česká správa sociálního zabezpečení) uvádí, že nyní bude probírán důchodový věk. U pojištěnců, kteří se narodili před rokem 1936, je důchodový věk mužů 60 let a u žen je (Česká správa sociálního zabezpečení):

- 53 let, v případě výchovy alespoň 5 dětí
- 54 let, v případě výchovy alespoň 3 nebo 4 dětí
- 55 let v případě výchovy alespoň 2 dětí
- 56 let v případě výchovy alespoň 1 dítěte
- 57 let, pokud jsou bezdětné

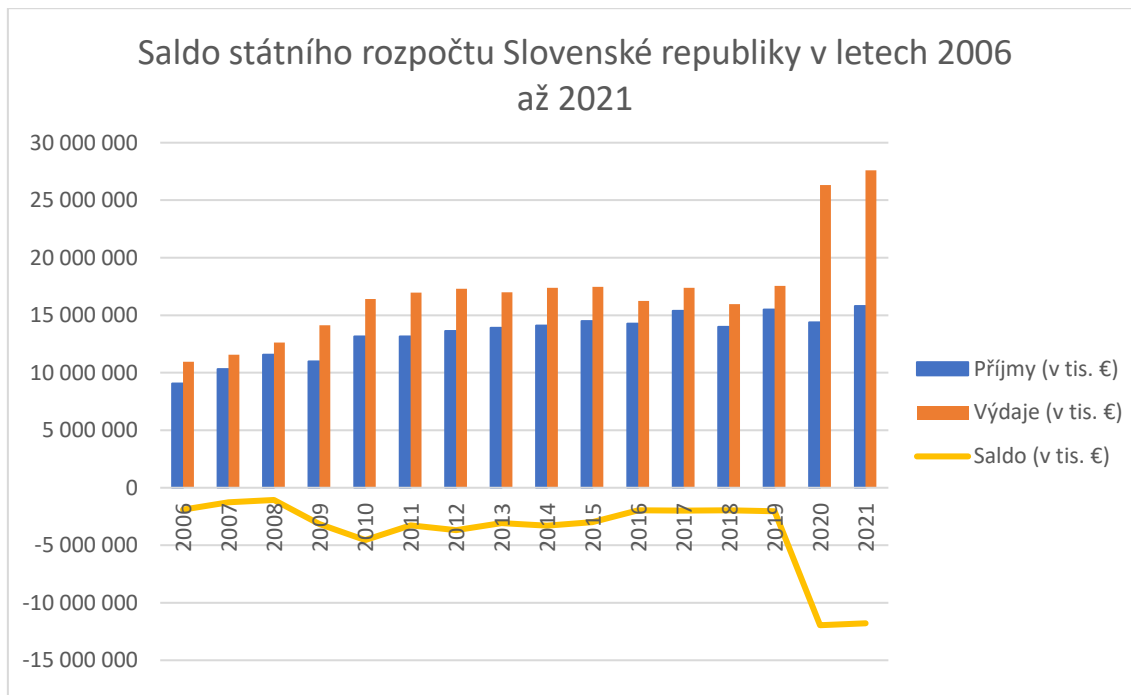
U pojištěnců, kteří se narodili mezi lety 1936 a 1971 (Česká správa sociálního zabezpečení):

- 1936–1940
 - Muži – 60 let + určitý počet měsíců
 - Ženy – průměrně 55,05 let
- 1941–1946
 - Muži – 61 let + určitý počet měsíců
 - Ženy – průměrně 56,18 let
- 1947–1952
 - Muži – 62 let + určitý počet měsíců
 - Ženy – průměrně 58,17 let
- 1953–1958
 - Muži – 63 let + určitý počet měsíců
 - Ženy – průměrně 60,21 let
- 1959–1964
 - Muži – 64 let + určitý počet měsíců
 - Ženy – průměrně 62,57 let
- 1965–1971
 - Muži – 65 let
 - Ženy – průměrně 64,50 let

Důchodový věk ročníků narozených po roce 1971 činí 65 let (Česká správa sociálního zabezpečení).

4.4 Státní rozpočet Slovenské republiky

V této kapitole bude rozebrán státní rozpočet Slovenské republiky mezi lety 2006 a 2021 pro každý rok zvlášť. Graf níže zobrazuje vývoj salda státního rozpočtu mezi lety 2006 a 2021

Graf 7 Saldo státního rozpočtu Slovenské republiky v letech 2006 až 2021, vlastní zpracování, zdroj: www.mfsr.sk

4.4.1 Rok 2006

Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2007) uvádí, že v roce 2006 příjmy státního rozpočtu dosahovaly 9 052,547 mil. €. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu činily 10 960,139 mil. €. Poté uvádí, že schodek státního rozpočtu se v tomto roce rovnal 1 907,591 mil. €. Skutečný rozpočtový deficit státního rozpočtu dosáhl lepšího výsledku než schválený a očekávaný (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2007). Nižší schodek byl zapříčiněn vyšším plněním příjmů a takřka stoprocentním čerpáním výdajů (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2007).

4.4.2 Rok 2007

Příjmy státního rozpočtu v roce 2007 činily 10 305,766 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2008). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2008) uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce dosahovaly 11 579,948 mil. €. Dále uvádí, že deficit státního rozpočtu za tento rok byl 1 274,182 mil. €. Poté uvádí, že výsledný deficit státního rozpočtu byl nižší než rozpočet upravený zákonem o státním rozpočtu, a i ve srovnání s upraveným rozpočtem. Slovenská ekonomika dostala závazků, které vyplývají z Maastrichtských kritérií, to znamená především snižovat strukturální deficit každý rok nejméně o 0,5 % do té doby, než se dostane do prakticky vyrovnaného stavu (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2008).

4.4.3 Rok 2008

V roce 2008 příjmy státního rozpočtu dosahovaly 11 559,840 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2009). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2009) uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce činily 12 621,424 mil. €. Dále uvádí, že schodek státního rozpočtu tohoto roku se rovnal 1 061,585 mil. €. Poté uvádí, že v tomto roce se snížil schodek státního rozpočtu oproti předchozímu roku, byl také nižší, než stanovil zákon o státním rozpočtu, a také ve vztahu k upravenému rozpočtu. V roce 2008 Slovensko opět dostalo závazků spjatým s Maastrichtskými kritérii a navrhovaný rozpočet navíc deklaroval snahu o stabilizaci veřejných financí nejen v programovém období 2007 až 2009, ale v období 2008 až 2010, tedy po přijetí eura (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2009).

4.4.4 Rok 2009

Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2010) uvádí, že příjmy státního rozpočtu v roce 2009 činily 10 971,204 mil. €. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu za tento rok dosahovaly 14 125,291 mil. €. Poté uvádí, že deficit státního rozpočtu pro tento rok byl 3 154,087 mil. €.

Výsledný deficit státního rozpočtu byl nižší, než vymezil zákon o státním rozpočtu, i ve srovnání s upraveným rozpočtem (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2010). Dle (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2010) přijala k 1. 1. 2009 Slovenská republika euro, a tím se stala otevřenější ekonomikou. V tomto roce byla světová finanční krize, což se projevilo i na slovenské ekonomice (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2010).

4.4.5 Rok 2010

V roce 2010 dosahovaly příjmy státního rozpočtu 13 147,834 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2011). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2011) uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce činily 16 407 mil. €. Dále uvádí, že schodek státního rozpočtu za tento rok se rovnal 4 540,043 mil. €. Poté uvádí, že výsledný deficit státního rozpočtu pro rok 2010 je nižší než výše stanovená zákonem o státním rozpočtu, a také nižší ve vztahu k upravenému rozpočtu.

Na slovenskou ekonomiku měla v tomto roce dopad hospodářská krize z roku 2008 (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2011). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2011) uvádí, že v tomto roce ekonomiku ovlivnilo silnější oživení poptávky obchodních partnerů Slovenska (hlavně Německa), než bylo očekáváno. Dále uvádí, že se domácí ekonomika oproti tomu nadále vyvíjela nepříznivě, došlo k růstu míry nezaměstnanosti a poklesu poptávky po pracovní síle, což negativně ovlivnilo spotřebu domácností, která poté negativně zapůsobila na daňové příjmy státního rozpočtu.

4.4.6 Rok 2011

Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2012) uvádí, že příjmy státního rozpočtu v roce 2011 činily 13 147,834 mil. €. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu dosahovaly v tomto roce 16 957,773 mil. €. Poté uvádí, že deficit státního rozpočtu v tomto roce byl 3 275,716 mil. €. Tento schodek byl oproti schválenému nižší (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2012).

Na slovenskou ekonomiku v roce 2011 působily jednorázové vlivy, a to především vykazání dluhů železničních společností a zdravotnických zařízení za roky 2008 až 2010, což mělo na schodek negativní vliv, a také daň z přidané hodnoty, která byla zaplacená konsorciem GRANVIA při stavbě rychlostní silnice, což naopak schodek ovlivnilo pozitivně (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2012).

4.4.7 Rok 2012

V roce 2012 dosahovaly příjmy státního rozpočtu 13 624,720 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2013). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2013) uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce činily 17 299,980 mil. €. Poté uvádí, že schodek státního rozpočtu pro tento rok se rovnal 3 675,260 mil. €. Dále uvádí, že schodek státního rozpočtu byl nižší než rozpočet po úpravách a meziročně došlo ke zvýšení. Naopak na nárůstu schodku se podílel kapitálový transfer zdravotnickým zařízením, a také transfer neziskovým organizacím (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2013).

4.4.8 Rok 2013

Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2014) uvádí, že příjmy státního rozpočtu v roce 2013 dosahovaly 13 916,196 mil. €. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu za tento rok činily 17 001,505 mil. €. Poté uvádí, že deficit státního rozpočtu by pro tento rok byl 3 085,309 mil. €. Ve vztahu k původnímu schválenému rozpočtu je tento deficit nižší, meziročně také došlo k jeho snížení (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2014). V roce 2013 působily na deficit státního rozpočtu pozitivně změny ve výběru DPH, které vedly k obratu negativního trendu výběru této daně (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2014).

4.4.9 Rok 2014

V roce 2014 činily příjmy státního rozpočtu 14 108, 312 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2015). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2015) uvádí, že výdaje státního rozpočtu dosahovaly 17 391,917 mil. €. Dále uvádí, že schodek státního rozpočtu za tento rok se rovnal 3 283,606 mil. €. Poté uvádí, že tento schodek je nižší než původně schválený i upravený rozpočet. Hlavní vliv mělo plánování vyšších výdajů státního rozpočtu potřebných na spolufinancování operačních programů, čerpalo se však reálně méně prostředků (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2015).

4.4.10 Rok 2015

Dle (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2016) činily příjmy státního rozpočtu v roce 2015 14 494,921 mil. €. A výdaje státního rozpočtu dosahovaly v tomto roce 17 478,558 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2016). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2016) uvádí, že deficit státního rozpočtu pro tento rok byl 2 983,637 mil. €. Dále uvádí, že tento deficit státního rozpočtu byl nižší vzhledem k původně schválenému i upravenému rozpočtu. Poté uvádí, že v roce 2015 státní rozpočet pozitivně ovlivnil vyšší výběr daní, než bylo v plánu. Vliv měly také vyšší kapitálové výdaje (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2016).

4.4.11 Rok 2016

Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2017) uvádí, že v roce 2016 dosahovaly příjmy státního rozpočtu 14 276,806 mil. €. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu za tento rok činily 16 247,201 mil. €. Poté uvádí, že schodek státního rozpočtu se v tomto roce rovnal 1 970,395 mil. €. Tento deficit byl opět na nižší úrovni než původně schválený i upravený rozpočet (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2017). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2017) uvádí, že v tomto roce byl vyšší výběr daní než plánovaný, což pozitivně ovlivnilo hospodaření státního rozpočtu. Dále uvádí, že nižší byly také běžné výdaje.

4.4.12 Rok 2017

Příjmy státního rozpočtu v roce 2017 činily 15 390,147 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2018). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2018) uvádí, že výdaje státního rozpočtu dosahovaly v tomto roce 17 383,367 mil. €. Dále uvádí, že deficit státního rozpočtu pro tento rok byl 1 993,219 mil. €. Poté uvádí, že skutečný schodek státního rozpočtu je nižší vzhledem k původně schválenému i upravenému rozpočtu. V roce 2017 byly běžné výdaje nižší než plánované, jednalo se především o výdaje na zboží a služby či běžné transfery (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2018).

4.4.13 Rok 2018

Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2019) uvádí, že v roce 2018 dosahovaly příjmy státního rozpočtu 13 982,810 mil. €. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu za tento rok činily 15 955,715 mil. €. Schodek státního rozpočtu se v tomto roce rovnal 1 972,905 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2019). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2019) uvádí, že i v roce 2018 byl deficit státního rozpočtu nižší než původně schválený i upravený rozpočet. Dále uvádí, že se zvýšily daňové příjmy státního rozpočtu, hlavně daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, daň z příjmů právnických osob a výběr DPH.

4.4.14 Rok 2019

Příjmy státního rozpočtu v roce 2019 činily 15 497,654 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2020). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2020) uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce dosahovaly 17 538,901 mil. €. Poté uvádí, že deficit státního rozpočtu za tento rok byl 2 041,247 mil. €. Dále uvádí, že deficit státního rozpočtu v roce 2019 byl oproti původně schválenému rozpočtu vyšší a vzhledem k upravenému rozpočtu nižší.

Negativní vliv na schodek státního rozpočtu měl pokles efektivity hospodaření rozpočtových státních organizací, organizací vyšších územněsprávních celků a obcí a státních fondů (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2020).

4.4.15 Rok 2020

V roce 2020 dosahovaly příjmy státního rozpočtu 14 366,447 mil. € (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2021). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2021) uvádí, že výdaje státního rozpočtu pro tento rok činily 26 319,081 mil. €. Dále uvádí, že schodek státního rozpočtu se tento rok rovnal 11 952,634 mil. €. Poté uvádí, že schodek státního rozpočtu v roce 2020 byl oproti schválenému i upravenému rozpočtu nižší. Rozpočet na rok 2020 byl upraven zákonem o státním rozpočtu na rok 2020 (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2021). V důsledku pandemie Covid-19 poklesly daňové příjmy a zvýšily se výdaje státního rozpočtu v souvislosti s protipandemickými opatřeními (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2021).

4.4.16 Rok 2021

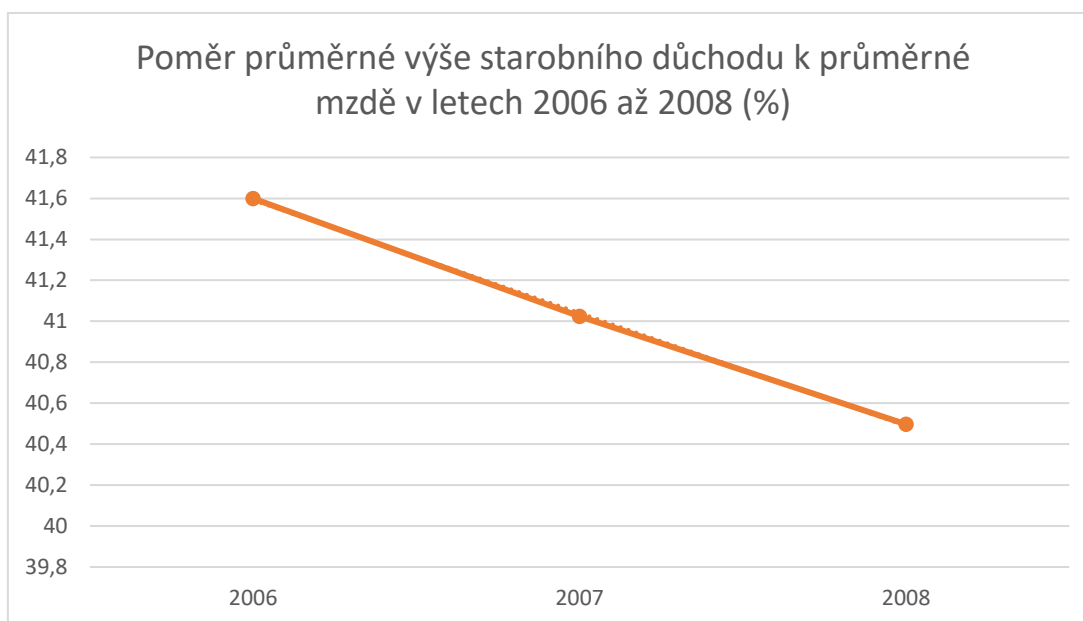
Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že příjmy státního rozpočtu v roce 2021 dosahovaly 15 806,153 mil. €. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu v tomto roce činily 27 603,808 mil. €. Poté uvádí, že deficit státního rozpočtu za tento rok byl 11 797,654 mil. €. Oproti původně schválenému rozpočtu byl skutečný schodek státního rozpočtu pro rok 2021 nižší (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2022). Ministerstvo financí Slovenskej republiky (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že došlo ke zvýšení daňových příjmů. Dále uvádí, že výdaje státního rozpočtu se zvýšily, a to hlavně z důvodu financování protipandemických opatření v souvislosti s pandemií Covid-19.

4.5 Hospodářský vývoj Slovenské republiky v letech 2006 až 2021

V této kapitole bude analyzován hospodářský vývoj Slovenské republiky v letech 2006 až 2021 rozdělený na tři období. Bude se jednat o Období před krizí, Období po krizi a Covid-19.

4.5.1 Období před krizí

Období před krizí slouží jako pojmenování pro roky 2006 až 2008.

Graf 8 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2006 až 2008 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroje: www.minimalnamzda.sk, www.socpoist.sk

V roce 2006 dosahoval poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě 41,60 %. V následujícím roce 2007 se tento poměr snížil na 41,02 %. A v roce 2008 dosáhl nejnižší úrovně za celé období, a to 40,50 %.

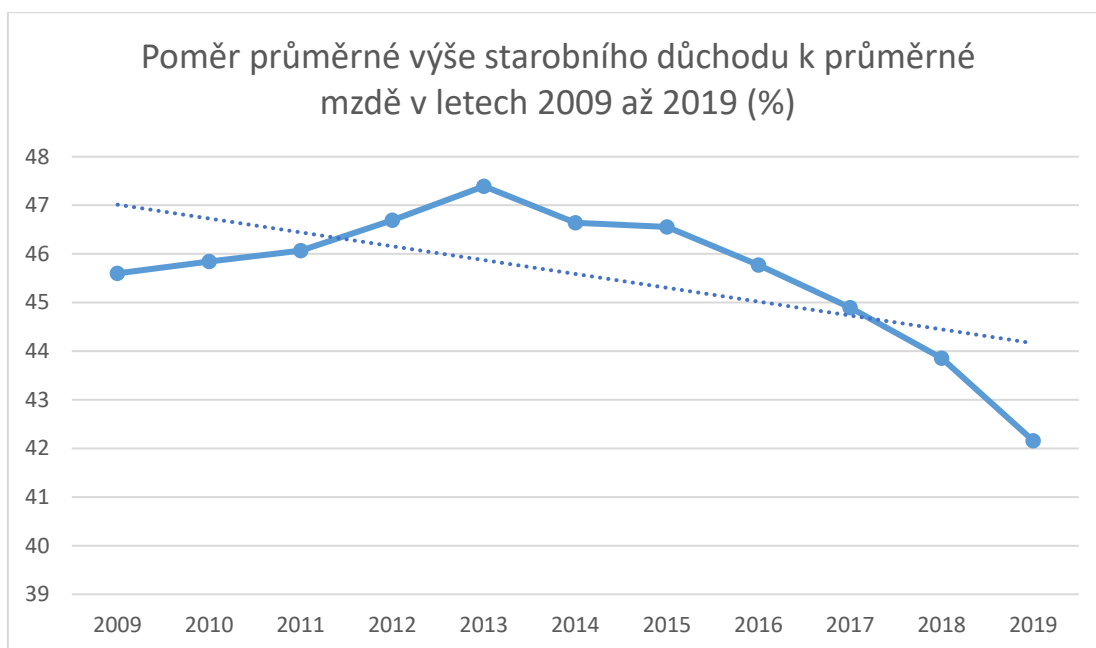
Vaňo a další (Vaňo, a další, 2007) uvádějí, že v roce 2006 pokračovalo na Slovensku stárnutí populace. Podíl i počet osob starších 65 let se však markantně nezvyšoval. Tato věková skupina byla v tomto roce méně početná z toho důvodu, že se jednalo o generace narozené za první světové války a v období hospodářské krize v 30. letech 20. století (Vaňo, a další, 2007). Index stáří v roce 2006 dosáhl historického maxima od roku 1980.

Slovenská vláda na to reagovala úpravou rozpočtu běžných výdajů, v tom výdajů na důchody, na vyšší než schválený rozpočet (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2007). V roce 2007 pokračoval proces stárnutí obyvatelstva, i když v tomto roce ještě nepřevažovala věková skupina osob 65+ nad dětmi do 14 let. Index stáří se zvýšil oproti předchozímu roku (Vaňo, 2011). Běžné výdaje zaznamenaly vyšší čerpání vzhledem k roku 2006. Podíl upraveného rozpočtu běžných výdajů na celkových výdajích se oproti roku 2006 zmenšil (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2008). Rok 2008 přinesl pozvolné změny v podílu osob starších 65 let. Podíl této věkové skupiny narůstal pomalu vzhledem k tomu, že počet osob podmiňovala poválečná kompenzační fáze, a také početně slabé generace osob narozených v době hospodářské krize a na konci 30. let 20. století (Vaňo, a další, 2009). Rozpočet běžných výdajů se v roce 2008 zvýšil a oproti roku 2007 vzrostlo jeho čerpání (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2009).

The World Bank Group (The World Bank Group, 2022) uvádí, že míra inflace v roce 2006 dosahovala 4,5 %. V roce 2006 se důchody valorizovaly o 5,95 % měsíčního důchodu (Finančné centrum o Peniazoch, 2006). Míra inflace v roce 2007 byla 1,9 % (The World Bank Group, 2022). V roce 2007 byly důchody valorizovány základní výměrou a procentní výměrou, která dosahovala 3 % (Sociálna poisťovna, 2007). Míra inflace roku 2008 dosahovala 4,6 % (The World Bank Group, 2022). V roce 2008 byly důchody na Slovensku valorizovány o 5 % měsíčního důchodu (Podnikam.sk, 2008).

4.5.2 Období po krizi

Obdobím po krizi jsou míněny roky 2009 až 2019.

Graf 9 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2009 až 2019 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroje: www.minimalnamzda.sk, www.socpoist.sk

V roce 2009 byl poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě 45,60 %. V následujícím roce 2010 se tento poměr mírně zvýšil na 45,84 %. V roce 2011 se poměr průměrné výše starobního důchodu mírně zvýšil na 46,07 %. Následující rok 2012 přinesl zvýšení tohoto poměru na 46,69 %. V roce 2013 dosáhl tento poměr svého vrcholu pro toto období, dosahoval totiž 47,39 %. V následujícím roce 2014 se poměr průměrné výše starobního důchodu snížil na 46,64 %. V roce 2015 došlo k velmi mírnému snížení, a to na 46,55 %. Následující rok 2016 znamenal pro tento poměr snížení na 45,77 %. V roce 2017 došlo ke snížení poměru průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě na 44,90 %. Rok 2018 přinesl tomuto poměru výrazné snížení, a to na 43,86 %. Poslední rok tohoto období, 2019, se poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě také výrazně snížil, a to na 42,16 %.

Jurčová a další (Jurčová, a další, 2010) uvádějí, že počet osob ve věku 65 let a více v roce 2009 zaznamenal mírný nárůst. Nešlo však o výrazné změny. V populaci osob nad 65 let bylo však možné pozorovat znatelný růst podílu zejména nejstarších věkových skupin (Jurčová, a další, 2010). V porovnání s předchozími roky vzrostl v roce 2009 index stáří. Běžné výdaje Slovenské republiky, které zahrnují důchodové výdaje, byly rozpočtované, ale v průběhu roku došlo k úpravě schváleného rozpočtu. Skutečné čerpání běžných výdajů činilo o 2,2 % méně než v případě ročního upraveného rozpočtu (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2010).

V roce 2010 se nadále zvyšoval počet i podíl věkové skupiny osob ve věku 65 let a více. Index stáří se v roce 2010 meziročně zvýšil (Podmanická, a další, 2011). Rozpočet běžných výdajů na rok 2010 byl v průběhu tohoto roku snížen rozpočtovými opatřeními. V roce 2010 se ve skutečnosti vyčerpalo o 2 % rozpočtových prostředků méně (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2011). V roce 2011 dospěl počet osob ve věkové skupině 65 let a více do svého historického maxima, také meziroční nárůst počtu osob ve věku 65 let a více byl historicky nejvyšší. Index stáří se dynamicky zvýšil (Vaňo, a další, 2012). V roce 2011 zvýšila rozpočtová opatření rozpočet běžných výdajů. Čerpání běžných výdajů ve skutečnosti činilo zhruba o 11 % méně (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2012).

Štatistický úrad Slovenskej republiky (Štatistický úrad Slovenskej republiky) uvádí, že rok 2012 přinesl další růst podílu počtu osob ve věku 65 let a více. Index stáří se v tomto roce také zvýšil. Rozpočet běžných výdajů byl snížen v průběhu roku 2012 rozpočtovými opatřeními. Skutečné čerpání prostředků rozpočtu běžných výdajů bylo o 2 % nižší (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2013). V roce 2013 se podíl počtu osob ve věku 65 let a více nadále zvyšoval. Index stáří zaznamenal nárůst i pro tento rok (Katuša, a další, 2014). V roce 2013 byly rozpočtované běžné výdaje po úpravách rozpočtovými opatřeními sníženy, výdaje na důchody byly oproti roku 2012 nižší. Čerpání rozpočtu běžných výdajů činilo ve skutečnosti o 1,2 % méně (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2014).

V roce 2014 došlo k růstu podílu počtu osob ve věkové skupině 65 let a více mírným tempem. V roce 2014 index stáří vzrostl, od roku 2000 už o více než 50 % (Šprocha, a další, 2015). Rozpočet běžných výdajů v roce 2014 byl po úpravách rozpočtovými opatřeními snížen. Skutečné čerpání rozpočtu činilo zhruba o 9,6 % méně (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2015).

Bačík (Bačík, 2016) uvádí, že v roce 2015 zaznamenal podíl počtu osob ve věkové skupině osob ve věku 65 let a více výrazný nárůst. Index stáří dosáhl výraznějšího meziročního růstu než v předešlých letech. V roce 2015 byl schválen rozpočet běžných výdajů a v průběhu roku došlo k úpravám rozpočtovými opatřeními a rozpočet byl navýšen. Skutečné čerpání rozpočtu běžných výdajů činilo o 9,6 % méně (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2016). Rok 2016 přinesl pokračování růstu podílu počtu osob ve věku 65 let a více na celkové populaci. Příčinou tohoto zvyšování byl přesun početně silných ročníků narozených v 50. letech 20. století do věkové skupiny osob v důchodovém věku (Podmanická, a další, 2017). Index stáří mírně vzrostl (Podmanická, a další, 2017). Rozpočet běžných výdajů byl v roce 2016 snížen po úpravách. Rozpočet běžných výdajů měl nižší čerpání o 7,8 %, než bylo původně plánováno (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2017). V roce 2017 pokračovalo stárnutí populace a zvyšoval se podíl počtu osob ve věkové skupině 65letých a starších. Index stáří se i tento rok zvýšil (Vaňo, a další, 2019). Rozpočet běžných výdajů pro rok 2017 byl snížen po úpravách rozpočtovými opatřeními. Skutečné čerpání rozpočtu běžných výdajů bylo nižší než plánované o 6,6 % (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2018).

Šprocha a další (Šprocha, a další, 2019) uvádějí, že rok 2018 představoval ohledně změn ve věkové struktuře obyvatel, konkrétně osob ve věku 65 let a starších, růst podílu počtu osob v této věkové skupině. Index stáří vzrostl podobně jako v minulých letech. Pro rok 2018 byl rozpočet běžných výdajů navýšen rozpočtovými opatřeními v průběhu roku. Čerpání rozpočtu běžných výdajů bylo ve skutečnosti nižší než v rozpočtu po úpravách, a to zhruba o 3,2 % (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2019).

V roce 2019 pokračoval růst podílu počtu osob ve věku 65 let a starších. Index stárí se v roce 2019 zvýšil (Štatistický úrad Slovenskej republiky). Rozpočet běžných výdajů byl rozpočtovými opatřeními upraven a došlo k jeho navýšení. Skutečné čerpání běžných výdajů bylo nižší o 0,5 % (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2020).

Dle (The World Bank Group, 2022) byla míra inflace v roce 2009 0,54 %. V roce 2009 se důchody valorizovaly o 6,95 % měsíčního důchodu (Podnikam.sk, 2008). V roce 2010 byla míra inflace vyšší, činila tedy 1,32 % (The World Bank Group, 2022). Valorizace důchodů byla naopak nižší, tedy 3,05 % měsíčního důchodu (Hanák, 2009). Míra inflace v roce 2011 činila 4,43 % (The World Bank Group, 2022). Valorizace důchodů se snížila na 1,8 % měsíčního důchodu (Sociálna poisťovňa, 2010). V roce 2012 klesla míra inflace na 3,24 % (The World Bank Group, 2022). Naopak u valorizace důchodů došlo ke zvýšení na 3,3 % měsíčního důchodu (Čajovec, 2012).

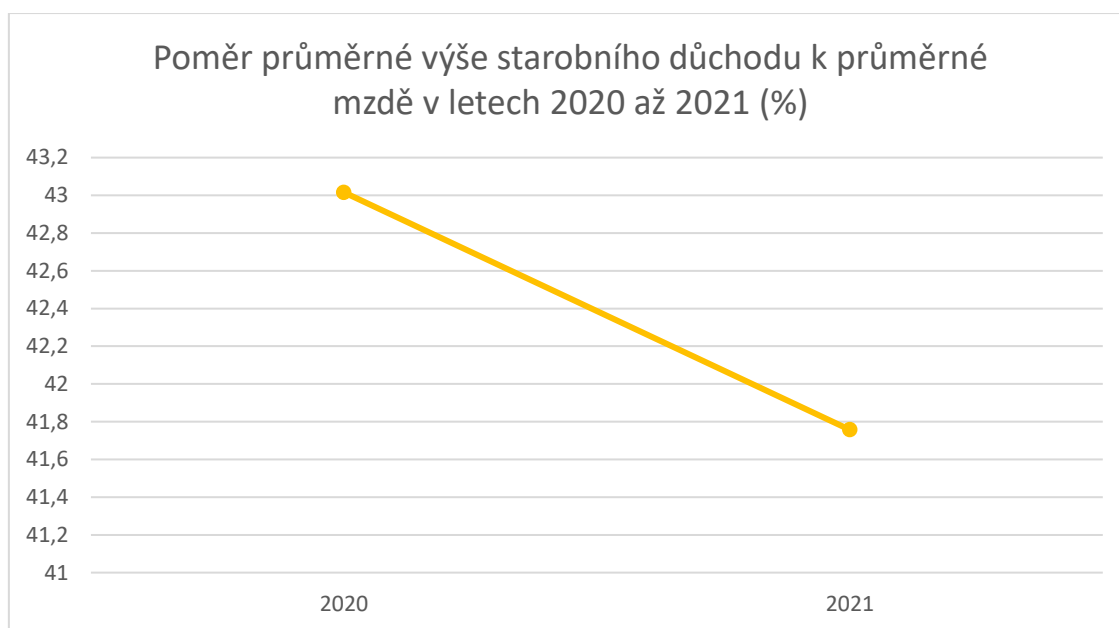
The World Bank Group (The World Bank Group, 2022) uvádí, že v roce 2013 došlo k poklesu míry inflace na 0,39 %. V roce 2013 došlo k změně legislativy a důchody se začaly valorizovat pevnou sumou. Pro rok 2013 to byla částka 11,2 € (Sociálna poisťovňa, 2012). Rok 2014 přinesl deflaci 0,1 % (The World Bank Group, 2022). Částka pro valorizaci důchodů byla nižší, činila 8,8 € (Hrášková, 2013). V roce 2015 byla také deflace, a to konkrétně 0,49 % (The World Bank Group, 2022). V roce 2015 nastalo další snížení částky pro valorizaci důchodů, částka činila 5,2 € (Sociálna poisťovňa, 2014). V roce 2016 opět nastala inflace, míra inflace byla 0,17 % (The World Bank Group, 2022).

Částka pro valorizaci důchodů byla v roce 2016 nižší než předchozí rok, činila 1,9 € (Sociálna poisťovňa, 2015). Rok 2017 došlo ke zvýšení míry inflace na 1,88 % (The World Bank Group, 2022). V roce 2017 došlo v oblasti valorizace důchodů ke změně legislativy, začala se počítat podle tzv. švýcarské metody, půjde tedy znova o procentuální hodnoty. V roce 2017 to bylo 0,34 % měsíčního důchodu (Hudecová, 2016). V roce 2018 se míra inflace mírně zvýšila na 1,93 % (The World Bank Group, 2022). Valorizace důchodů byla 0,8 % měsíčního důchodu, došlo tedy ke zvýšení (Sociálna poisťovňa, 2017).

Rok 2019 přinesl zvýšení míry inflace na 2,98 % (The World Bank Group, 2022). Valorizace důchodů byla od roku 2017 nejvyšší a činila 2,6 % měsíčního důchodu (Sociálna poisťovňa, 2018).

4.5.3 Covid-19

Obdobím Covid-19 jsou myšleny roky 2020 a 2021.

Graf 10 Poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě v letech 2020 až 2021 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroje: www.minimalnamzda.sk, www.socpoist.sk

V roce 2020 činil poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě 43,02 %. Následující a zároveň konečný rok tohoto období, 2021, se tento poměr snížil na 41,76 %.

Štatistický úrad Slovenskej republiky (Štatistický úrad Slovenskej republiky) uvádí, že v roce 2020 pokračovalo stárnutí populace osob ve věku 65 let a starších. I přes pandemii Covid-19 vzrostl podíl počtu osob v důchodovém věku (Štatistický úrad Slovenskej republiky). Index stárí se oproti roku 2019 zvýšil. Rozpočet běžných výdajů pro rok 2020 byl zvýšen po úpravách. Skutečné čerpání běžných výdajů bylo nižší o 15,5 % (Ministerstvo financií Slovenskej republiky, 2021).

Rok 2021 znamenal další nárůst podílu počtu osob ve věku 65 let a starších. Index stáří se v roce 2021 zvýšil (Vaňo, a další, 2020). Rozpočet běžných výdajů byl v roce 2021 po úpravách zvýšen. Skutečné čerpání běžných výdajů bylo zhruba o 11,9 % nižší než plánované (Ministerstvo financí Slovenskej republiky, 2022).

The World Bank Group (The World Bank Group, 2022) uvádí, že míra inflace v roce 2020 dosahovala 1,9 %. Valorizace důchodů v roce 2020 byla 2,9 % měsíčního důchodu (Sociálna poisťovňa). V roce 2021 se míra inflace zvýšila na 3,1 % (The World Bank Group, 2022). V roce 2021 byla valorizace důchodů nižší než předešlém roce, činila 2,6 % měsíčního důchodu (Online knižnica DPH, 2020).

4.6 Důchodová politika Slovenské republiky

Dle (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) přistoupilo Slovensko po roce 2003 k rozsáhlé reformě důchodového systému. Dále uvádí, že jednopilířový systém s vyměřenými dávkami PAYG (zkratka pro „pay as you go“), který je založen na průběžném financování a dochází k mezigeneračnímu přerozdělování, byl nahrazen systémem postaveným na třech samostatných pilířích.

Důchodové pojištění v prvním pilíři je povinné, funguje na principu dávek a dochází k jeho průběžnému financování (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022). Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že má blízkou souvislost s ekonomickou aktivitou občanů a jejich příjmem. Dále uvádí, že výše poskytovaných dávek je vázána na výši plateb do systému, což znamená, že se nároky pojištěnce odvíjí od zaplaceného pojistného, které představuje pro systém důchodového pojištění hlavní zdroj financování.

K důchodovému pojištění náleží dva samostatné podsystémy, které mají oddělené financování, jedná se o starobní pojištění k zabezpečení příjmu ve stáří a invalidní pojištění pro případ neschopnosti vykonávat výdělečnou činnost (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022). Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že oba typy pojištění spravuje Sociální poisťovňa.

Na základě zákona o sociálním pojištění je důchodové pojištění v prvním pilíři povinné, ale i dobrovolné důchodové pojištění je možné (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022).

Druhý pilíř označuje starobní důchodové spoření, které funguje na principu příspěvků pojištěnců, které jsou financovány pomocí přepočtu ročního důchodu z kapitálu na hodnotu, která by se v budoucnu zhodnotila a přinesla by při průměrné úrokové míře daný důchod (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022).

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že správa druhého pilíře závisí na společnostech důchodové správy (zkráceně DSS). Dále uvádí, že výše důchodové dávky v druhém pilíři je závislá na zaplacených příspěvcích a míře jejich zhodnocení. Oba pilíře jsou určeny spořiteli k zaopatření příjmu ve stáří, anebo pozůstalým v případě úmrtí spořitele (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022).

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že vstup do druhého pilíře je dobrovolný a mohou do něj vstoupit pouze osoby nejpozději do dovršení 35 let věku. Dále uvádí, že důchod je pak spořiteli vyplácen ze dvou zdrojů. Starobní důchodové pojištění se realizuje ve dvou fázích, spořicí a výplatní (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022). Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že ve spořicí fázi spořitel připíše část odvodů na účet, který je spravován DSS.

Dále uvádí, že konkrétní důchodové fondy, kde budou příspěvky spořitele zhodnocovány a z nich dobrovolně odváděny příspěvky na starobní důchodové spoření, záleží na výběru spořitele. Výplatní fáze znamená, že je z příspěvků, které byly zhodnoceny, spořiteli vyplácen starobní důchod, eventuálně pozůstalým pozůstalostní důchod, forma výplaty důchodu v rámci druhého pilíře záleží na volbě spořitele, buď DSS nebo pojišťovna na základě výběru spořitele (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022)

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že třetí pilíř tvoří doplňkové důchodové spoření, které je dobrovolné, funguje na principu příspěvků a je financováno pomocí přepočtu ročního důchodu z kapitálu na hodnotu, která by se v budoucnu zhodnotila a přinesla by při průměrné úrokové míře daný důchod.

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že třetí pilíř spravují doplňkové důchodové společnosti. Dále uvádí, že účelem tohoto spoření je dosažení doplňkového důchodového příjmu ve stáří, popřípadě doplňkový důchodový příjem v situaci, kdy je nutné ukončit výkon tzv. rizikových prací.

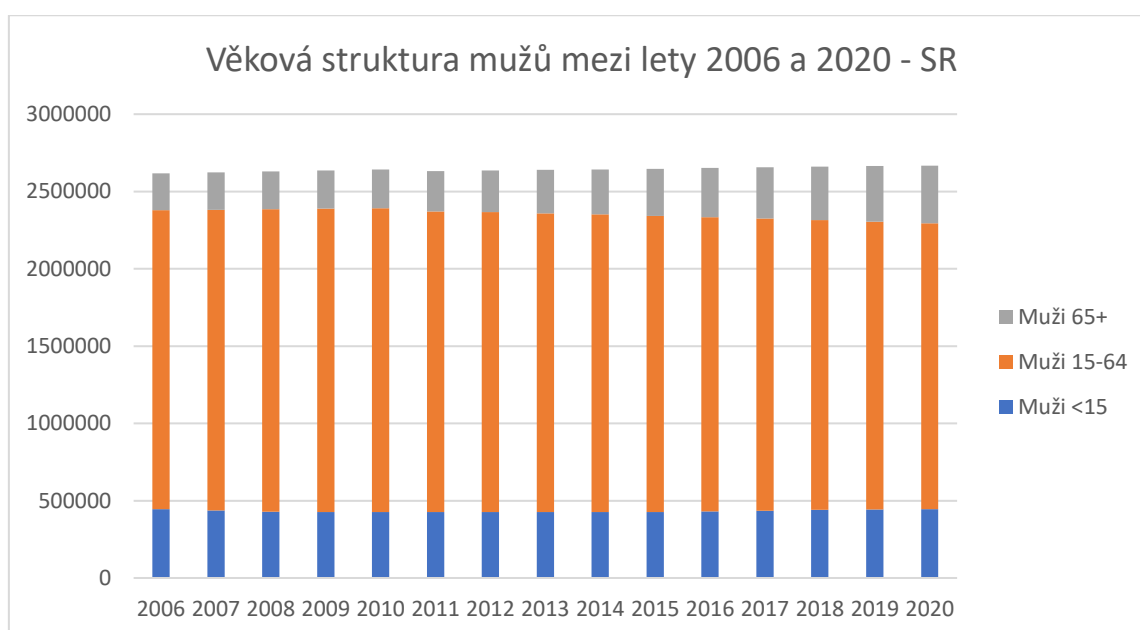
Rizikovými pracemi se rozumí například pracovníci veřejného zdravotnictví, tanečníci a hráči na dechové nástroje (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022). Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022) uvádí, že tito pracovníci vstupují do třetího pilíře povinně.

Dále uvádí, že ve spořicí fázi jsou nejprve placeny příspěvky na toto spoření buď samotnými účastníky, nebo zaměstnavateli za své zaměstnance, ty mohou následně účastníci investovat do příspěvkových fondů vybrané DSS. Výplatní fáze slouží k vyplacení dávek tehdy, když se ukončí spoření z doplňkového důchodového spoření (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022). Výše dávek je závislá na dvou faktorech, jednak na období uzavření účastnické smlouvy, a také na tom, jestli je její součástí dávkový plán (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky, 2022).

4.6.1 Věková struktura obyvatelstva

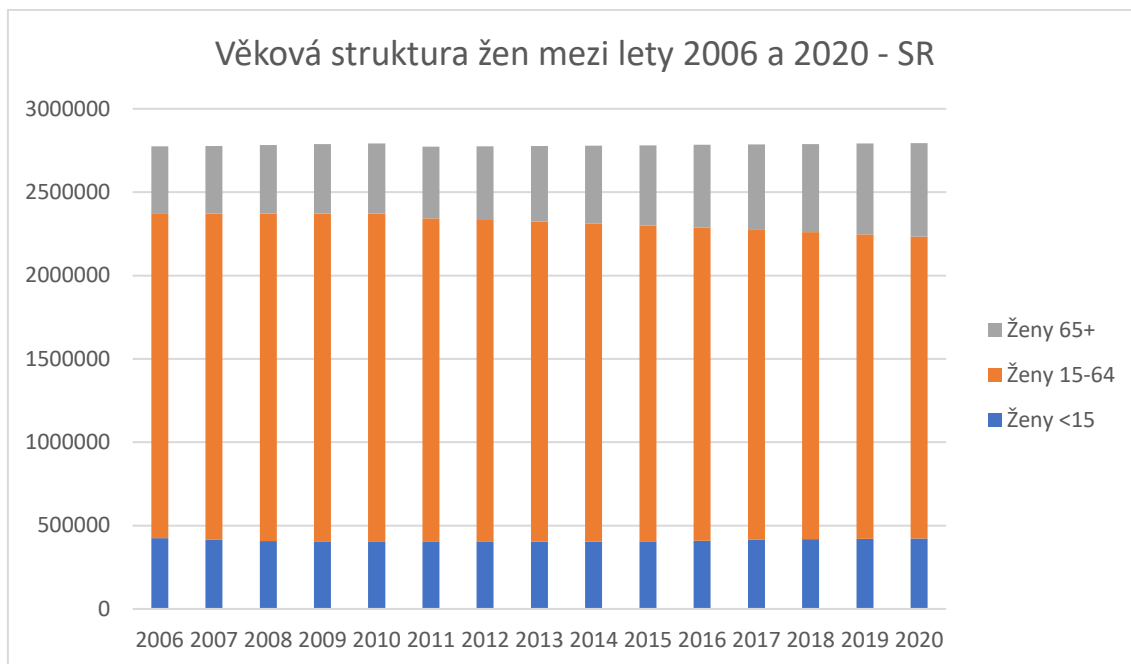
Tato kapitola této diplomové práce se zabývá věkovou strukturou obyvatelstva Slovenské republiky mezi lety 2006 a 2020.

Z grafu 11 je možné vidět, že věková skupina Muži pod 15 let dosahuje v průběhu celého období podobné výše. Věková skupina mužů v produktivním věku, tedy 15 až 64 let je nejpočetnější. Tato skupina nezaznamenala v tomto období výrazné výkyvy, došlo pouze k mírnému poklesu ke konci tohoto období. Věková skupina Muži 65+ se mezi lety 2006 a 2008 pohybuje v konstantní výši, od roku 2009 pozvolna začíná růst, růst zrychluje od roku 2016 a roste až do konce období.

Graf 11 Věková struktura mužů mezi lety 2006 a 2020 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroj: www.slovak.statistics.sk

Graf 12 zobrazuje Věkovou strukturu žen. Věková skupina Ženy pod 15 let se po celé období pohybuje v konstantní výši. Ženy v produktivním věku, tedy věková skupina Ženy 15–64 let je nejpočetnější skupinou. Mezi lety 2006 a 2010 se tato skupina pohybuje na podobné úrovni, od roku 2011 došlo u této skupiny k mírnému poklesu. Počet osob ve věkové skupině Ženy 65+ je mezi lety 2006 a 2009 na podobné úrovni, od roku 2011 tato věková skupina postupně roste až do konce období.

Graf 12 Věková struktura žen mezi lety 2006 a 2020 – Slovenská republika, vlastní zpracování, zdroj: www.slovak.statistics.sk

Při porovnání obou grafů je možné zjistit, že věkové skupiny Ženy pod 15 let a Muži pod 15 let se pohybují v průběhu celého období v podobné výši. Při srovnání věkových skupin Ženy 15–64 let a Muži 15-64 let lze pozorovat, že podíl počtu osob ve věkové skupině Ženy 15–64 let vzhledem k věkové skupině Ženy 65+ je vždy nižší, než je tomu v případě podílu věkových skupin Muži 15–64 let a Muži 65+. U věkové skupiny Ženy 65+ je možné pozorovat, že je početnější než věková skupina Muži 65+, a také roste rychleji.

4.6.2 Důchodový věk

V této kapitole bude rozebrán důchodový věk slovenských občanů. Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky) uvádí, že důchodový věk na Slovensku vychází ze zákona o sociálním pojištění, kde je pevně stanoven v přílohách. Dále uvádí, že důchodový věk je pro všechny skupiny pojištěnců členěn na ročníky, pohlaví a počet vchovaných dětí.

Důchodový věk je členěn na (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky):

- Muži
- Ženy
 - 0 dětí
 - 1 dítě
 - 2 děti
 - 3 nebo 4 děti
 - 5 a více dětí

Tento důchodový věk je platný po 31. prosinci 2020 (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky):

- 1943 a méně – 1944
 - Muži – 60 let + určitý počet měsíců
 - Ženy – průměrně 55 let
- 1945
 - Muži – 61 let a 6 měsíců
 - Ženy – průměrně 55 let
- 1946–1954
 - Muži – 62 let
 - Ženy – průměrně 56,81 let
- 1955–1959
 - Muži – 62 let + určitý počet měsíců
 - Ženy – průměrně 60,84 let
- 1960–1965
 - Muži – 63 let + určitý počet měsíců
 - Ženy – průměrně 62,46 let
- 1966 a další roky
 - Muži – 64 let
 - Ženy – průměrně 63,1 let

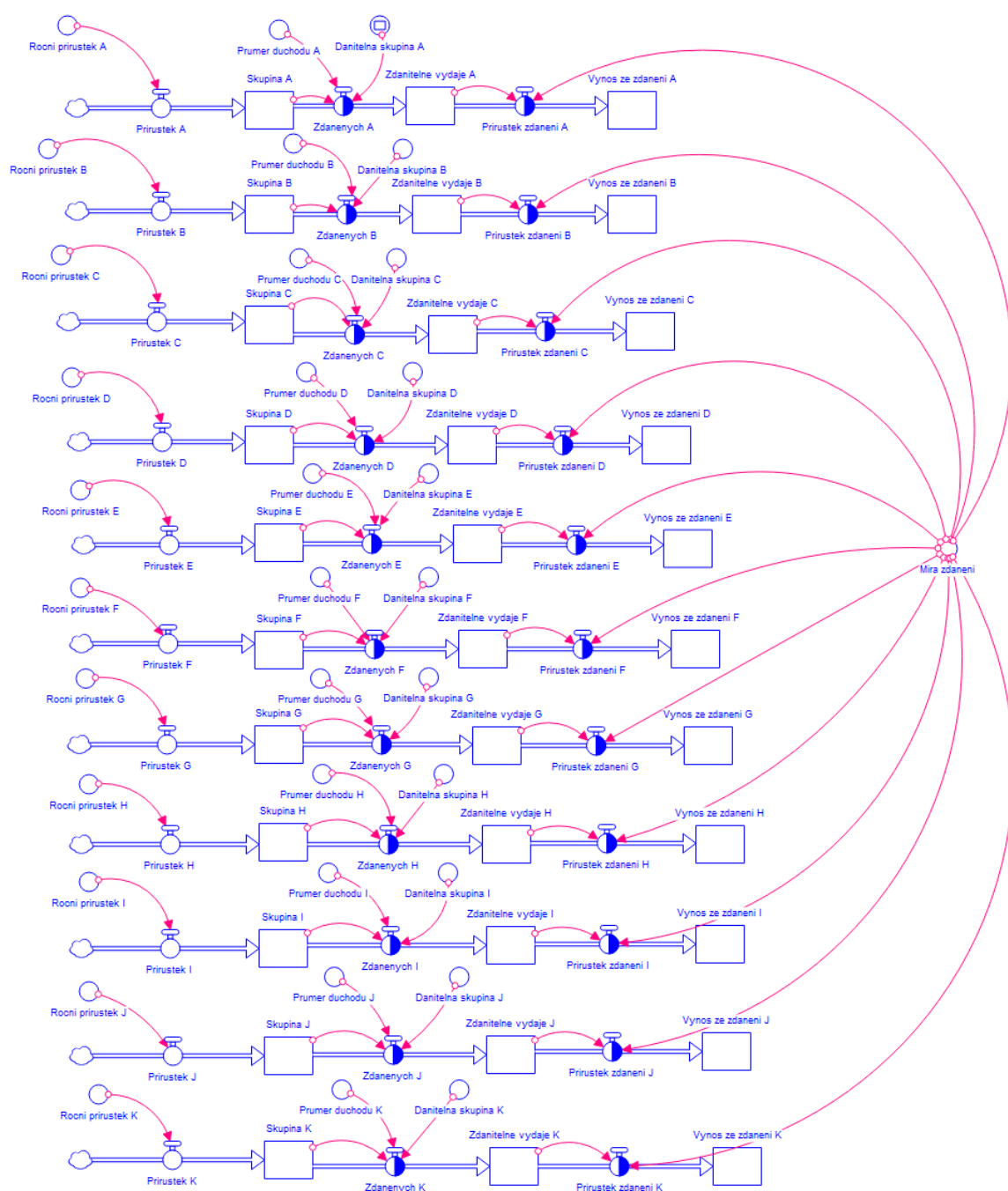
V případě, že je dítě vychovááno svým otcem, což znamená, že mu například zemřela matka, či je otci svěřeno do péče nebo je to pěstoun, stanovuje pro tyto případy slovenská legislativa nárok na dřívější odchod do důchodu (Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky).

5 Modely v programu Stella

V této kapitole budou představeny modely dodatečného zdanění důchodů pro Českou a Slovenskou republiku. Pro účely modelů je pod pojmem důchod myšlen starobní důchod.

5.1 Data modelu zdanění důchodů pro Českou republiku

Byl vytvořen model zdanění důchodů v programu Stella Professional 1.9. Tento model lze použít pro predikci hypotetických úspor výdajů důchodového systému pomocí dodatečného zdanění důchodů. Model níže byl vytvořen pro Českou republiku.

Obrázek 1 Vyobrazení modelu zdanění důchodů pro Českou republiku, vlastní zpracování, zdroj: www.cssz.cz

Model se skládá z 11 větví, přičemž každá znázorňuje úspory důchodového systému určité příjmové skupiny. Každá skupina obyvatel v důchodovém věku je dána rozmezím měsíčních výší důchodů. Skupiny jsou označeny velkými písmeny A až K. Data modelu vychází z následující tabulky.

Tato tabulka reprezentuje pouze relevantní data pro model zdanění. Reálná data začínají na rozmezí 1–4999 Kč. Nejpočetnější skupinou jsou důchodci s příjmem v rozpětí 15 000–15 999 Kč, kteří nejsou v modelu zahrnuti.

Sk.	Rozpětí	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
A	24 000–24 999	1300	1666	2445	3876	6234	10298	
B	25 000–25 999	1118	1379	1822	2874	4682	7349	
C	26 000–26 999	798	1105	1496	2245	3494	5571	
D	27 000–27 999	687	884	1226	1704	2731	4332	
E	28 000–28 999	374	722	951	1487	2150	3237	
F	29 000–29 999	243	452	913	1190	1779	2666	
G	30 000–39 999	808	1098	1919	3803	6543	10798	
H	40 000–49 999	89	117	182	255	453	821	
I	50 000–59 999	21	27	35	53	87	142	
J	60 000–69 999	7	5	7	13	19	33	
K	70 000+	4	6	6	6	8	14	
	Rozdíly							Průměr. rozdíl
A	24 000–24 999		366	779	1431	2358	4064	1799,6
B	25 000–25 999		261	443	1052	1808	2667	1246,2
C	26 000–26 999		307	391	749	1249	2077	954,6
D	27 000–27 999		197	342	478	1027	1601	729
E	28 000–28 999		348	229	536	663	1087	572,6
F	29 000–29 999		209	461	277	589	887	484,6
G	30 000–39 999		290	821	1884	2740	4255	1998
H	40 000–49 999		28	65	73	198	368	146,4
I	50 000–59 999		6	8	18	34	55	24,2
J	60 000–69 999		-2	2	6	6	14	5,2
K	70 000+		2	0	0	2	6	2

Tabulka 1 Vybrané skupiny osob v důchodovém věku – 18násobek, vlastní zpracování, zdroj: www.cssz.cz

Rozpětí znamená rozmezí výší důchodů, které daná skupina pobírá. Roky dále udávají počet osob v důchodovém věku pobírajících důchod v daném rozmezí. Model vychází z dat z roku 2021. Simulace začíná v roce 2022 a končí v roce 2042. V dolní části tabulky jsou meziroční rozdíly v počtu osob v daných skupinách. Z těchto rozdílů jsou následně přepočítány průměrné rozdíly osob za rok.

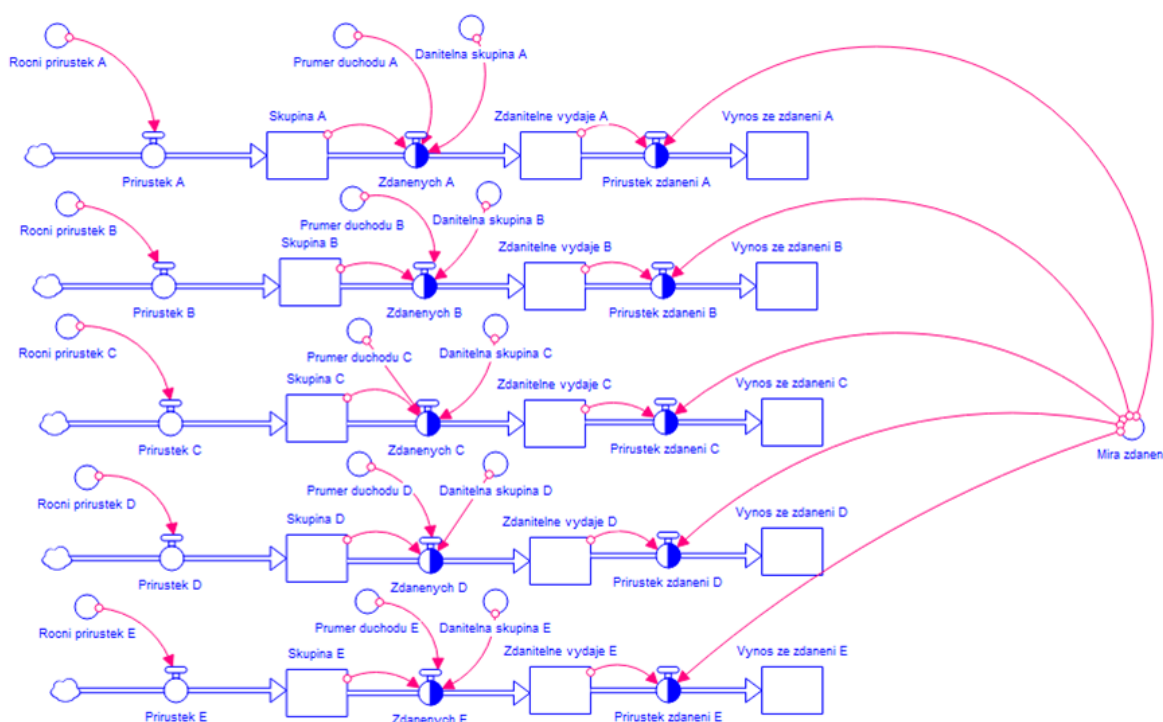
Aktuální dodatečné zdanění důchodů v České republice začíná 36násobkem minimální mzdy, která v České republice pro rok 2022 činí 16 200 Kč. Pro model byly vytvořeny 3 tabulky. První počítá s aktuálním dodatečným zdaněním, tedy s 36násobkem minimální mzdy.

Druhá předpokládá hypotetické dodatečné zdanění 24násobkem minimální mzdy. A třetí (je zde vložena) předpokládá hypotetické dodatečné zdanění 18násobkem minimální mzdy. Pro násobky se používají následující skupiny:

- 36násobek – zahrnuty jsou skupiny I–K
- 24násobek – zahrnuty jsou skupiny G–K
- 18násobek – zahrnuty jsou skupiny A–K

5.2 Data modelu zdanění důchodů pro Slovenskou republiku

I pro Slovenskou republiku byl vytvořen model v programu Stella Professional 1.9. Pro Slovenskou republiku nebylo možno nalézt stejné množství dat jako v případě České republiky. Z tohoto důvodu je model vytvořen pro období mezi lety 2017 a 2019.

Obrázek 2 Vyobrazení modelu zdanění důchodů pro Slovenskou republiku, vlastní zpracování, zdroj: www.socpoist.sk

Model se skládá z 5 větví. Skupiny jsou označeny velkými písmeny A až E. Rozpětí je rozmezí výší důchodu v dané skupině uváděné v eurech. V případě Slovenské republiky simulace začíná v roce 2020 a končí v roce 2042.

V dolní části tabulky jsou opět meziroční rozdíly počtu osob ve skupinách, z nichž je následně vypočten průměrný roční rozdíl v počtu osob v důchodovém věku. Tato tabulka reprezentuje pouze relevantní data pro model zdanění. Reálná data začínají na skupině Od 130 €. Nejpočetnější skupinou jsou důchodci s příjmem v rozpětí 325,1 € – 425 €, kteří jsou součástí modelu.

Sk.	Rozpětí	2017	2018	2019	
A	265,1 – 325	123938	101878	84552	
B	325,1 – 425	355529	323526	299516	
C	425,1 – 530	334750	344188	352697	
D	530,1 – 665	140579	173928	204090	
E	nad 665,1	65050	83738	106640	
	Rozdíly				Průměrný rozdíl
A	265,1 – 325		-22060	-17326	-19693
B	325,1 – 425		-32003	-24010	-28006,5
C	425,1 – 530		9438	8509	8973,5
D	530,1 – 665		33349	30162	31755,5
E	nad 665,1		18688	22902	20795

Tabulka 2 Vybrané skupiny osob v důchodovém věku – Od 265,1, vlastní zpracování, zdroj: www.socpoist.sk

Na Slovensku se neaplikuje žádné dodatečné zdanění důchodů. Vzhledem k tomu, že výše minimální mzdy na Slovensku je 646 €, není relevantní vyjadřovat výši zdanění v násobcích minimální mzdy. Jsou využita přímo rozpětí v tabulce.

Opět byly vytvořeny 3 tabulky. První počítá s hypotetickým dodatečným zdaněním od rozpětí 530,1 € až 665 €. Druhá začíná s hypotetickým dodatečným zdaněním od 425,1 € do 530 €. A třetí, která je znázorněna výše, předpokládá hypotetické dodatečné zdanění od 265,1 € do 325 €.

Pro tato rozpětí se používají následující skupiny:

- Od 530,1 až 665 – jsou zahrnuty skupiny D-E
- Od 425,1 až 530 – jsou zahrnuty skupiny C-E
- Od 265,1 až 325 – jsou zahrnuty skupiny A-E

5.3 Funkce modelu zdanění důchodů

Každá větev modelu se skládá z komponent *Rocni prirustek X*, *Prirustek X*, *Skupina X*, *Prumer duchodu X*, *Danitelna skupina X*, *Zdanenych X*, *Zdanitelne vydaje X*, *Prirustek zdaneni X*, *Vynos ze zdaneni X* a *Mira zdaneni*.

Rocni prirustek X představuje předpokládaný roční přírůstek osob v dané skupině. Nastavená hodnota v tomto konvertoru je rovna průměrnému ročnímu rozdílu v dané skupině. Tento konvertor se stará o periodické přidávání osob do skupin.

Prirustek X představuje přítok nových osob do hladiny *Skupiny X*. Je roven konvertoru *Rocni prirustek X*.

Skupina X představuje množství osob v důchodovém věku spadající do dané skupiny. Jako výchozí hodnota pro tuto hladinu je nastavena hodnota pro rok 2021, eventuálně 2020.

Prumer duchodu X představuje průměrnou předpokládanou měsíční hodnotu pobíraného důchodu zaokrouhlenou na celá čísla. Pro rozmezí 24000–24999 tedy například představuje hodnotu 24500.

Danitelna skupina X představuje přepínač, kterým lze počítání dané skupiny vypnout či zapnout. Hodnota 0 představuje vypnutou skupinu, hodnota 1 představuje zapnutou skupinu. Skupiny se vypínají v případech, kdy nejsou využity. V případě České republiky je model sestaven pro případ 18násobku dodatečného zdanění, z toho důvodu, že se zde využívá nejvyšší počet skupin. V případě Slovenské republiky Od 265,1 – 325.

Zdanenych X představuje přítok *Zdanitelne vydaje X*. Tento přítok se rovná konvertoru *Prumer duchodu X* vynásobeného 12, aby byla získána roční hodnota. Zároveň je násobitelem hladiny *Skupina X*, která je ještě vynásobena přepínačem *Danitelna skupina X*. V případě, že přepínač *Danitelna skupina X* má hodnotu 0, tak tok nepokračuje dál.

Zdanitelne vydaje X představují celkové roční výdaje na důchody v dané skupině.

Mira zdaneni představuje hodnotu daně z příjmů. Pro model je nastavena na hodnotu 15 % u České republiky, a na hodnotu 19 % u Slovenské republiky.

Prirustek zdaneni X představuje přítok hladiny *Vynos ze zdaneni X*. *Prirustek zdaneni X* je roven hladině *Zdanitelne vydaje X* vynásobené konvertorem *Mira zdaneni*.

Vynos ze zdaneni X představuje hodnotu úspory výdajů důchodového systému v případě dodatečného zdanění důchodů.

6 Srovnání důchodových systémů České a Slovenské republiky se zaměřením na modely zdanění důchodů

V této kapitole budou srovnány důchodové systémy České a Slovenské republiky na základě různých kritérií.

	Česká republika	Slovenská republika
Očekávaná délka života – ženy (v letech)	81,4	80,17
Očekávaná délka života – muži (v letech)	75,3	73,47
Index ekonomického zatížení (2020)	69	50,26
Důchodový věk	65	63,55
Délka pracovního života	36	34
Doba pobírání důchodu	24,51	20,7
Výdaje státu na důchody	518,4 mld. Kč	6,358 mld. €

Tabulka 3 Srovnání údajů spojených s důchodovými systémy, vlastní zpracování, zdroj: www.czso.cz, www.cssz.cz, www.ec.europa.eu/eurostat, www.mpsv.cz, www.slovak.statistics.sk, www.statdat.statistics.sk, www.employment.gov.sk, www.mfcr.cz, www.mfsr.sk

Očekávaná délka života u žen i mužů je v České republice vyšší než na Slovensku. Může to souviset například s úrovní zdravotní péče v zemi. Pro důchodový systém to znamená, že čím více let se obyvatelé země dožívají, tím vyšší jsou výdaje na důchody.

Index ekonomického zatížení znázorňuje podíl počtu dětí ve věku 0–14 let a seniorů ve věku 65 let a více na 100 osob ve věku 15–64 let. Na Slovensku je výrazně nižší než v České republice. Což znamená, že slovenská populace stárne pomaleji. V České republice je tedy systém více zatížený, je tedy v přepočtu potřeba více osob v produktivním věku pro zajištění funkce důchodového systému.

Důchodový věk občanů Slovenské republiky je nižší než v České republice, což je způsobeno nastavením důchodového systému. Na Slovensku je systém benevolentnější.

Návazně na důchodový věk délka pracovního života je na Slovensku kratší než v Česku. S tím související doba pobírání důchodu je na Slovensku rovněž kratší než v České republice.

Česká republika má výrazně vyšší výdaje na důchody než v případě Slovenska. Může to být způsobeno tím, že na Slovensku je doba pobírání důchodu kratší než v Česku. Důchody jsou také nižší, blízké minimální mzdě.

6.1 Srovnání úspor při dodatečném zdanění

V této podkapitole budou analyzovány výstupy z modelů zdanění důchodů. Bude provedeno srovnání úspor u České a Slovenské republiky.

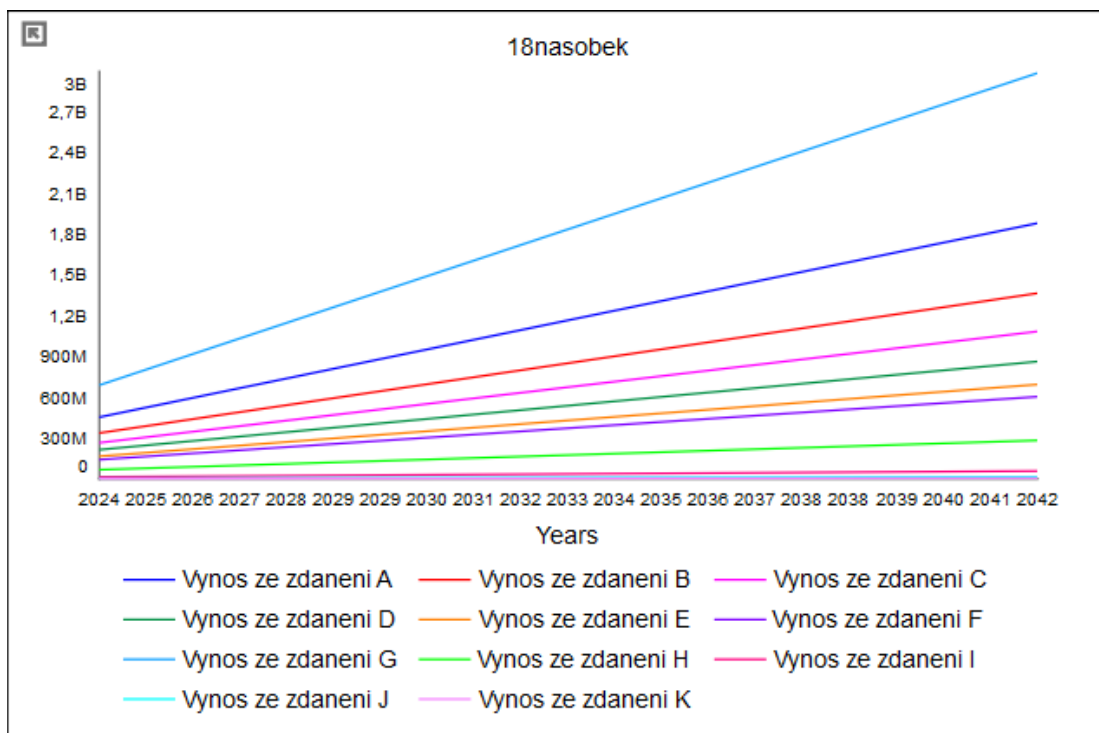
6.1.1 Česká republika

Tato tabulka zobrazuje predikci úspor při dodatečném zdanění důchodů všech skupin, při kterém by se zdanily všechny důchody od 24 000 Kč a výše. Při tomto zdanění by v roce 2042 dosáhly celkové úspory 9,86 mld. Kč.

	18nasobek					
	2037	2038	2039	2040	2041	Final
Vynos ze zdaneni A }	1,49B	1,57B	1,64B	1,72B	1,8B	1,88B
Vynos ze zdaneni B }	1,08B	1,14B	1,2B	1,25B	1,31B	1,37B
Vynos ze zdaneni C	858M	903M	949M	994M	1,04B	1,09B
Vynos ze zdaneni D	684M	720M	756M	792M	828M	864M
Vynos ze zdaneni E	548M	577M	607M	636M	665M	695M
Vynos ze zdaneni F	476M	502M	528M	553M	579M	605M
Vynos ze zdaneni G }	2,35B	2,48B	2,61B	2,73B	2,86B	2,99B
Vynos ze zdaneni H	223M	235M	247M	259M	271M	283M
Vynos ze zdaneni I	45,6M	48M	50,4M	52,9M	55,3M	57,7M
Vynos ze zdaneni J	11,9M	12,5M	13,1M	13,7M	14,3M	14,9M
Vynos ze zdaneni K	5,04M	5,29M	5,54M	5,8M	6,05M	6,3M

Tabulka 4 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 18násobkem minimální mzdy, vlastní zpracování

Z grafu níže je možné zjistit, že nejvyšší výnos při dodatečném zdanění je predikován u skupiny G, tedy osob, jejichž pobíraný důchod se nachází v rozmezí 30 000 Kč – 39 999 Kč. Druhý nejvyšší výnos ze zdanění je předpokládán u skupiny A, kde jsou důchody v rozmezí 24 000 Kč – 24 999 Kč. Třetí nejvyšší výnos ze zdanění se předpokládá u skupiny B, tedy osob s důchody v rozpětí 25 000 Kč – 25 999 Kč.

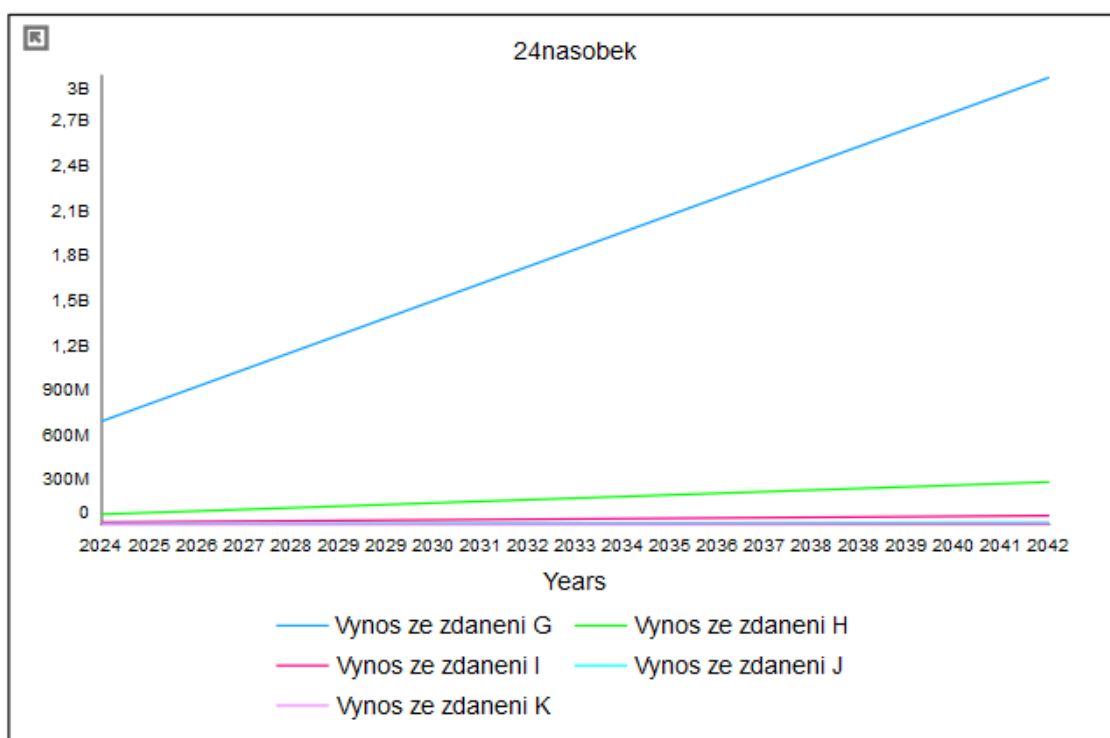
Graf 13 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 18násobkem minimální mzdy – grafické znázornění, vlastní zpracování

Následující tabulka zachycuje predikci úspor při dodatečném zdanění skupin G až K, skupina G zahrnuje osoby s důchody v rozmezí 30 000 Kč – 39 999 Kč a skupina K je určena osobám pobírajícím důchody od 70 000 Kč a výše. Při tomto zdanění by se v roce 2042 uspořilo 3,35 mld. Kč.

24nasobek							
	5	2037	2038	2039	2040	2041	Final
Vynos ze zdaneni G	22B	2,35B	2,48B	2,61B	2,73B	2,86B	2,99B
Vynos ze zdaneni H	11M	223M	235M	247M	259M	271M	283M
Vynos ze zdaneni I	,2M	45,6M	48M	50,4M	52,9M	55,3M	57,7M
Vynos ze zdaneni J	,2M	11,9M	12,5M	13,1M	13,7M	14,3M	14,9M
Vynos ze zdaneni K	79M	5,04M	5,29M	5,54M	5,8M	6,05M	6,3M

Tabulka 5 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 24násobkem minimální mzdy, vlastní zpracování

Z grafu 14 lze predikovat, že nejvyšší výnos při dodatečném zdanění bude u skupiny G, která zahrnuje osoby s důchody v rozpětí 30 000 Kč – 39 999 Kč. Druhý nejvyšší výnos ze zdanění je předpokládán u skupiny H, která označuje osoby s důchody v rozmezí 40 000 Kč – 49 999 Kč. Zde je však patrný výrazný propad výnosů oproti skupině G. Jako třetí nejvyšší výnos ze zdanění je predikován výnos skupiny I, to je skupina osob pobírajících důchody v rozpětí 50 000 Kč – 59 999 Kč.

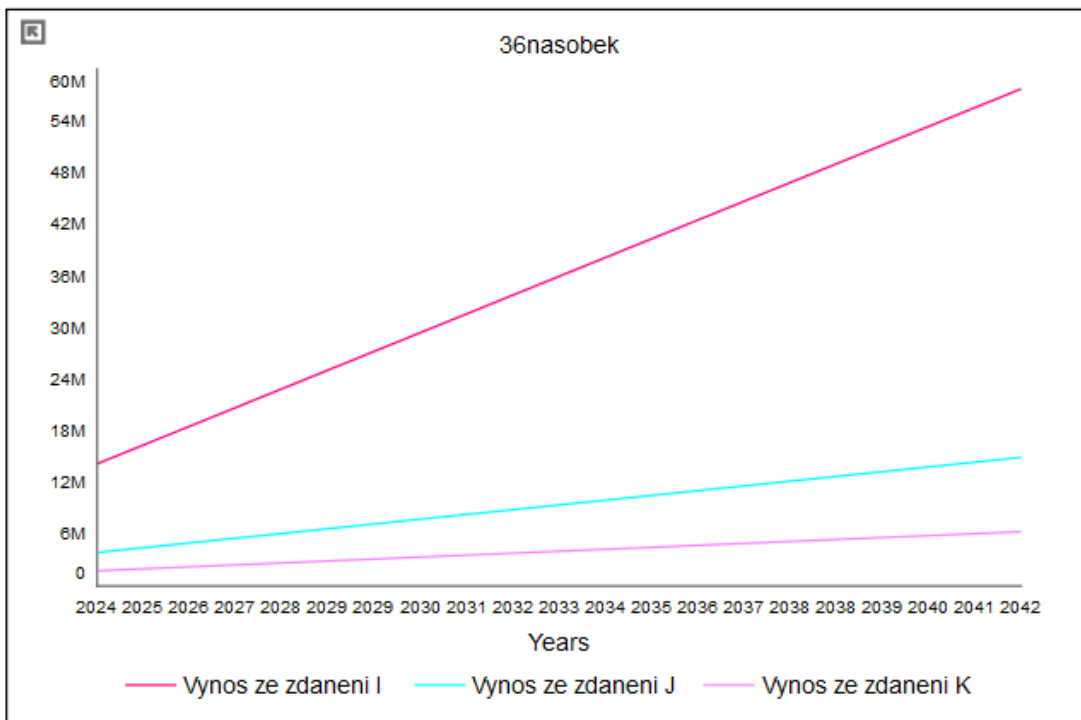
Graf 14 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 24násobkem minimální mzdy – grafické znázornění, vlastní zpracování

Poslední tabulka zachycuje predikci úspor při dodatečném zdanění důchodů od skupiny I, která zahrnuje osoby pobírající důchody v rozmezí 50 000 Kč – 59 999 Kč až do poslední skupiny K, přičemž osoby v této skupině disponují důchody od 70 000 Kč výše. Jedná se o 36násobek minimální roční mzdy, toto zdanění důchodů je v České republice aktuálně platné. V roce 2042 by došlo v případě tohoto zdanění k úspoře 78,9 mil. Kč.

	36násobek						
	6	2037	2038	2039	2040	2041	Final
Vynos ze zdaneni I	,2M	45,6M	48M	50,4M	52,9M	55,3M	57,7M
Vynos ze zdaneni J	,2M	11,9M	12,5M	13,1M	13,7M	14,3M	14,9M
Vynos ze zdaneni K	79M	5,04M	5,29M	5,54M	5,8M	6,05M	6,3M

Tabulka 6 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 36násobkem minimální mzdy, vlastní zpracování

Graf 15 znázorňuje predikci výnosů při dodatečném zdanění u jednotlivých skupin. Nejvyšší výnos ze zdanění lze predikovat u skupiny I, což je skupina osob s důchody v rozpětí 50 000 Kč – 59 999 Kč. Druhý nejvyšší výnos ze zdanění je předpokládán u skupiny J, která zahrnuje osoby pobírající důchody v rozmezí 60 000 Kč – 69 999 Kč. Poslední v pořadí je predikován výnos ze zdanění u skupiny K, kde jsou zahrnuty osoby s nejvyššími důchody, tedy od 70 000 Kč a výše.

Graf 15 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění 36násobkem minimální mzdy – grafické znázornění, vlastní zpracování

Následující tabulka obsahuje srovnání predikovaných úspor každého typu dodatečného zdanění důchodů.

Násobek	Úspora (v mil. Kč)
18	9 860
24	3 350
36	78,9

Tabulka 7 Srovnání predikovaných úspor jednotlivých typů dodatečného zdanění – Česká republika, vlastní zpracování

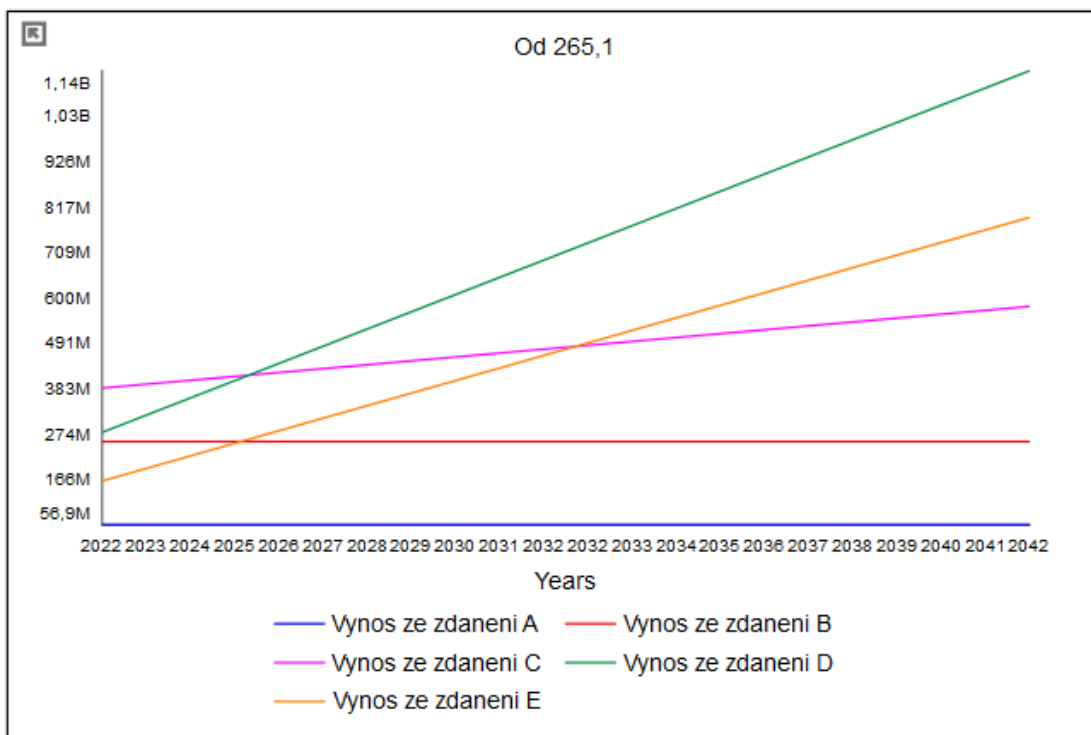
6.1.2 Slovenská republika

Tato tabulka znázorňuje predikci úspor při dodatečném zdanění všech skupin počínaje skupinou A, což je skupina osob s důchody v rozmezí 265,1 € – 325 €. Při tomto zdanění by celkové úspory činily 2,82 mld. €.

Od 265,1							
	6	2037	2038	2039	2040	2041	Final
Vynos ze zdaneni A	56,9M	56,9M	56,9M	56,9M	56,9M	56,9M	56,9M
Vynos ze zdaneni B	56M	256M	256M	256M	256M	256M	256M
Vynos ze zdaneni C	21M	531M	540M	550M	560M	570M	579M
Vynos ze zdaneni D	84M	927M	970M	1,01B	1,06B	1,1B	1,14B
Vynos ze zdaneni E	03M	635M	666M	698M	729M	761M	792M

Tabulka 8 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 265,1; vlastní zpracování

Z grafu 16 můžeme vypořadovat, že nejvyšší výnos při dodatečném zdanění je predikován u skupiny D, což je skupina zahrnující osoby s důchody v rozpětí 530,1 € – 665 €. Druhý nejvyšší výnos je předpokládán u skupiny E, která zahrnuje osoby pobírající důchody od 665,1 € a výše. Třetí nejvyšší výnos je predikován u skupiny C, ve které jsou zahrnuty osoby s důchody v rozmezí 425,1 € – 530 €.

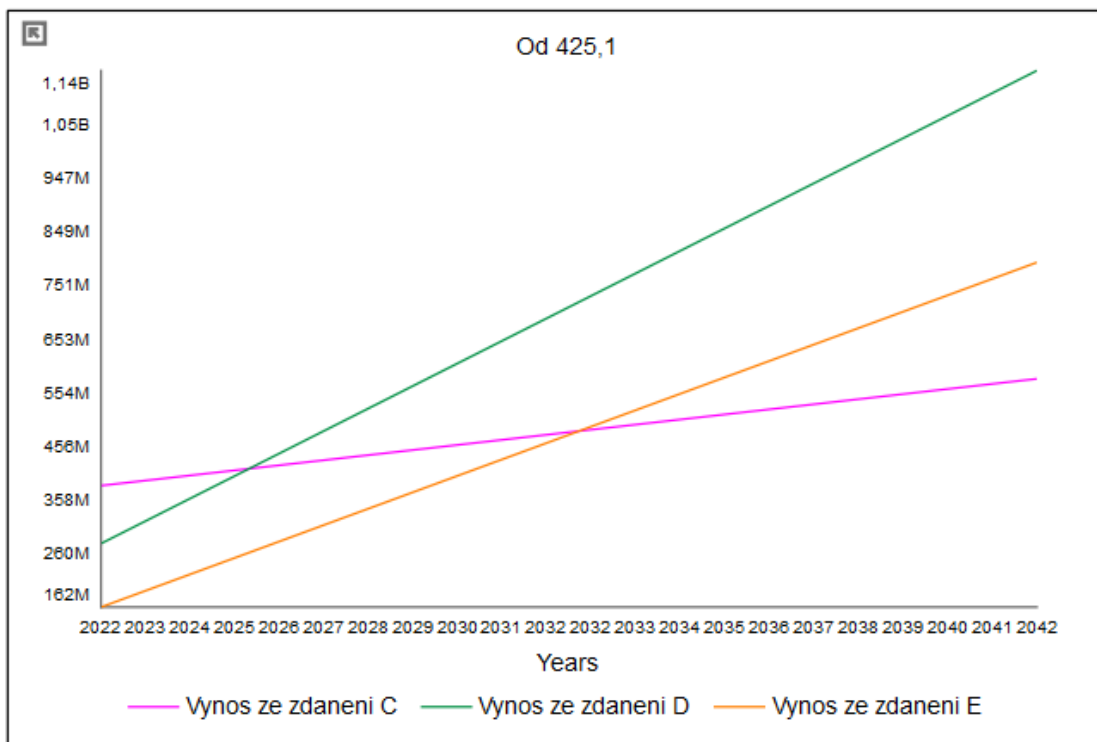
Graf 16 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 265,1 – grafické znázornění, vlastní zpracování

Následující tabulka zobrazuje predikci úspor při dodatečném zdanění u skupin C až E. Skupina C zahrnuje osoby pobírající důchody v rozmezí 425,1 € – 530 €. A ve skupině E jsou začleněny osoby s důchody od 665,1 € a výše. V případě tohoto zdanění by celkové úspory dosahovaly 2,51 mld. €.

	36	2037	2038	2039	2040	2041	Final
Vynos ze zdaneni C	521M	531M	540M	550M	560M	570M	579M
Vynos ze zdaneni D	384M	927M	970M	1,01B	1,06B	1,1B	1,14B
Vynos ze zdaneni E	503M	635M	666M	698M	729M	761M	792M

Tabulka 9 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 425,1; vlastní zpracování

Graf 17 zobrazuje predikci úspor při dodatečném zdanění. Nejvyšší výnos ze zdanění je predikován u skupiny D, což je skupina osob pobírajících důchody v rozpětí 530,1 € – 665 €. Druhý nejvyšší výnos ze zdanění lze předpokládat u skupiny E, která zahrnuje osoby pobírající důchody od 665,1 € a výše. Poslední skupinou je skupina C, což je skupina osob s důchody v rozmezí 425,1 € – 530 €, kde je predikován nejnižší výnos ze zdanění.

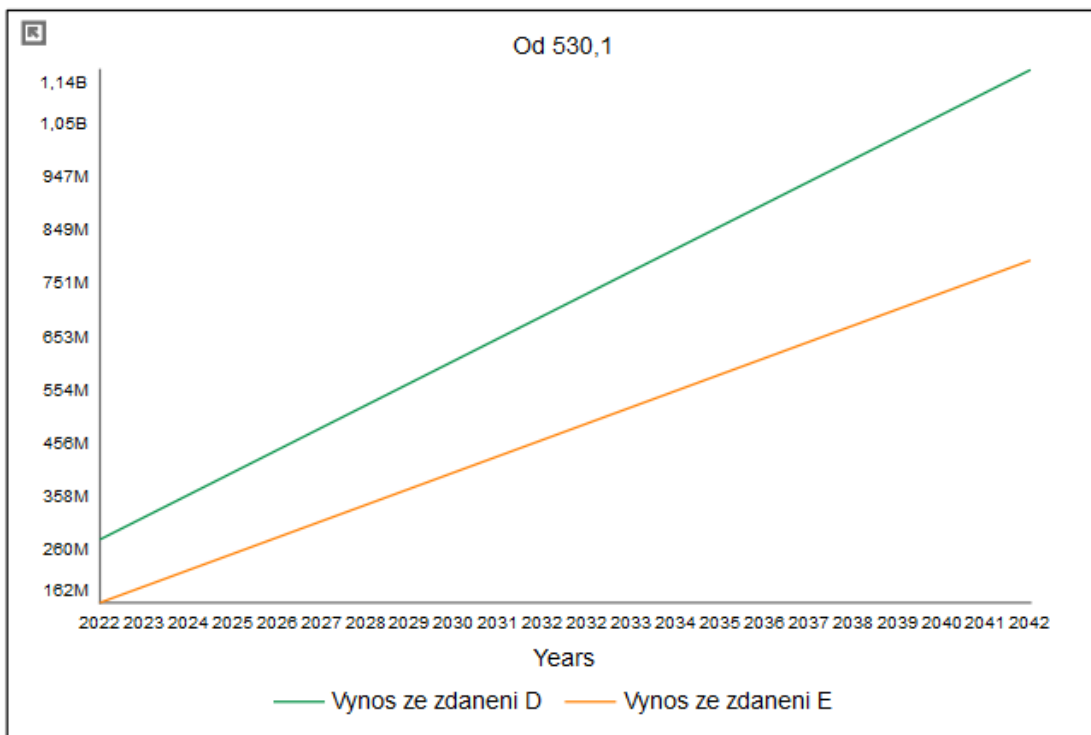
Graf 17 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 425,1 – grafické vyjádření, vlastní zpracování

Tabulka níže znázorňuje predikci úspor při dodatečném zdanění důchodů u skupin D až E. Skupina D zahrnuje osoby pobírající důchody v rozpětí 530,1 € – 665 €. Skupina E je skupina osob s důchody od 665,1 € a výše. Celkové úspory při tomto zdanění by v roce 2042 činily 1,93 mld. €.

	36	2037	2038	2039	2040	2041	Final
Vynos ze zdaneni D	384M	927M	970M	1,01B	1,06B	1,1B	1,14B
Vynos ze zdaneni E	303M	635M	666M	698M	729M	761M	792M

Tabulka 10 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 530,1; vlastní zpracování

Graf níže vyobrazuje predikci úspor při dodatečném zdanění. Nejvyšší výnos ze zdanění lze předpokládat u skupiny D, což je skupina osob pobírajících důchody v rozmezí 530,1 € – 665 €. Výnos ze zdanění u skupiny E, tedy skupiny osob s důchody od 665,1 € a výše, je nižší než v případě skupiny D.

Graf 18 Výnosy ze zdanění jednotlivých skupin v případě dodatečného zdanění Od 530,1 – grafické vyjádření, vlastní zpracování

Tabulka níže obsahuje srovnání predikovaných úspor jednotlivých příjmových skupin při dodatečném zdanění důchodů.

Příjmová skupina (v €)	Úspora (v mld. €)
Od 265,1	2,82
Od 425,1	2,51
Od 530,1	1,93

Tabulka 11 Srovnání predikovaných úspor jednotlivých typů dodatečného zdanění – Slovenská republika, vlastní zpracování

7 Shrnutí výsledků a predikce

V této kapitole budou shrnuta pozorování z této práce. Bude predikován vývoj výdajů na důchody. Budou predikovány úspory při jednotlivých typech dodatečného zdanění důchodů uvedených v kapitole 6.1.

7.1 Vývoj výdajů na důchody

S ohledem na stárnoucí populaci, nízkou porodnost a kvalitní zdravotní péči lze předpokládat, že se výdaje na důchody v České republice budou zvyšovat. Podobně je tomu u Slovenské republiky, kde však bude růst výdajů na důchody v porovnání s Českou republikou pomalejší. Při porovnání udržitelnosti systémů se nabízí porovnání se systémy v Polsku a Maďarsku.

Dle současných predikcí se důchodový systém v Maďarsku stane neudržitelným již v roce 2035 (Simonovits, 2022) a na tomto výsledku se podílí celá řada faktorů. Po reformách v roce 2011 se celý systém defacto nacionalizoval, kdy se lidé sice mohli stále účastnit smíšeného státního a soukromého systému, ale za cenu vysokých pokut, což má za následek to, že 97 % lidí se účastní pouze státního systému. Důchody jsou od roku 2010 také indexovány k reálné cenové hladině, což znamená, že jejich reálná hodnota je stále stejná.

Dalším důvodem neudržitelnosti systému v Maďarsku je zrušení maximálního vyměřovacího základu, což krátkodobě zvýší příjmy do důchodového systému, ale v dlouhém období vyprodukuje důchodce s extrémně vysokými důchody, kteří náklady celého systému dodatečně zvýší. K neudržitelnosti systému také přispívá prudký růst reálných mezd při snížení odvodů z nich z 27 % na 13,5 %. V roce 2022 také vláda rozhodla o vyplacení 13. důchodu, které zvýšily vládní výdaje o 0,4 % (Simonovits, 2022). Z těchto důvodů je důchodový systém v Maďarsku považován za dlouhodobě neudržitelný. Nicméně, žádné reformy důchodového systému současná maďarská vláda nechystá.

V Polsku byla během roku 2014 provedena reforma důchodového systému, která byla vyvolána potřebou snížit schodek státního rozpočtu. Před rokem 2014 se důchodový systém v Polsku skládal ze dvou povinných pilířů – jedním z nich bylo odvádění do státního systému sociálního pojištění (Zakład Ubezpieczeń Społecznych), což je systém průběžného financování, a druhým bylo odvádění do otevřených penzijních fondů, které hrály roli fondového financování (Witkowska, a další, 2016).

V roce 2014 byla provedena reforma, během které přestal být druhý pilíř povinný, zároveň bylo převedeno 51,5 % aktiv z otevřených penzijních fondů do státního systému sociálního pojištění a zároveň příspěvovatelé automaticky přestali přispívat do otevřených penzijních fondů, pokud nevyplnili prohlášení o tom, že si přejí do otevřených fondů stále investovat (Witkowska, a další, 2016).

Výzkum *Polish pension market performance in comparison to selected benchmarks* od (Witkowska, a další, 2016) zjistil, že změny provedené v roce 2014 naopak výkonnost penzijních fondů snižují a také snižují bezpečnost vkladů. Ve svém závěru shrnuje, že Polsko skutečně potřebuje reformu systému, ovšem zcela jinou, než jaká byla v roce 2014 provedena.

7.2 Predikce úspor při dodatečném zdanění

Dodatečné zdanění důchodů je možným řešením neudržitelnosti důchodových systémů České a Slovenské republiky. V této kapitole je provedeno shrnutí výsledků predikce úspor při dodatečném zdanění důchodů.

Během predikce úspor při dodatečném zdanění důchodů u České republiky vyplynulo, že aktuální zdanění důchodů, konkrétně 36násobek minimální roční mzdy, by přineslo dodatečné úspory 78,9 mil. Kč. Cílem této práce nebyla predikce výdajů důchodového systému v roce 2042. Je ale možné předpokládat, že výdaje v roce 2042 budou výrazně vyšší než aktuální výdaje.

V případě aplikace nereálného předpokladu, že by výdaje na důchodový systém zůstaly na konstantní úrovni, by podíl dodatečných predikovaných úspor ze zdanění 36násobku důchodů na aktuálních důchodových výdajích státu činil pouze 0,015 %.

První hypotetické zdanění předpokládá dodatečné zdanění 24násobku minimální mzdy. Podíl úspor při dodatečném zdanění na aktuálních výdajích státu na důchody by dosahoval 0,6 %.

Druhé hypotetické zdanění představuje dodatečné zdanění 18násobku minimální mzdy. Podíl úspor při dodatečném zdanění na aktuálních důchodových výdajích státu by byl 1,9 %.

V případě Slovenské republiky jsou všechna dodatečná zdanění důchodů hypotetická. První hypotetické zdanění důchodů počítá se zdaněním příjemců důchodů od příjmové skupiny Od 265,1 €. Podíl úspor při dodatečném zdanění na aktuálních výdajích státu na důchody by činil 44,3 %.

Druhé hypotetické zdanění zahrnuje příjemce důchodů od příjmové skupiny Od 425,1 €. Podíl úspor při dodatečném zdanění na aktuálních důchodových výdajích státu by dosahoval 39,5 %.

Poslední hypotetické zdanění obsahuje dvě skupiny příjemců důchodů a začíná příjmovou skupinou Od 530,1 €. Podíl úspor při dodatečném zdanění na aktuálních výdajích státu na důchody by byl 30,3 %.

Úspory u dodatečných zdanění se v případě České republiky výrazně liší. Naopak v případě Slovenské republiky se jedná o velmi podobné částky.

7.3 Další možné rozšíření modelů

Modely zdanění důchodů by bylo možné dále rozšířit o některé další faktory. Prvním takovým je očekávaná délka života, která má ve vyspělých zemích zpravidla rostoucí tendenci. Model bere v úvahu pouze predikované nárůsty jednotlivých skupin.

Dalším faktorem, který model nebere v úvahu, je věk odchodu do důchodu, délka pracovního života a délka pobírání důchodu. Odchod do důchodu je v současné době sice určen na 65 let, dá se však reálně předpokládat, že se bude v budoucnu zvyšovat i kvůli růstu očekávané délky života. To ovšem může znamenat také to, že délka pobírání důchodu může paradoxně zůstat podobná.

Model by také mohl být doplněn i o vliv míry inflace a valorizace důchodů. Model totiž nebere v úvahu ani inflaci ani dodatečnou valorizaci důchodů. Ve svých predikcích nákladů je tedy model spíše optimističtější a náklady se mohou reálně očekávat vyšší, než jaké predikuje. Zároveň ale platí, že vyšší náklady by vyústily ve vyšší celkovou úsporu. Nicméně vzhledem ke zdanění 15 %, eventuálně 19 % by tato úspora růst nákladů výrazně nekompenzovala a dají se tedy očekávat podobné úspory.

Model by také mohl být jednoduše doplněn tak, aby počítal se zdaněním všech příjmových skupin důchodů – v případě České republiky byly pro potřeby modelu vybrány pouze skupiny, jejichž důchod se rovná alespoň 18násobku roční minimální mzdy a výše, což znamená, že model bere v úvahu pouze zdanění těch důchodů, které dosahují minimálně 24 000 Kč měsíčně. V případě Slovenské republiky počítá model se zdaněním od příjmové skupiny Od 265,1 €. Vynechání těchto zbývajících skupin má své opodstatnění v tom, že se autorka domnívá, že takové zdanění by bylo nemorální, a i zdanění důchodu dosahující 18násobku průměrné měsíční mzdy by jistě vyžadovalo celospolečenskou diskusi, přičemž nelze nepochybovat o velice nízké popularitě takového rozhodnutí.

Velkým nedostatkem pro model jsou také nedostatečně podrobná data o slovenských důchodech – oficiální materiály uvádí horní hranici 665,1 € a výše, což je v době psaní této práce v přepočtu a po zaokrouhlení zhruba 16 400 Kč. V porovnání s českými daty jsou tedy výrazně nedostatečně podrobná.

Česká data uvádí samostatné skupiny odstupňované po jednotlivých tisících až do příjmové skupiny do 29 999 Kč. Ve skupinách od 30 000 Kč do 69 999 Kč jsou skupiny odstupňované po částce 10 000 Kč a horní hranicí je 70 000 Kč a více. V porovnání se slovenskými daty, jejichž horní hranice je 16 400 Kč, je zjevné, že slovenská data jsou zcela nedostačující pro podrobnější simulace.

8 Závěry a doporučení

V práci byly analyzovány státní rozpočty České a Slovenské republiky. Saldo státního rozpočtu České republiky mezi lety 2006 a 2008 mírně vzrostlo. V roce 2009 došlo k propadu z důvodu hospodářské krize. Mezi lety 2010 a 2015 se saldo pohybovalo v podobné výši. V roce 2016 došlo k růstu salda státního rozpočtu, ekonomice se totiž dařilo. Tento rok byl zaznamenán přebytek státního rozpočtu. V roce 2017 došlo k mírnému poklesu a státní rozpočet byl opět v deficitu. Rok 2018 skončil státní rozpočet přebytkem podobně jako v roce 2016. Rok 2019 skončil rozpočet mírným schodkem. Roky 2020 a 2021 výrazně kleslo saldo státního rozpočtu v důsledku pandemie Covid-19.

Saldo státního rozpočtu Slovenské republiky mezi lety 2006 a 2008 mírně vzrostlo. V letech 2009 a 2010 se ve slovenské ekonomice projeví dopady hospodářské krize a saldo státního rozpočtu kleslo. Mezi lety 2011 a 2015 se saldo státního rozpočtu pohybovalo na podobné úrovni. V roce 2016 došlo k mírnému vzrůstu a v průběhu let 2016 až 2019 se saldo státního rozpočtu drželo v prakticky konstantní výši. Následně v letech 2020 a 2021 došlo k velkému propadu salda státního rozpočtu způsobenému pandemií Covid-19.

Dále byl v práci analyzován hospodářský vývoj v letech 2006 až 2021 pro Českou i Slovenskou republiku. Hospodářský vývoj byl rozdělen na tři období, Období před krizí (období mezi lety 2006 a 2008), Období po krizi (období mezi lety 2009 a 2019) a Covid-19 (období mezi lety 2020 a 2021). Nejprve byla provedena analýza pro Českou republiku. V období před krizí měl poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě stoupající trend. Docházelo ke stárnutí populace a na základě toho reagovala tehdejší vláda zvyšováním výdajů na důchody. Míra inflace se v letech 2006 a 2007 pohybovala kolem 2,5 %, v roce 2008 dosahovala v důsledku hospodářské krize 6,3 %. V letech 2006 a 2008 se uskutečnila valorizace důchodů. V období po krizi byl trend poměru výše starobního důchodu k průměrné mzdě klesající. Populace stárnula rychleji a vláda reagovala zvyšováním výdajů na důchody. Docházelo i k jednorázovým příspěvkům obyvatelům. Větší část tohoto období se míra inflace pohybovala okolo 1 %.

Okolo roku 2017 však vzrostla a pohybovala se okolo 2,5 %. Valorizace důchodů proběhla ve všech letech tohoto období kromě roku 2010. V období Covid-19 měl poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě stoupající trend. Tempo stárnutí populace bylo mírnější a v reakci na pandemii Covid-19 výdaje na důchody výrazně vzrostly. Zvýšila se míra inflace a pohybovala se okolo 3,5 %. V tomto období se oba roky uskutečnila vysoká valorizace důchodů.

Následně byla provedena analýza pro Slovenskou republiku. V období před krizí byl trend poměru průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě klesající. Docházelo k stárnutí populace a běžné výdaje v reakci na to vzrostly. V letech 2006 a 2008 se míra inflace pohybovala okolo 4,5 %, v roce 2007 okolo 2 %. Valorizace důchodů se uskutečnila ve všech letech tohoto období. V období po krizi měl poměr průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě mírně klesající trend. V tomto období bylo stárnutí populace rychlejší. Výdaje na důchody byly v reakci na to zvyšovány.

V letech 2009 a 2010 se míra inflace pohybovala okolo 1 %. Mezi lety 2011 a 2012 se míra inflace zvýšila a pohybovala se okolo 3,75 %. V roce 2013 se míra inflace pohybovala okolo 0,5 % a roky 2014 a 2015 přinesly deflaci, v roce 2014 0,1 % a v roce 2015 0,45 %. Rok 2016 přinesl nízkou inflaci okolo 0 %. Mezi lety 2017 a 2019 se míra inflace pohybovala okolo 2 %. Valorizace důchodů proběhla ve všech letech tohoto období, od roku 2009 do roku 2012 se valorizovalo procentuální částkou. Mezi lety 2013 a 2016 došlo ke změně legislativy a důchody byly valorizovány pevnou sumou.

Od roku 2017 se důchody valorizují pomocí tzv. švýcarské metody, tedy opět procentuální částkou. V období Covid-19 byl trend poměru průměrné výše starobního důchodu k průměrné mzdě klesající. Populace stárnula pomaleji a výdaje na důchody byly v reakci na to zvyšovány. Míra inflace se v roce 2020 pohybovala okolo 2 %. Následující rok se zvýšila v důsledku pandemie Covid-19 a pohybovala se okolo 3 %. Valorizace důchodů se uskutečnila oba roky.

Česká a Slovenská republika mají rozdílné důchodové systémy. Slovensko zavedlo pilířový systém. Občané se mohou rozhodnout, zdali se pojistí pouze prvním pilířem, nebo vloží část svých úspor do druhého pilíře, kde jsou úspory investovány správcovskými společnostmi.

Tyto společnosti je investují do důchodových fondů, které však negarantují návratnost investice. V důsledku toho může spořitel v krajním případě přijít o hodnotu svých úspor. Dle názoru autorky by investice do druhého pilíře byla bezpečnou volbou pouze v případě, kdy by stát garantoval minimální zúročení investice o inflaci. Z tohoto důvodu shledává autorka druhý pilíř nadbytečným.

Slovenská republika má oproti České výrazně nižší index ekonomického zatížení. Obyvatelstvo Slovenské republiky má nižší očekávanou délku života než obyvatelstvo České republiky. Délka pracovního života je u obyvatel Slovenska kratší než u obyvatel Česka, doba pobírání důchodu na druhou stranu také. Slovenská republika má také výrazně nižší výdaje na důchody než Česká republika.

Možným řešením neudržitelnosti důchodového systému je dodatečné zdanění důchodů. S ohledem na výstupy modelu pro Českou republiku přináší aktuální dodatečné zdanění poměrně zanedbatelné úspory výdajů na důchody. Jak bylo uvedeno v kapitole Shrnutí výsledků, úspory v roce 2042 (které jsou vyšší, než aktuální) porovnané s rozpočtem na rok 2021 by přinesly úsporu pouhých 0,015 %.

Z tohoto důvodu lze konstatovat, že dodatečné zdanění této skupiny není efektivním nástrojem regulace výdajů státního rozpočtu na důchody. S ohledem na tuto skutečnost lze doporučit dodatečné zdanění 24násobkem roční minimální mzdy, které by přineslo úsporu 0,6 %. V porovnání s aktuálním zdaněním by se jednalo o 40násobnou úsporu.

Zdanění 18násobkem by přineslo vyšší úsporu (konkrétně by šlo o 1,9 %), jednalo by se o velmi nepopulární opatření postihující nezanedbatelnou část příjemců důchodů. Z tohoto důvodu nelze toto řešení doporučit.

Data týkající se měsíčních důchodů slovenských občanů jsou méně podrobně členěna, skupiny mají velká rozpětí důchodů. Výsledky tudíž nejsou tak vypovídající jako v případě České republiky.

Úspory při dodatečném zdanění důchodů u Slovenska jsou si velmi podobné, jelikož by se všechny varianty týkaly velké části populace osob v důchodovém věku. Z tohoto důvodu se zdanění výše zmíněných skupin nedoporučuje. Výzkum zdanění skupin by dával smysl u skupin 1000 € a výše, případně 1500 € a výše.

Oficiální zdroje ale udávají pouze skupinu 665,1 € a výše bez jakýchkoli dalších podrobností.

9 Bibliografie

Bačík, Miloš. 2016. *Populačný vývoj na Slovensku v roku 2015*. Ružomberok : autor neznámý, 2016.

Beránková, Kateřina. 2006. *Vláda schválila valorizace důchodů v roce 2007*. Praha : autor neznámý, 2006.

Budai, David. 2022. Prezident Miloš Zeman navrhuje zdanit všechny důchody. *České důchody*. [Online] 4. Leden 2022. [Citace: 21. Červen 2022.] <https://ceskeduchody.cz/zpravy/prezident-milos-zeman-navrhuje-zdanit-vsechny-duchody>.

Čajovec, Jozef. 2012. Viete, o koľko sa zvýši dôchodok? (Všetky dôležité zmeny). *Index SME*. [Online] 16. Říjen 2012. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://index.sme.sk/c/6568632/viete-o-kolko-sa-zvysi-dochodok-vsetky-dolezite-zmeny.html>.

Čepičková, Adéla. 2010. *Státní rozpočet v České republice*. Praha : autor neznámý, 2010.

Česká národní banka. 2022. Co to je inflace? *Česká národní banka*. [Online] 2022. [Citace: 9. Červen 2022.] <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-to-je-inflace/>.

Česká správa sociálního zabezpečení. Starobní důchod podrobně. *Česká správa sociálního zabezpečení*. [Online] [Citace: 14. Červen 2022.] <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod-podrobne>.

Český statistický úřad. 2021. Hlavní makroekonomické ukazatele. [Online] 2021. https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr.

Český statistický úřad. 2015. Hrubý domácí produkt (HDP) - Metodika. *ČSÚ*. [Online] 19. Únor 2015. [Citace: 8. Červen 2022.] https://www.czso.cz/csu/czso/hruby_domaci_produk_t_-hdp-.

Český statistický úřad. 2022. Inflace - druhy, definice, tabulky. *ČSÚ*. [Online] 13. Červenec 2022. [Citace: 12. Červen 2022.] https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace.

Český statistický úřad. 2022. Věková struktura - Sčítání 2021. ČSÚ. [Online] Leden 2022. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/vekova-struktura>.

Český statistický úřad. 2014. *Vybrané údaje o sociálním zabezpečení za rok 2014.* 2014.

Český statistický úřad. 2013. Vývoj obyvatelstva České republiky. ČSÚ. [Online] 11. Září 2013. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2012-u2cj87rkec>.

Český statistický úřad. 2007. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2006. ČSÚ. [Online] 31. Červenec 2007. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2006-jmfk8fw73c>.

Český statistický úřad. 2008. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2007. ČSÚ. [Online] 11. Září 2008. [Citace: 11. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2007-xbu0g0171i>.

Český statistický úřad. 2011. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2010. ČSÚ. [Online] 12. Září 2011. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2010-ujnpvv2s6u>.

Český statistický úřad. 2014. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2013. ČSÚ. [Online] 11. Září 2014. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2013-ajtghnb5q2>.

Český statistický úřad. 2015. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2014. ČSÚ. [Online] 1. Říjen 2015. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2014>.

Český statistický úřad. 2016. Vývoj obyvatelstva České republiky - 2015. ČSÚ. [Online] 3. Říjen 2016. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky>.

- Český statistický úřad. 2017.** Vývoj obyvatelstva České republiky - 2016. ČSÚ. [Online] 3. Říjen 2017. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2016>.
- Český statistický úřad. 2018.** Vývoj obyvatelstva České republiky - 2017. ČSÚ. [Online] 3. Říjen 2018. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2017>.
- Český statistický úřad. 2019.** Vývoj obyvatelstva České republiky - 2018. ČSÚ. [Online] 3. Říjen 2019. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2018>.
- Český statistický úřad. 2020.** Vývoj obyvatelstva České republiky - 2019. ČSÚ. [Online] 1. Říjen 2020. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2019>.
- Český statistický úřad. 2021.** Vývoj obyvatelstva České republiky - 2020. ČSÚ. [Online] 1. Říjen 2021. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-2020>.
- Český statistický úřad. 2012.** Vývoj obyvatelstva České republiky - v roce 2011. ČSÚ. [Online] 11. Září 2012. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/vyvoj-obyvatelstva-ceske-republiky-v-roce-2011-d1xwfwoa13>.
- Český statistický úřad. 2009.** Vývoj obyvatelstva ČR - 2008. ČSÚ. [Online] 11. Září 2009. [Citace: 11. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-cr-2008-t43ym207qn>.
- Český statistický úřad. 2010.** Vývoj obyvatelstva ČR - 2009. ČSÚ. [Online] 13. Září 2010. [Citace: 12. Červen 2022.] <https://www.czso.cz/csu/czso/vyvoj-obyvatelstva-cr-2009-wapaxetny9>.
- Finance.cz. 2017.** Fiskální politika. *Finance.cz*. [Online] 2017. [Citace: 4. listopad 2021.] www.finance.cz.
- Finančné centrum o Peniazoch. 2006.** Dôchodky sa od 1. júla zvýšia o 5,95 %. *oPeniazoch*. [Online] 1. Červen 2006. [Citace: 17. Červen 2022.] <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/44570/Dochodky-sa-od-jula-zvysia-o>.
- Haas, Jakub. 2013.** Schodek státního rozpočtu se meziročně snížil o více než 40 mld. Kč. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 3. Leden 2013. [Citace: 10. Červen 2022.]

<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2013/schodek-sr-se-mezirocne-snizil-8475>.

Hamerníková, Bojka a Maatyová, Alena. 2010. *Veřejné finance*. Praha : Wolters Kluwer, 2010. 978-80-7357-497-0.

Hanák, Peter. 2009. Dôchodky v roku 2010 budú naozaj nižšie. *HNonline.sk* [Online] 29. Prosinec 2009. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://hnonline.sk/prakticke-hn/323585-dochodky-v-roku-2010-budu-naozaj-nizsie>.

Holman, Robert. 2018. *Makroekonomie: Středně pokročilý kurz, 3. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2018. 978-80-7400-541-1.

Hrášková, Miroslava. 2013. Zvyšovanie dôchodkov od 1.1.2014. *Peniaze.sk* [Online] 3. Prosinec 2013. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://www.peniaze.sk/dochodky/1957-zvysovanie-dochodkov-od-1-1-2014>.

Hudecová, Dorota. 2016. Valorizácia 2017: Ako sa zvýšia penzie? *Pravda*. [Online] 9. Prosinec 2016. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://uzitocna.pravda.sk/dochodky/clanok/413434-valorizacia-2017-ako-sa-zvysia-penzie/>.

Jurčová, Danuša, a ďalší. 2010. Populačný vývoj v okresoch Slovenskej republiky 2009. *VDC*. [Online] 11. listopad 2010. [Citace: 18. Červen 2022.] http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=16.

Katuša, Michal, a ďalší. 2014. Vývoj obyvateľstva v Slovenskej republike a krajoch v roku 2013. *Štatistický úrad SR*. [Online] Červen 2014. [Citace: 18. Červen 2022.] https://slovak.statistics.sk/wps/wcm/connect/6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055/Vyvoj_obyvatelstva_v_Slovenskej_republike_a_krajoch_v_roku_2013.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=6fad4776-6fff-4d13-948e-b8e5310fa055.

Lajtkepová, Eva. 2013. *Veřejné finance v České republice: teorie a praxe*. Brno : AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 2013. 978-80-7204-861-8.

Ležatka, Radek. 2015. Schodek státního rozpočtu za rok 2014 je o 34 mld. nižší než plánovaný. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 5. Leden 2015. [Citace: 10. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2015/pokladni-plneni-statniho-rozpocetu-cr-20131>.

Ministerstvo financí České republiky. 2022. Hospodaření systému důchodového pojištění. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 18. Červenec 2022. [Citace: 11. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>.

Ministerstvo financí České republiky. 2020. *Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2020 - Sešit F - Zpráva o hospodaření dalších složek veřejných rozpočtů a o fondech organizačních složek státu*. Praha : autor neznámý, 2020.

Ministerstvo financí České republiky. 2021. Plnění státního rozpočtu ČR za leden až prosinec 2020. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 5. Leden 2021. [Citace: 11. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pokladni-plneni-sr-40434>.

Ministerstvo financí České republiky. 2008. Předběžné výsledky pokladního plnění státního rozpočtu ČR za rok 2007. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 3. Leden 2008. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2008/2008-01-03-tiskova-zprava-5633-5633>.

Ministerstvo financí České republiky. 2007. Stát v roce 2006 podle předběžných výsledků hospodařil se schodkem 97,3 miliardy Kč. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 2. Leden 2007. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2007/2007-01-02-tiskova-zprava-5758-5758>.

Ministerstvo financí České republiky. 2021. *Státní rozpočet 2021 v kostce*. Praha : autor neznámý, 2021.

Ministerstvo financí České republiky. 2021. Státní správa. *Monitor - informační portál Ministersva financí*. [Online] 30. Září 2021. [Citace: 4. listopad 2021.] www.monitor.statnipokladna.cz.

Ministerstvo financí České republiky. 2010. Upřesněné výsledky pokladního plnění státního rozpočtu ČR za rok 2009. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 8. Leden 2010. [Citace: 16. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2010/2010-01-08-tiskova-zprava-5380-5380>.

Ministerstvo financí České republiky. 2011. Upřesněné výsledky pokladního plnění státního rozpočtu za rok 2010 (vč. tzv. dodatkového období). *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 10. Leden 2011. [Citace: 16. Červen 2022.]

<https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2011/2011-01-10-tiskova-zprava-5278-5278>.

Ministerstvo financí České republiky. 2009. Výsledky pokladního plnění státního rozpočtu ČR za rok 2008. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 2. Leden 2009. [Citace: 16. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2009/2009-01-02-tiskova-zprava-5503-5503>.

Ministerstvo financí České republiky. 2012. Výsledky pokladního plnění státního rozpočtu ČR za rok 2011. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 30. Leden 2012. [Citace: 9. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2012/2012-01-30-tiskova-zprava-5147-5147>.

Ministerstvo financí Slovenskej republiky. 2015. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2014. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] Květen 2015. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financí Slovenskej republiky. 2012. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2011. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] Květen 2012. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financí Slovenskej republiky. 2013. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2012. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] Květen 2013. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financí Slovenskej republiky. 2014. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2013. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] Květen 2014. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financí Slovenskej republiky. 2016. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2015. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*.

[Online] Květen 2016. [Citace: 15. Červen 2022.]
<https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2017. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2016. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky.*
[Online] Květen 2017. [Citace: 15. Červen 2022.]
<https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2018. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2017. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky.*
[Online] Květen 2018. [Citace: 15. Červen 2022.]
<https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2019. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2018. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky.*
[Online] Květen 2019. [Citace: 16. Červen 2022.]
<https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2020. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2019. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky.*
[Online] Květen 2020. [Citace: 16. Červen 2022.]
<https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2021. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2020. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky.*
[Online] Květen 2021. [Citace: 16. Červen 2022.]
<https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2022. Návrh štátneho záverečného účtu Slovenskej republiky za rok 2021. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky.*
[Online] Květen 2022. [Citace: 17. Červen 2022.]

<https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2008. Výsledky hospodárenia rozpočtu Slovenskej republiky v roku 2007. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] Květen 2008. [Citace: 14. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2009. Výsledky hospodárenia štátneho rozpočtu Slovenskej republiky v roku 2008. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] Květen 2009. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2010. Výsledky hospodárenia štátneho rozpočtu Slovenskej republiky v roku 2009. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] 2010. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2011. Výsledky hospodárenia štátneho rozpočtu Slovenskej republiky v roku 2010. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] Červen 2011. [Citace: 15. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo financií Slovenskej republiky. 2007. Výsledky hospodárenia štátneho rozpočtu v roku 2006. *Ministerstvo financií Slovenskej republiky*. [Online] Květen 2007. [Citace: 14. Červen 2022.] <https://www.mfsr.sk/sk/financie/statne-vykaznictvo/klucove-dokumenty-uctovne-zavierky/statny-zaverecny-ucet-sr/>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2020. Důchodové pojištění. *mpsv.cz*. [Online] 1. Říjen 2020. [Citace: 13. Červen 2022.] <https://www.mpsv.cz/duchodove-pojisteni>.

Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny Slovenskej republiky. 2022. Dôchodkový systém. *MPSVR SR*. [Online] 2022. [Citace: 15. Červen 2022.]

<https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/>.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Dôchodkový vek. *MPSVR SR*. [Online] [Citace: 21. Červen 2022.] <https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/dochodkovy-vek/>.

Národní rozpočtová rada. 2021. Rozpočty pod drobnohledem - Slovníček pojmů. *Úřad Národní rozpočtové rady*. [Online] 2021. [Citace: 4. listopad 2021.] www.unrr.cz.

Nejvyšší kontrolní úřad. 2021. *Výroční zpráva NKÚ za rok 2020*. Praha : autor neznámý, 2021.

Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o. 2021. TRÍDA 2 - NEDAŇOVÉ PŘÍJMY. *Účetní portál*. [Online] 2021. [Citace: 4. listopad 2021.] www.ucetniportal.cz.

Odborné semináře pro obce, spol. s.r.o. 2021. TRÍDA 4 - PŘIJATÉ TRANSFERY. *Účetní portál*. [Online] 2021. [Citace: 4. listopad 2021.] www.ucetniportal.cz.

Online knižnica DPH. 2020. Ako sa zvýšia dôchodky v roku 2021. *DPH*. [Online] 4. Listopad 2020. [Citace: 19. Červen 2022.] https://www.dph.sk/33/ako-sa-zvysia-dochodky-v-roku-2021-uniqueiduchxzASYZNakR305SNRs3PEQU_tbt_vdAg_rzFJ8D5c/.

Peková, Jitka. 2008. *Veřejné finance - úvod do problematiky*. Praha : Wolters Kluwer, 2008. 978-80-7357-358-4.

Peková, Jitka, Jetmar, Marek a Pilný, Jaroslav. 2008. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*. Praha : ASPI, a.s., 2008. 978-80-7357-351-5.

Peníze.cz. 2021. Státní rozpočet. *Peníze.cz*. [Online] Listopad 2021. [Citace: 4. listopad 2021.] www.penize.cz.

Podmanická, Zuzana, a další. 2017. Hlavné trendy populačního vývoje v SR v roku 2016. *Štatistický úrad SR*. [Online] Červen 2017. [Citace: 19. Červen 2022.] 978-80-8121-605-3.

Podmanická, Zuzana, a další. 2011. Vývoj obyvateľstva v Slovenskej republike. *Štatistický úrad*. [Online] Červen 2011. [Citace: 18. Červen 2022.] <https://sekarl.euba.sk/arl-eu/sk/csg/?repo=eurepo&key=9522952087>.

- Podnikam.sk. 2008.** Zvýšenie dôchodkových dávok a sociálneho dôchodku v roku 2009. *Podnikam.sk.* [Online] Listopad 2008. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://podnikam.sk/zvysenie-dochodkovych-davok-a-socialneho-dochodku-v-roku-2009/>.
- Podnikam.sk. 2008.** Zvýšenie dôchodku a sociálneho dôchodku v roku 2008. *Podnikam.sk.* [Online] 27. Květen 2008. [Citace: 17. Červen 2022.] <https://podnikam.sk/zvysenie-dochodku-a-socialneho-dochodku-v-roku-2008/>.
- Pucholt, Tomáš. 2020.** *Vývoj výdajů státního rozpočtu ČR ve vztahu k veřejným příjmům (2012 - 2017).* Praha : autor neznámý, 2020.
- Simonovits, András. 2022.** Pension policy in autocracy: The case of Hungary. *Journal of Government and Economics.* 2022.
- Sociálna poisťovňa. 2007.** Sociálna poisťovňa - Ústredie Sociálnej poisťovne informuje. *Sociálna poisťovňa - Úvod.* [Online] 8. Červen 2007. [Citace: 17. Červen 2022.] <https://www.socpoist.sk/aktuality-zvysenie-dochodkovych-davok-a-socialneho-dochodku-v-roku-2007/48411s9905c>.
- Sociálna poisťovňa. 2010.** Ústredie Sociálnej poisťovne informuje. *Sociálna poisťovňa.* [Online] 25. Listopad 2010. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://www.socpoist.sk/aktuality-informacia-o-zvyseni-dochodkovych-davok-a-socialneho-dochodku-v-roku-2011/48411s38519c>.
- Sociálna poisťovňa. 2012.** Ústredie Sociálnej poisťovne informuje. *Sociálna poisťovňa.* [Online] 6. Listopad 2012. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://www.socpoist.sk/aktuality/54309c>.
- Sociálna poisťovňa. 2014.** Ústredie Sociálnej poisťovne informuje. *Sociálna poisťovňa.* [Online] 29. Říjen 2014. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://www.socpoist.sk/aktuality/59205c>.
- Sociálna poisťovňa. 2015.** Ústredie Sociálnej poisťovne informuje. *Sociálna poisťovňa.* [Online] 15. Říjen 2015. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://www.socpoist.sk/aktuality/60723c>.
- Sociálna poisťovňa. 2017.** Ústredie Sociálnej poisťovne informuje. *Sociálna poisťovňa.* [Online] 27. Říjen 2017. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://www.socpoist.sk/3077-aktuality/48411s65096c>.

Sociálna poisťovňa. 2018. Ústredie Sociálnej poisťovne informuje. *Sociálna poisťovňa*. [Online] 20. Listopad 2018. [Citace: 19. Červen 2022.] <https://www.socpoist.sk/aktuality-valorizacia-dochodkov-od-1-januara-2019/48411s66866c>.

Sociálna poisťovňa. Zvýšenie dôchodkov v roku 2020. *Sociálna poisťovňa*. [Online] [Citace: 19. Červen 2022.] <https://www.socpoist.sk/zvysenie-dochodkov-v-roku-2020/68032s>.

Šprocha, Branislav, a ďalší. 2019. Populačný vývoj v krajoch a okresoch Slovenska od začiatku 21. storočia. *VDC*. [Online] 2019. [Citace: 19. Červen 2022.] http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=16.

Šprocha, Branislav, a ďalší. 2015. Populačný vývoj v Slovenskej republike 2014. *VDC*. [Online] 2015. [Citace: 18. Červen 2022.] http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=16.

Šrámek, Ondřej. 2014. Výsledek hospodaření státního rozpočtu nejlepší od roku 2008. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 2. Leden 2014. [Citace: 10. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2014/vysledek-hosp-statniho-rozpoctu-od-r2008-16289>.

Štatistický úrad Slovenskej republiky. Obyvateľstvo a charakteristiky veku. *DATAcube*. [Online] [Citace: 18. Červen 2022.] http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/as1001rs/v_as1001rs_00_00_00_sk.

The World Bank Group. 2022. Inflation, consumer prices (annual %) - Slovak Republic. *World Bank Group - International Development, Poverty,...* [Online] 2022. [Citace: 17. Červen 2022.] <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?locations=SK>.

Vaňo, Boris. 2011. Populačný vývoj na Slovensku. *ČSÚ*. [Online] Zář 2011. [Citace: 17. Červen 2022.] https://www.czso.cz/documents/10180/20541265/1804110911_13.pdf/fb392e05-403b-4213-94b7-ef528cd10766?version=1.0.

- Vaňo, Boris, a další. 2007.** Populačný vývoj v Slovenskej republike 2006. *VDC*. [Online] Listopad 2007. [Citace: 17. Červen 2022.] http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=16.
- Vaňo, Boris, a další. 2009.** Populačný vývoj v Slovenskej republike 2008. *VDC*. [Online] Listopad 2009. [Citace: 17. Červen 2022.] http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=16.
- Vaňo, Boris, a další. 2012.** Populačný vývoj v Slovenskej republike 2011. *VDC*. [Online] Listopad 2012. [Citace: 18. Červen 2022.] http://www.infostat.sk/vdc/sk/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=16.
- Vaňo, Boris, a další. 2019.** *Slovenská štatistika a demografia*. Bratislava : autor neznámý, 2019. 1339-6854.
- Vaňo, Boris, a další. 2020.** *Slovenská štatistika a demografia*. Bratislava : autor neznámý, 2020. 1339-6854.
- Vintrlík, Jakub. 2019.** Stát v roce 2018 hospodařil s přebytkem 2,9 miliardy korun. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 3. Leden 2019. [Citace: 10. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2019/pokladni-plneni-sr-33898>.
- Výpočet.cz.** Co je to valorizace důchodů? *Výpočet.cz*. [Online] <https://www.vypocet.cz/duchod/faq/co-je-to-valorizace-duchodu>.
- Weiss, Tomáš. 2022.** Plnění státního rozpočtu ČR za prosinec 2021. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 6. Leden 2022. [Citace: 11. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2022/pokladni-plneni-sr-44160>.
- Witkowska, Dorota a Kompa, Krzysztof. 2016.** Polish pension market performance in comparison to selected benchmarks. *Economics and Sociology*. 2016, Sv. 10, 1.
- Zanker, Marek. 2016.** *Modelování ekonomických problémů v aplikaci Stella*. Hradec Králové : autor neznámý, 2016.

Žurovec, Michal. 2016. Schodek státního rozpočtu za rok 2015 je o 37 mld. nižší než plánovaný. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 5. Leden 2016. [Citace: 10. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2016/schodek-statniho-rozpocet-za-rok-2015-je-23541>.

Žurovec, Michal. 2018. Stát loni hospodařil s druhým nejlepším výsledkem od roku 1997, schodek dosáhl 6,2 mld. Kč. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 3. Leden 2018. [Citace: 10. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2018/pokladni-plneni-sr-leden-listopad-2017-30618>.

Žurovec, Michal. 2017. Stát v roce 2016 hospodařil s rekordním přebytkem 62 mld. Kč. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 3. Leden 2017. [Citace: 10. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2017/stat-v-roce-2016-hospodaril-s-rekordnim-27109>.

Žurovec, Michal. 2020. Výsledek hospodaření státního rozpočtu v roce 2019 je o 11,5 mld. lepší než očekávání. *Ministerstvo financí ČR*. [Online] 3. Leden 2020. [Citace: 11. Červen 2022.] <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/pokladni-plneni-sr-37026>.

10 Přílohy

Příloha obsahuje:

- 1) Model dodatečného zdanění důchodů pro Českou republiku (*Model dodatecneho zdaneni - CR.stmx*).
- 2) Model dodatečného zdanění důchodů pro Slovenskou republiku (*Model dodatecneho zdaneni - SR.stmx*)

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Kateřina Šubrtová

Studium: I2000106

Studijní program: N0688A140001 Informační management

Studijní obor: Informační management

Název diplomové práce: **Komparace státních rozpočtů České a Slovenské republiky se zaměřením na výdaje na důchody**

Název diplomové práce AJ: Comparison of state budgets of the Czech and Slovak Republics with a focus on pension expenditures

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

CÍL PRÁCE: Analýza státních rozpočtů České a Slovenské republiky s důrazem na výdaje na důchody a predikce dalšího vývoje

OSNOVA:

1. Úvod
2. Teoretická východiska
3. Cíl a metodika práce
4. Státní rozpočet
5. Srovnání důchodových výdajů České a Slovenské republiky na v době covidu
6. Shrnutí a doporučení
7. Závěr

1. **Revenda, Zbyněk, a další.** *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Praha : Management press, 2014. ISBN 978-80-7261-279-6

2. **Holman, Robert.** *Makroekonomie - středně pokročilý kurz*. Praha : Beckovy ekonomické učebnice, 2004. ISBN 978-80-7179-764-2

Zadávací pracoviště: Katedra ekonomie,
Fakulta informatiky a managementu

Vedoucí práce: Ing. Martina Hedvičáková, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 9.9.2021